EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ

De dimensiunile unei nuvele, dar de densitatea unui roman *Sări, Barbara* face parte din categoria cărţilor cu mesaj născut din durere. Anna Langfus a cunoscut războiul, pe care-l înfăţişează prin consecinţele nefaste asupra existenţei postbelice a unor oameni ce expiază greşeli de care nu sînt vinovaţi.

Lei 4,75

14

1967

ANNA LANGFUS • SĂRI, BARBARA

CM

ANNA LANGFUS

SĂRI, BARBARA

COLECŢIA MERIDIANE

CM

Desenul copertei de *Veniamin Micu*

Anna Langfus

Sări, Barbara

În românește de *Elvira Bogdan*

Editura pentru Literatură Universală

București — 1967

Redactor responsabil : VALERIU CONEA
Tehnoredactor : AURICA IONESCU

Dat la cules 21.10.1966. Bun de tipar 17.01.1967. Apărut 1967. Tiraj 25.140 ex. broșate. Hîrtie tipar înalt B mat de 63 g/m². Format 700×920/32. Coli ed. 9,17. Coli tipar 7,5 A. nr. 10.614. C.Z. pentru bibliotecile mari 84. C.Z. pentru bibliotecile mici 84—31=R.

Întreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918".
Str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97, București.
Republica Socialistă România
Comanda nr. 4023

ANNA LANGFUS

Roman de fină observație, emoționant prin sobrietatea analizelor psihologice *Sări, Barbara* înfățișează încercarea disperată a unui fost combatant de a da conținut unei vieți pe care puterea gloanțelor a golit-o de orice rost. Războiul, temă frecvent abordată de Anna Langfus, se regăsește de data aceasta prin urmările anilor de teroare asupra existenței postbelice a oamenilor și prin obsesia unor scene care fac iluzorie construcția de noi fericiri pe temelia șubredă a amintirilor.

Autoarea romanului *Sări, Barbara* s-a născut la Lublin, în Polonia, la 1 ianuarie 1920. Participă la mișcarea de rezistență împotriva fascismului și cunoaște vreme de șase ani persecuțiile, torturile. Deținută în închisoarea politică de la Plock are curînd prilejul să afle despre convoaiele morții din alte lagăre și cu ocazia aceasta despre gazarea propriilor ei părinți și despre moartea soțului, ucis de Gestapo. La numai 46 de ani, victimă a unei crize cardiace, Anna Langfus semnează ultimul capitol al unei vieți zbuciumate, la spitalul din Gonesse (Franța).

Anna Langfus și-a făcut debutul de scriitor în limba franceză prin teatru una dintre primele sale piese, *Les Lépreux (Leproșii)* fiind montată de S. Pitoëff la teatrul l'Alliance, în 1956. Primul său roman, *Le sel et le soufre*

(Sare şi pucioasă), publicat în 1961, s-a bucurat de aprecieri elogioase, autoarei decernîndu-i-se premiul Charles Veillon. Consacrarea i-o aduce cel de al doilea roman *Les bagages de sable (Bagaje de nisip)* distins cu premiul Goncourt pe anul 1962.

Cu ultimul său roman, *Sări, Barbara* pe care André Stil îl găseşte şi cel mai bun, părere unanim împărtăşită de critica literară franceză, Anna Langfus se situează printre scriitorii literaturii universale care au înscris din fumul şi ruinele celui de al doilea război mondial un document literar, emoţionant şi de neuitat.

O stradă frumoasă. Aşa cum îmi plac mie străzile. Aşa cum ar trebui să fie toate străzile. Pe jumătate roase de întuneric în partea de jos, ca şi cum pămîntul despicat le-ar înghiţi fără cruţare. Dărîmături. Dărîmături mîngîiate încă de lumina caldă. Pietre de care mă poticnesc. Toate pe caldarîmul străzii, azvîrlite din măruntaiele caselor spintecate. Îmi place strada asta. Îmi plac ruinele astea. Trec de la una la cealaltă fără să mă grăbesc. Am tot timpul. Să mă pătrund de fiecare imagine care mi se oferă, să-i savurez detaliile, înainte de a o părăsi pentru cea următoare. Mi-e teamă ca ele să nu se sfîrşească, şi că nu vor mai urma altele. Şi cu toate acestea, în nici o seară trăită pînă atunci de mine n-am întîlnit o cantitate atît de măreaţă de ruine. Ba chiar e de necrezut că sînt atît de multe. Poate că mă învîrtesc în cerc, de ore întregi şi trebuie că am trecut din nou şi chiar de mai multe ori prin faţa aceloraşi dărîmături, prin faţa aceloraşi carcase calcinate, fără să le recunosc.

N-are a face, asta e o stradă tare frumoasă. Nici o casă în picioare. De departe, cîte una poate să pară neatinsă, dar e deajuns să te apropii de ea, ca să descoperi că nu e decît o latură de zid, o faţadă, ale cărei ferestre se cască de fiecare parte deasupra golului. Şi astea sînt încă şi mai frumoase decît grămezile acelea de moloz lipsite de formă, ce se datoresc unei distrugeri totale şi care nu-ţi permit să-ţi închipui că ar mai putea fi cadavre sub ele, deşi, dacă stai să te gîndeşti, nu este exclus să se afle dedesubt şi aşa ceva. Dar oricît de încet merg, nu pot să văd totul, să notez totul, să cîntăresc totul. Am să mă aşez pe o piatră călduţă încă de razele soarelui apus. În felul acesta îmi va fi mai uşor să cercetez îndeaproape tot ce mă înconjoară. Sînt ca un proprietar, şi privirea îmi întîrzie în voie asupra domeniului meu. Constat cu interes că lumina nu face decît să mîngîie ruinele, dar că nu pătrunde înăuntrul lor. Ea ocoleşte golurile căscate, linge un zid dar se depărtează de o falie din care bezna compactă care populează casele moarte pare în orice clipă că năvăleşte în afară, răspîndindu-se în jur. Aprob timiditatea luminii, şi-mi spun că petrec aci o seară frumoasă. Am mai cunoscut eu multe seri frumoase ca asta. De aşa ceva nu te saturi niciodată. Mă gîndesc că aş putea aprinde o ţigară. N-am prea mare poftă de fumat, nu, dar ideea asta îmi place. De ce oare n-ar fuma o ţigară, soldatul unei armate victorioase, stînd pe ruinele unui oraş inamic, într-o seară atît de frumoasă ? Am şi simţit în mine agitîndu-se rîsul, acel rîs

al meu care nu se mai poate dezlănţui decît o dată cu suspine de plîns...

Şi deodată, o zăresc, între două laturi de zid. Este o prezenţă neobişnuită, deplasată chiar. Mişcare aici ? Viaţă ? O urmăresc din ochi. Sedus, fără voie, fascinat de eleganţa mersului ei, de graţia plină de precauţiune cu care îşi pune lăbuţele printre bucăţile de moloz. Foarte mică, albă de tot. Cred că tocmai asta mă indispune cel mai mult, culoarea ei.

Nu poţi să accepţi prezenţa unei pisici albe printre ruinele acestea. Neagră de ar fi, da, treacă-meargă, pisicile negre evocă sumedenie de lucruri sinistre, demoni, nenorociri... Poţi s-o tolerezi. Dar graţia asta, delicateţea asta bună de ţinut în salon... Găseşte un loc pe o piatră, se aşeză şi, foarte liniştită, îşi începe toaleta. Ca la ea acasă. Şi încetul cu încetul... da, puţin cîte puţin, sub privirea mea, în jur, totul se reclădeşte, pietrele se rînduiesc la locul lor, zidurile se ridică, totul se reface, se luminează, se populează, ordine şi pace din nou, pînă şi tapetul de hîrtie de pe pereţi e la locul lui, şi perdelele de la ferestre, flori, bibelouri, viaţa. Şi sînt şi ei aici ; mănîncă, citesc, flecăresc între dînşii, paşnici, cu pisicuţa albă pe genunchi... Aceea pe care o găsisem într-o seară pe stradă şi pe care i-o adusesem Barbarei era neagră cu alb. Ea mi-a luat-o din mîini şi pisica a zgîriat-o. Barbara n-a plîns. Dar pisica s-a refugiat sub dulap iar fetiţa s-a aşezat pe jos şi a aşteptat. De fiecare dată cînd căpşorul negru cu alb apărea, ea îşi întindea mîna pe care se vedea o dungă roşie.

Să reîncep totul, să pornesc din nou în mugetul motoarelor, să distrug toate pisicile albe, de sus, din înaltul cerului, să țintesc, să las în jos pîrghia și în același timp să fiu aici, alături, să văd, să supraveghez, să pîndesc șuieratul din ce în ce mai puternic al bombei, vacarmul, zguduitura ce se produce în oasele astea ale mele, zidul care se despică, spărtura care se tot lărgește, casa toată care se desface și se prăbușește cu o încetineală de neuitat. Bibelouri pulverizate. Nu mai sînt flori. Flăcări. Umbre de imense aripi negre ce se învîrtesc...

Acum pot să deschid ochii din nou. Dărîmături. E bine. Bună treabă. Îmi place strada asta. Îmi plac pereții ăștia ciopîrțiți. Dar pisica albă e la locul ei. Ocupată cu totul de toaleta ei, ca și cînd nimic nu s-ar fi întîmplat. Privesc la picioarele mele și, dintre dărîmături, aleg o bucată ascuțită de cărămidă. O arunc. Prea departe. Toaleta totuși a fost întreruptă. Nu pentru mult timp. Pisica mă privește, mă socotește inofensiv și începe iar să-și lustruiască părul. Mă ridic. Nu trebuie să-l mai las pe acest dezgustător animal să se răstoarne în felul acesta indecent peste ruinele mele. Calculez distanța care ne desparte. Să nu fac zgomot. Să aleg locul unde pun piciorul. Ea mă observă cu atenție, mă lasă să mă apropii. Mă clatin. De-abia mi-am regăsit echilibrul că a și fugit. Cîteva sărituri, apoi se oprește. Așteaptă. Un joc pentru ea. Mă simt stîngaci, greoi, neîndemînatic. Pleacă din nou, se oprește iarăși. Părăsesc lumina frumoasă și caldă a serii și mă afund într-o penumbră

unde plutește mirosul de cîrpe arse. Resturile unui mobilier fantomă. Deseori îmi taie drumul tăblia vreunui pat ori o țeavă răsucită. De la o cameră la alta, de la o casă la alta, escaladări, sărituri, dărîmături care alunecă sub picioare. Neobosit, animalul sare, se strecoară, mă observă de departe, își bate joc de mine cu obrăznicie, mă sfidează, mă trage după ea. Cînd o pierd din vedere mă așteaptă. Procedez greșit, îmi dau seama. Îmi bag mîinile în buzunare ca să nu le mai simt tremurînd. Ea se află la cîțiva pași — stînd pe ceea ce trebuie să fi fost marginea unei ferestre de la parter — încordată, gata să sară.

O chem la mine, încetișor. „Pisicuță... pis... pis... pisicuță..." Întind o mînă blîndă continuînd într-una să susur : „Pis... pisicuță... pis... pis..." Ea nu se clintește. Nemișcată dar încordată toată ca un resort. Risc un pas. Altul. La fiecare pas ce-l fac o chem cu intonațiile cele mai mîngîietoare, cele mai liniștitoare — gînguresc. Văd cum corpul i se moaie din ce în ce mai mult, destins cu totul... „Pisicuță, pis, pis, pis." Respir îndelung înainte de a mă repezi. Ea se zbate la început, dar se liniștește cînd slăbesc puțin strînsoarea. Nu e sălbatecă. Numai speriată. Inima îi bate tare sub degetele mele. Mă duc să mă așez pe o grămadă de pietre și pun pisica pe genunchi. Într-o doară, mă întreb peste ce m-am așezat, ce poate să fie dedesubt. Am auzit spunîndu-se că un om îngropat de viu sub dărîmături poate rezista mult timp. Poate trăi oare trei săptămîni ? Căci sînt tocmai trei săp-

tămîni de cînd rătăcesc prin oraşul ăsta pe trei sferturi distrus. Numai pe trei sferturi. Colo, se înalţă încă destule case neatinse, întregi, solide, făcute să dureze. Cînd trec printre ele, ecoul paşilor mei pe pavaj se izbeşte de faţadele lor închise ermetic.

Cei care le locuiesc, ştiu foarte bine că eu n-am să tot umblu la nesfîrşit pe străzile astea moarte, ei ştiu că va veni şi ziua cînd oraşul le va aparţine din nou lor. Pînă atunci oraşul este în mîinile duşmanilor. Se întîlnesc cu ei seara, pe stradă, faţă în faţă! Merg în grup şi îi aud rîzînd. Ca nişte turişti care hoinăresc, cu armele în teaca lor atîrnate de centură, în loc de aparate fotografice. Şi de trei săptămîni fac şi eu la fel ca şi ei. Merg în uniformă, aşa cum merg toţi inamicii tuturor oraşelor cucerite. Mă plimb. Rătăcesc. Cu ura mea neputincioasă în inimă. Da, desigur, aş putea forţa vreuna din aceste uşi, să intru cu revolverul în mînă, să mă bucur de frica pe care aş trezi-o, eu, care ştiu atît de bine cum se naşte groaza. Să observ cum se iveşte, cum progresează, cum încetează frica. Să verific dacă nu mai stăruie în ochi şi după aceea. Frica încetează oare cu adevărat o dată cu moartea? Cîteodată mă gîndesc că poate Barbara şi mamă-sa se mai tem încă şi azi. Asta mă chinuieşte groaznic de mult. Şi atunci, de ce să nu verific imediat? Dar nu o fac. Nu încă. Mă mulţumesc numai să las să cadă din cer bombe asupra caselor rămase în picioare, ca să repar nedibăcia acelora dintre ele care nu şi-au atins ţinta.

Pisica face o mişcare de destindere ca să-mi scape. Dar eu o reţin. Era o viaţă plăcută pînă nu demult. Moartea, focul, distrugerea, pretutindeni. Şi acum, iată-mă pe ruinele caselor pe care ei nu vor întîrzia să le reclădească, ţinînd pe genunchi pisica duşmanilor. Absurd. De ce n-ar fi oare şi pisica duşmană? Nu aveau ei cîini duşmani care veneau să ne scoată din ascunzătorile noastre? Şi pe cer o lună duşmănoasă care ne denunţa fuga? Şi străzi duşmane, interminabil de drepte din care nu mai puteai scăpa? Atunci de ce să nu fie şi pisica duşmană? Corpul ei mic, fragil, stă ghemuit în mîna mea. Să strîng... Uite aşa. „Lui Mihail nu îi este frică de nimic, zicea locotenentul. Mihail e viteaz. Bravul Mihail!" Şi rîd, şi rîd, nici nu mă pot opri de atîta rîs. Şi totul reîncepe, pentru a suta sau a mia oară. Numai ordinea e schimbată. Micuţa mea s-a născut, dar e moartă. Timp de cinci ani eu am crescut un copil mort. Soţia mea mă priveşte şi rîde de fericire. Dar rîsul ei este o impostură, căci şi ea, deasemeni e moartă! M-am căsătorit cu ea moartă! Este normal, nu-i aşa, ca ele să fi fost moarte înainte de război. Pentru un război ca ăsta, îţi trebuiesc mulţi ani, ca să-l pregăteşti. Se ucidea încă de pe cînd îl pregăteau. Cîţi morţi nu se plimbau, şi nu ştiau că sînt morţi?

Barbara primise o păpuşe mai mare decît dînsa, cu care o comparam ca să verificăm cît crescuse. Dar deşi creştea, era totuşi de mult moartă. Iar eu eram un laş, încă de pe atunci. Încă de mult fugeam, după ce îmi părăsisem soţia

şi copila, de mult stăteam aşezat jos în mijlocul acestor ruine, pregătindu-mă să sugrum o pisicuţă albă.

Accelerare de imagini moarte. Morţii merg din ce în ce mai iute, tocmai ca să mă facă să cred că nu sînt morţi. Umblă de colo, colo, se îmbrîncesc. Imagini care se îngrămădesc, vroind să se impună toate deodată... Ele nu reuşesc să reziste, nu pot rezista. Imagini care se agită vertiginos. Şi totuşi moarte, ca figurile de pe cărţile de joc. Atîta mişcare fără să se nască cel mai mic fior care să semene cu mişcarea vieţii. Priviri fixe, surîsuri îngheţate, întrevăzute, se sfărîmă, se îmbucătăţesc. Fragmente de imagini, din ce în ce mai mici, din ce în ce... Rumoare. Durere de cap. Bîzîitul a un miliard de muşte care-mi străbat craniul. Să fug. Ideea aceasta, să mă agăţ de această idee a fugii. Departe de aici. Să mă salvez. Ştiu cum să procedez. Cunosc atîţia care au făcut-o. Nimic mai uşor. Să azvîrl uniforma. Să fug. Eşti luat drept un scăpat din lagăr. Cunosc destui care au făcut-o. Nu te întreabă nimeni, nimic, nu se verifică nimic. Eşti salvat. Am văzut trecînd convoaiele acelora care sînt duşi astfel departe, departe. Oriunde. Ce are a face?

Calm. În sfîrşit. Ceva de făcut. Apoi o văd. Cu toate cele patru lăbuţe strînse într-una din cele două mîini ale mele. Botişorul roz deschis, cu limbuţa roz afară. Cu ochii acum sticloşi... Mîinile mele, numai ele singure au făcut asta. Capul meu nu le putea comanda nici cît negru sub unghie. Dacă ar fi fost în el cel mai mic

gînd despre pisică m-aş fi agăţat de el. Dar nu existase nici o idee, cît de neînsemnată despre vreo pisică albă în capul meu. De asta sînt sigur. Mîinile mele au acţionat fără motiv, căci dacă există un motiv asta se ştie, el îşi are sediul în creier. Deci nu eu am făcut-o. Cu toate acestea micul cadavru călduţ încă, se mai află pe genunchii mei. Şi totuşi, eu nu sînt răspunzător de mîinile mele. Pot s-o jur, că habar n-aveam despre ce făceau ele. După cum nici ele nu ştiau ce se petrecea în capul meu. Lăsate în voia lor, ele acţionaseră pe cont propriu. Deci asta nu mă priveşte pe mine. Dacă ele m-ar fi întrebat pe mine, eu le-aşi fi explicat că într-adevăr nu merită osteneala să omori pisicuţele albe. Dar spusesem că era o pisică duşmană, şi pe duşmani îi ucizi. Ei, bine, ele au înţeles prost. N-am avut intenţia să omor pisica albă. Numai că, acum ca e moartă, şi cadavrul ei călduţ se află pe genunchii mei. Îmi privesc mîinile. Mă dezgustă. Nu e decît un dezgust fizic, ca acela pe care l-am simţit atunci cînd unul din camarazii mei strivise un melc. Moartea pisicuţei albe m-a întristat. E bine că asta mă mai poate întrista. Cît e de călduţă şi de dulce. Îmi dau seama acum, îmi dau seama că de cînd am zărit-o, am dorit s-o mîngîi. Dar această dorinţă era condamnabilă. Îmi las mîna să alunece în sus şi în jos pe blana albă. Acum, o pot face.

Asta mi se întîmplă aproape întotdeauna cînd mă gîndesc la Barbara sau la mamă-sa. Şi numai asta îmi stîrneşte dezordinea din cap. Părinţii mei, surioara, niciodată. Ei stau un moment cu

mine, îmi aduc o grămadă de imagini, aproape ordonate, și pleacă atît de încetișor că adesea nici nu-mi dau seama că au plecat. Mă întreb dacă e din cauză că nu i-am mai văzut după aceea, așa cum am văzut-o pe Barbara și pe mama ei, așa cum văd în clipa asta pisicuța de pe genunchii mei. Sau poate că le-am acceptat moartea pentru că le simt mai puțin lipsa?

Duc pisica pe locul unde am văzut-o prima dată, între cele două bucăți de zid. Totul pare mai vast, mai solemn, mai misterios acum. Depun cadavrul ca o jertfă pe un altar. Zeilor le plac ofrandele și oamenii ucid ca să le facă lor pe plac. Iar zeul căruia îi aduc eu jertfă în seara asta, nu este oare cel mai puternic și cel mai vechi zeu? Oamenii îl slujesc de la începutul lumii. De ce oare nu se întrețin templele războiului, ca acesta, unde s-ar putea veni regulat la rugăciune printre tenebre și pulbere? Într-adevăr aceste ruine ar trebui păstrate cu pioșenie.

Pisicuța albă, pe pămînt, pare o mică pată, o umbră slabă. Din nou îmi vine să rîd. Îmi spun că tot îți servește la ceva să fii un om cult, că poți totuși să tragi un folos din asta, și că cel puțin te ajută să-ți treci timpul. Ai belșug de imagini, de comparații, ca să camuflezi mai bine lucrurile, pentru a le face accesibile, pentru a le da o înfățișare suportabilă în ochii noștri, ca să le reducem dimensiunile la măsura noastră. E un noroc și ăsta, oricum. A fost totuși o perioadă cînd eu nu aveam nevoie de tot acest talmeș-balmeș. Tocmai de aceea îmi spun că vre-

mea *maquis*-ului era vremea cea bună. Și atunci, cînd noi am încercuit în pădure vreo doisprezece soldați germani, a fost o zi frumoasă. Nici chiar Barbara și mama ei n-au îndrăznit să mă deranjeze. Cîteodată trebuia să stai ascuns fără să faci nimic. Să aștepți. Dar locotenentul nu întîrzia să vină să ne caute. „Mihail, ne trebuiesc arme. Mihail ne trebuiesc provizii. Mihail tu ai să te ocupi de tipul ăsta din Varșovia. Sau de cel de la Lublin." Locotenentul nostru nu lăsa să mi se instalaze dezordinea în cap. Venea întotdeauna la timp. Și apoi se știa că puteai muri foarte ușor. Și prin asta îți venea ușor să trăiești. Să faci ce ți se spunea să faci, fără să-ți frămînți creierul. Pe urmă au sosit rușii, ni s-au dat uniforme poloneze, caschete frumoase cu insigne cu vultur, am băut mult și am răcnit, și ei ne-au luat cu dînșii aci la Berlin. Puteau să strige toți cît îi ținea gura că războiul se sfîrșise și că o să-i jupuim de vii, știam bine că eu eram cel sfîrșit și că socotelile cu mine erau încheiate. „Ai o mutră, Mihail, îmi ziceau camarazii. Ei bătrîne, vezi doar că am ajuns și aici." Dar eu știam mai bine unde ajunsesem. Și mai știam, că nimic n-a slujit la nimic. Tot ce va mai rămîne din toate, și încă nici asta nu e sigur, va fi o zi festivă de aniversare, mai tîrziu. Și niște frumoase monumente funerare, o dată pe an, împodobite cu flori. Pînă cînd pulberea lor se va amesteca din nou cu aceea a viitoarelor orașe distruse. Toate astea le știu prea bine și puțin îmi pasă. Nu mă mai privește nimic.

Aprind o ţigară. Mîinile nu îmi mai tremură. Ele făcuseră ce le trebuise ca să se liniştească. Deodată am senzaţia ascuţită că oraşul în ruine nu-i decît o capcană. Şi eu, prosteşte, m-am lăsat prins în ea. Ca René. Mă înţelegeam bine cu René. Făceam adesea parte din aceeaşi echipă. Era şi el la curent, bineînţeles, ca şi ceilalţi, cu moartea Barbarei şi a mamei ei. Asta m-a ajutat să pot intra în reţea. Într-un fel, o referinţă. Dar René nu lua niciodată faţă de mine o atitudine convenţională. Nu-mi spunea : „Le vom răzbuna". El rîdea. Îi plăcea să rîdă. Într-o zi s-a pomenit încercuit. A luat-o la fugă peste cîmpuri şi ăia îşi descărcau puştile în urma lui. S-a aruncat într-o căpiţă de spice de grîu şi a dispărut. Trei zile după asta a venit cineva să ne spună că se mai afla încă acolo. Am hotărît să mergem să vedem. Am aşteptat să se facă noapte la marginea pădurii. Căpiţele se desenau pe cer sub lumina lunii. Dar nu era nevoie să cauţi căpiţa în care se afla René. Căci de jur împrejurul aceleia se aflau patru soldaţi cu mitralierele în mînă. Poate că René îi putea vedea dacă dădea la o parte spicele de grîu. Un nor gros venea dinspre apus şi înainta masiv înspre lună. Noi aşteptam. Dar căpiţa s-a mişcat şi René a ieşit. Nu mai avea chef să fugă. A făcut doi paşi şi pocnetul mitralierelor a încetat o dată cu prăbuşirea lui. În orice caz René e foarte liniştit acum. Mă gîndesc la el, în timp ce urc din nou strada printre dărîmăturile întunecate, căci oraşul ăsta, acum sînt sigur, este şi el un fel de căpiţă a mea. Dar de ce să-mi fac sînge rău ?

Într-un chip sau în altul tot ieşi din ea. Măcar aşa ca René.

Strada s-a sfîrşit, deodată, brusc. Şi e ca şi cînd şi războiul s-ar fi oprit, şi el, tot aici. Văd o piaţetă, cu un arbore în mijloc. Un arbore imens, cu crengile atîrnînde parcă sub greutatea frunzelor. Patru bănci de lemn vopsite în verde îl înconjoară. Înaintez încetişor. Să mă aşez aici. Colo, de jur împrejur, casele cu faţadele lor înguste mă privesc. Să mă duc pînă la banca de acolo. Cizmele îmi atîrnă greu, cîntăresc parcă tone. Cîţiva paşi încă şi voi scăpa de greutatea asta. Am să stau sub acest arbore şi o dată cu devenirea nopţii va dispărea lumea întreagă. Deodată, arborele şi banca dispar. La cîţiva paşi de mine, stînd cu spatele, o fetiţă îşi încheie sandaua. Lîngă dînsa, la picioarele ei, o coardă de sărit.

Fetiţa ia de jos coarda, se ridică şi începe să sară. „Un, doi, trei, patru, cinci", înainte. „Un doi, trei, patru, cinci", înapoi. Numără foarte conştiincios. Sare şi numără. Codiţa ei blondă ce-i atîrnă pe spate sare şi ea. „Un, doi, trei..." Şi tu aveai Barbara o coardă de sărit, cu mînerele roşii. La început o trăgeai încet dinspre spate spre faţă şi te mulţumeai să păşeşti peste ea. Încercai. Peste cîteva zile învăţaseşi deja să sări foarte bine înainte. Fetiţa de colea sare şi numără. Face acum sărituri în cruce. Tu, tu nu ştiai să le faci. Ţi-ar mai fi trebuit cîteva zile ca să le înveţi. Poate două, trei sau patru zile. „Un, doi, trei, patru, cinci". Ea sare şi numără. Şi tu ai fi putut s-o faci la fel de bine. Nu tre-

buie s-o invidiezi, Barbara. Ea ştie să facă sărituri în cruce, dar asta nu-i serveşte la nimic, căci n-o să le facă prea mult timp de aci înainte. Nu le va mai face, ţi-o promit. Şi o să-i fie şi ei frică tot atît de tare ca şi ţie, Barbara!

Fetiţa se întoarce. Îşi fixează privirea întîi asupra obiectului negru din mîna mea îndreptat spre ea. Apoi mă priveşte. Barbara... Cît de mare te-ai făcut! Şi te-ai schimbat mult... Barbara. Şi iacă acum ştii să sari coarda în cruce. Dar ochii tăi, frumoşii tăi ochi, au rămas aceiaşi. Şi năsucul tău, de asemeni... Cum de nu te-am recunoscut imediat? Tu nu mă mai recunoşti. Văd în ochii tăi că nu mă mai recunoşti. Cum mă mai priveşti. Dar nu voiam să te sperii.

— Nu voiam să te sperii. Ci doar aşa, ca să ne jucăm. Voiam pur şi simplu să mă joc cu tine.

Risc un pas. Micuţa se dă îndărăt. Atunci îi spun:

— Am ceva pentru tine. Vino să vezi.

Micuţa nu se mişcă. Stă din nou cu ochii fixaţi asupra mîinii mele care-i întinde o tabletă de ciocolată. Nu-ţi place ciocolata? întind mîna încetişor, încetişor. Pisicuţă... pis... pis... Încă un pas. Desfac hîrtia şi rup un pătrăţel de ciocolată. Mînuţa mică se ridică, ezită, dar irezistibil vine înspre mîna mea, apucă ciocolata şi o bagă în gură. Rup un alt pătrăţel. Atentă, privirea albastră nu mă slăbeşte de loc. Să nu bruschez nimic. Aştept. De data aceasta ea este aceea care vine să ia pătrăţelul din mîna mea. Îi spun:

— Vrei să te plimbi puţin cu mine? Am să-ţi dau toată tableta.

Ea întinde mîna.

— Nu, după aceea. Vino mai întîi să te plimbi. Să nu bruschez nimic. Să nu bruschez nimic. Surîd.

— Am o păpuşe foarte frumoasă la mine acasă. Am să ţi-o dau ţie.

Atunci pentru întîia oară o aud vorbind.

— O păpuşe de adevăratelea?

Să-i fi uitat eu oare vocea? Sau să i se fi schimbat ea pînă într-atîta? Privirea albastră nu mă mai părăşeşte. Surîd.

— Da o păpuşe adevărată.

Şi mai ales să nu bruschez nimic. Dar fără voia mea mîna mi se închide prinzîndu-i mîna. Prea repede.

— Mă doare, zice ea.

Şi încearcă să-şi scoată mîna dintr-a mea. Casele din jurul piaţetei n-au încetat de a se apropia şi faţadele lor tremurătoare în aerul întunecos se ridică acum deasupra mea.

— Vino, vino repede.

Ea se află la capătul braţului meu, aproape atîrnată, obligată uneori să alerge în timp ce eu o trag după mine.

— Nu mai vreau să merg cu tine. Vreau acasă.

Nu-mi place cînd vorbeşte. O trag cu brutalitate de braţ.

— Vino, vino repede. Am să te aduc îndărăt acasă numaidecît. Dacă eşti cuminte. Mai vrei ciocolată?

Nu mai vrea, nu-i mai trebuie, cu faţa scăldată în lacrimi. Întocmai aşa plîngeai şi tu, Bar-

bara, fără zgomot, fără revoltă, şi noi nu puteam îndura să te vedem plîngînd. Mă opresc şi o iau în braţe. Nu mai plînge, nu trebuie să plîngi, nu vreau să plîngi aşa. În faţa mea o stradă pustie, cît vezi cu ochii. Şi totuşi un zgomot de paşi se apropie. Nimeni în spate. Nimeni, nicăieri. Întreaga stradă e complice, casele sînt complice, ca să ascundă primejdia care ameninţă ! Muşchii feţei mele, cei din jurul gurii, tresar ca mai înainte. Haida-de, n-ai de ce te teme. S-a terminat. de mult. Creierul meu explică, degeaba tot explică creierul, căci corpul meu şi-a regăsit vechiul stăpîn şi de el ascultă, ca şi mai înainte. Creierul meu degeaba explică mai departe, doar pentru el, că nu are de ce să-mi mai fie frică şi că acum le-a venit rîndul celorlalţi, lor, să le fie frică. Corpul meu se întoarce în trecut. Fuge ca şi mai înainte. Ia cu el frica ce l-a pătruns prin toţi porii. Spaima care întunecă aerul devenit subit de nerespirat. Fetiţa în braţele mele devine tot mai grea. Nu îndrăznesc s-o privesc. N-aş putea îndura să regăsesc în ochii ei frica ce mă stăpîneşte. Mă arunc într-o străduţă laterală. Cu pieptul ca sfărîmat de bătăile unei inimi enorme, cu gîtul strivit, cînd strada brusc dispare se pierde în întunericul roşietic. Pun jos fetiţa. Ea mă imploră :

— Nu, nu, vreau acasă, vreau acasă...

Aici strada a fost turtită sub pasul unui picior enorm. Au mai rămas doar cîţiva pereţi găuriţi. Puţin mai departe, imobile neatinse, nu, părînd neatinse, dar care se văd a fi ruine pe măsură

ce înaintezi. Ici, la dreapta o boltă întunecată cu contururi neregulate, cu fațada căscată. Moloz, pietre împrăștiate, mă poticnesc, micuța se poticnește și ea la capătul brațului meu. Deodată, durere, lovitură ca de cuțit în genunchi. Mă așez pe pămînt. Iar ea, ea se agață de mine. Haide, haide, Barbara, fii cuminte ești fată mare. Nimeni nu va veni aci. Ne simțim bine. A fost o casă, înainte. Acum a devenit o catedrală de un stil necunoscut, deschisă înspre cerul palid, departe, acolo sus, deasupra capetelor noastre.

Nici un obstacol, rugăciunea ar putea urca timp de o veșnicie spre bolta inaccesibilă.

Mîna mea se ridică înspre fața copilului în care numai ochii Barbarei mai trăiesc încă, ating ceafa îngustă, îi desfac panglica aceea care ține legată mica și ridicola codiță. Părul se răspîndește. Eu rîd. O întocmesc pe Barbara. Îmi scot haina, o păturesc, o pun pe pămînt. Acum ai să fii foarte cuminte. Haide vino. Ea spune nu, dar nu îndrăznește să dea înapoi, țintuită în loc de beznă.

Mîine vom fi departe de locurile astea, spun eu. Nimeni n-o să ne mai poată face nimic. Într-o altă țară și tu vei vorbi o altă limbă. Vei uita totul.

Un camion greoi ce trece pe stradă smulge din umbră deodată lucruri informe care rămîn primejdios suspendate în gol. Micuța se aruncă înspre mine, țipînd. Îi astup gura cu mîna. Nu țipa. Nu trebuie să țipi. Nu trebuie să țipi nici-

odată cînd te ascunzi. Dar poate că ea nu știe. Ea n-a învățat încă asta. Barbara, da, o știa.

— Barbara.

Ea începe din nou să plîngă, dar de data aceasta ca orice copil aspirînd aerul cu zgomot. Îi strîng mînuța mai tare.

— Minna, zice ea între două sughițuri. Mă numesc Minna.

Îi spun cu blîndețe :

— Fii atentă ! Tu nu te vei mai numi niciodată, de acum înainte, Minna. Nu mai există nici o Minna.

Plînsul ei cu suspine reîncepe :

— Ai spus că ai să mă duci înapoi acasă.

— O să mergem acasă, zic eu.

Culc copilul pe haină și mă întind în apropierea ei. O piatră mă jenează la coapsă ; o arunc în întuneric și ea se rostogolește printre moloz, provocînd în căderea ei multiple și minuscule alunecări al căror ecou persistă încă multe secunde. Liniștesc copila.

— Nu e nimic, îi spun eu. Nu e decît o piatră.

Și taci o dată, taci cînd îți spun ! Cuvintele nu-mi mai pot ieși din gît. Mîna mea e acoperită de păr blond. Un geamăt crește, devine țipăt și eu sînt acela care țip, al meu este acest țipăt și mă arunc cu fața la pămînt pentru a-l înăbuși. Căci ea, maică-ta, e aceea care mi-a zis : sări, sări repede, sări pe fereastră, că au și intrat în casă. Eu nu voiam, dar îmi era prea tare frică. Sări, sări... Și după o oră am revenit și v-am găsit pe amîndouă. Atunci te-am luat pe ge-

nunchii mei şi am stat astfel pînă dimineaţă. Dar căpşorul ce atîrna prea greu, te trăgea în jos ca o piatră şi eu strîngeam corpul tău din toate puterile să-l ţin ca să nu alunece.

Dacă aş putea rezista puţin, măcar un piculeţ. Starea asta a mea sfîrşeşte întotdeauna prin a se potoli. Iată, respir acum mai bine. Mă aşez şi scuip puţin nisip. Acum, o ţigară. Bricheta nu vrea să se aprindă. Furie, furie neaşteptată, apoi nu mai e nimic decît bricheta asta, bricheta asta în care degetele mele se înfig cu ciudă, se rănesc, furie ridicolă ce mă face să plîng, să urlu în beznă. Şi iată că flacăra ţîşneşte, bucăţile de ziduri se pun în mişcare, lucruri enorme oscilează deasupra noastră. Stînd pe haina mea, fetiţa mă priveşte. Ce rost are ea aci. Această asemănare pe care am născocit-o, ca şi restul. Din ce nevoie ? Ca să joc ce scenă încă ?

— Acum poţi să te duci la dracu !

Fetiţa nu se mişcă din loc. Eu fumez, ea mă priveşte. Sînt sigur că mă priveşte, probabil că aşteaptă ca faţa să-mi fie luminată de fiecare dată cînd trag din ţigară. Strivesc capătul ţigării de o piatră apoi mîna mea bîjbîie înspre fetiţă. Ea nu s-a clintit din loc. Eu îi dau brînci cu brutalitate şi capul ei se loveşte de pămînt cu un zgomot surd. Ea stă întinsă, nemişcată. O ating, mîna mea scoboară de-a lungul braţului ei, întîlneşte, recunoaşte coarda pe care copilul n-a lăsat-o din mînă din momentul cînd am văzut-o sărind coarda, acolo în piaţetă.

Pătruns de frig, amorţit. Nu mai există catedrala din timpul nopţii. Nimic alta decît o casă distrusă din care n-au mai rămas în picioare decît bucăţi din pereţii despărţitori atîrnaţi la diferite nivele deasupra noastră. O zi morocănoasă pătrunde aci ca în silă. Copila doarme strînsă ghem. Ca un mic animal. Îi ating faţa, îi depărtez părul. Ea se deşteaptă, mă zăreşte, are o mişcare bruscă de retragere. Eu întind mîna din nou. Ea se retrage iarăşi. Ochi înnebuniţi de groază pe faţa mînjită de praf şi lacrimi.

Va să zică n-am venit aci decît pentru asta. Ca să văd ruinele şi copiii lor înspăimîntaţi. Găsesc o ţigară. De data asta bricheta se aprinde imediat. Fumez fără să mă grăbesc.

— Ţi-e frică, îi spun eu fără s-o privesc. Ai dreptate să-ţi fie frică.

Îmi îmbrac haina şi mă ridic.

— La drum.

Ea pare că ar vrea să se ascundă în grămada de moloz pe care s-a refugiat. Cu un gest o ridic în picioare. Strada este încă pustie. Mergem pînă la primele case neatinse. Găsesc o uşă deschisă şi ţinînd strîns mîna copilului într-a mea, urcăm scara. La primul etaj bat la prima uşă. Nimic. Aştept puţin şi bat din nou, mai tare.

— Deschideţi, zic eu. Poliţia.

Uşa se întredeschide imediat. Un miros de terebentină iese din vestibulul întunecos. Amintire dintr-o lume pierdută. Un om înalt, subţire, tînăr fără îndoială, se dă îndărăt din faţa mea, izbeşte cu spatele o uşă întredeschisă, o rază de lumină

cenuşie se lăţeşte în timp ce uşa se deschide în camera în care noi pătrundem după dînsul.

— Dezbracă-te, îi zic eu.

Simt că vrea să vorbească, atunci îmi scot revolverul.

— Repede.

Îi observ, cu o adevărată plăcere, mîinile care îşi fac de lucru, înnebunite, neîndemînatice, aproape frenetice, cu un nasture recalcitrant. Îmi place omul ăsta frumos, care acum stă în picioare în faţa mea, cu părul despărţit în două cu grijă de o cărare impecabilă şi numai în indispensabili.

— Dă-i înainte, zic eu.

Indispensabilii îi cad la pămînt. Eu urlu :

— *Heil Hitler !*

El nu se clinteşte. Îi spun să salute şi atunci el îşi lipeşte călcîiele, îşi înţepeneşte pulpele, întinde braţul drept.

— Bine, zic eu, acum ciorapii şi ghetele.

Las mîna copilului, pun revolverul pe masă şi mă dezbrac la rîndul meu.

Închizînd uşa în urma mea, îmi trece prin minte gîndul că omul trebuie să fie pe cale de a se îmbrăca din nou şi că mîinile nu îi mai tremură, acum. Umilinţa şi frica, astea se înghit, se digeră, şi curînd nu mai rămîne nimic din ele. Ştiu şi de data asta, ceea ce ar fi trebuit să fac, dar uite că n-am făcut-o. Copilul merge alături de mine. Îmi amintesc că tableta de ciocolată a rămas în buzunarul uniformei mele.

Acum nu mai sîntem singuri pe stradă. Oraşul pare că nu vrea să bage în seamă nici ruinele şi

nici pe inamicii care merg liniștit, amestecați cu mulțimea. Inamici pașnici, molatici, care hoinăresc, vorbesc, surîd, cu un aer fericit. Dar ceilalți, aceia pe care-i caut, care ar putea să mă facă să ies din acest oraș? Aceia care, numai ei, ar fi trebuit să domnească aci. Mi-i închipui noaptea, bătînd pe la uși, intrînd și zicînd :

— Tatăl meu ars de viu vă salută ; mama mea asasinată vă salută ; fiul meu împușcat vă salută ; soția mea cu burta spintecată vă salută.

Eu aș spune :

— Barbara vă salută. Și de asemeni și Leia mea, și mama mea, tatăl meu, vă salută și ei. Surioara mea vă salută.

Exaltare, scurte minute de exaltare. Dar care atrag după ele... Numai că eu, laș, neputincios, sînt incapabil de a face gestul acesta. Și cu toate astea de cîte ori, în gînd, l-am făcut, căci în gînd totul este atît de ușor.

Mă ascund în grabă după o ușă. Sub casca avînd ca stemă vulturul, am deslușit o figură cunoscută. Am intrat împreună în orașul ăsta, acum trei săptămîni. Inima mea își reia un ritm cu care era obișnuită. Nu mai sînt învingătorul derizoriu la adăpostul unei uniforme, ci din nou omul urmărit. În sfîrșit un om care are dreptul de a nu se mai gîndi la nimic alta decît la sine însuși. Un om care are toate drepturile, toate scuzele. Mă simt bine, deodată. Condiția pentru care sînt făcut. Nici o nevoie de adaptare. Toate reflexele căpătate în decursul timpului acționează cu o minunată promptitudine. Și micuța, ce parteneră ideală ! N-a scos un cuvînt de cînd

s-a deşteptat. Şi dînsa pare a fi în elementul ei. Frica. Fără ucenicie, adaptată cu aceeaşi uşurinţă, ca şi mine, care am atîta experienţă.

Ea este aproape tot timpul obligată să alerge, căci ei îi trebuiesc doi-trei paşi, pentru unul de-al meu. Dacă îşi pierde echilibrul, eu o sprijin de mînă şi cu o smucitură o fac să-şi reia, ca o păpuşe desprinsă din resortul ei, pentru moment, mersul mărunţel. Nici măcar un geamăt. Tace.

Am luat-o pînă la urmă din nou în braţe. Nu din grijă pentru ea, ca să nu se obosească, nu. Ci pentru că pot mai uşor, în felul acesta, să-mi ascund faţa în dosul feţei ei ; e de ajuns s-o ţin mai sus, strînsă foarte aproape de mine.

Iată-i şi pe cei pe care îi caut. Sînt trei, şi stau pe o bancă. Mănîncă. Un colţuc de pîine e pus lîngă ei. Ochii aceştia cu conturul pleoapelor înroşit, feţele astea scheletice, încetineala aceasta extremă cu care mestecă pentru ca hrana să poată fi ţinută în gură cît mai îndelung posibil ; nu, nu mă pot înşela. Aşez fetiţa lîngă bancă.

— Îi e foame micuţei, încep eu. N-a mîncat nimic de ieri dimineaţă.

Ei s-au oprit din mestecat. Mă privesc ţintă.

— De unde vii ? face cel mai tînăr.

Figura lui, înainte, trebuie să fi oprit privirile multor femei.

— Dar dumneavoastră, zic eu, de unde veniţi ?

— Falkensee.

Cel care-mi răspunde are craniul aproape chel de tot ; la intervale regulate, un tic îi închide ochiul stîng şi îi scutură, pe toată partea, muşchii feţei. Le spun :

— Eu, de la Oranienburg.

Cel mai tînăr dintre ei întinde o bucată de pîine copilei. Ea nu se mişcă. El o trage spre dînsul, o ia pe genunchi.

— Haide, zice el, în timp ce ea se zbate, haide, nu trebuie să-ţi fie frică.

Încearcă să-i mîngîie căpşorul, dar ea cu amîndouă mîinile îl respinge.

— De unde a ieşit ?

Eu îi urmăresc privirea şi, ca şi dînsul privesc un moment picioruşele grăsuţe ale fetiţei.

— Era la nişte oameni, zic eu. Abia acum am luat-o înapoi.

Ea a încetat de a se mai zbate şi ochii îi stau aţintiţi asupra mea.

— E copila ta ? Şi el nici n-aşteaptă răspunsul meu. Ai mare noroc că ai putut-o regăsi.

— Da, al dracului de mult noroc, face celălalt, chelul.

Cel de-al treilea nu zice nimic. Nici măcar nu ne priveşte. Îşi continuă mestecatul, cu mare încetineală, încet de tot. Nu se opreşte din mestecat. Gura lui fără buze este o gură de moşneag, dar pielea de pe faţa lui e netedă, de om tînăr.

— Şi încotro mergeţi ? zic eu.

— Noi doi, răspunde cel mai tînăr — şi arată pe cel care mestecă — în Italia. Dînsul se duce în Franţa.

— Şi eu merg tot în Franţa, şi mă întorc spre omul chel. Am familie acolo.

Ochiul lui se închide ca şi cînd m-ar aproba. Nimeni nu zice nimic. Mă aşez la capătul băncii. Cel mai tînăr îmi oferă o bucată de pîine.

— Mulţumesc, zic, nu mi-e foame.
— Dă-o copilei tale. Trebuie să mănînce.
El pune jos copila şi se ridică. Ceilalţi doi se ridică şi ei. Îi privesc.
— În ce fel gîndiţi să plecaţi de-aci ?
— Cu camioanele ruseşti, face omul chel.
— O să oprească mai uşor dacă văd un copil cu voi, zic eu.
Omul chel pare că examinează un moment chestiunea.
— Cred că ai dreptate, zice el.
Atunci mă scol şi eu şi, cu micuţa în braţe, îi urmez. Într-adevăr asta e direcţia potrivită ; cunosc traseul camioanelor ruseşti cînd ies din oraş. Îl oprim pe primul pe care-l vedem.
— Falkensee ! Oranienburg ! Şi o fetiţă.
Sînt împins înainte. Şoferul se apleacă, are ochi bulbucaţi şi priveşte atent la micuţă.
— Încotro mergeţi ?
— Spre Dessau.
Ne spune să urcăm. În grabă, ca şi cînd ne-am teme să nu se răzgîndească, ne instalăm pe saci. Rusul cu capul întors, ne priveşte. Încă o dată ne întreabă :
— Unde mergeţi ?
— Încercăm să ajungem din urmă convoiul nostru, răspunde cel mai tînăr.
— Bine, face rusul, foarte bine. Fiecare la casa lui. Războiul s-a sfîrşit.
Deşi a terminat de vorbit mai clatină încă din cap pentru a arăta cît de mult aprobă dînsul hotărîrea noastră.

O tabletă de ciocolată cade lîngă noi. Rusul are un rîs adînc.

— Pentru fetiță.

Pare să caute ceva la picioarele lui, se ridică în sus și ne arată o sticlă.

— Vodcă ?

Cu un surîs binevoitor privește cum vine spre dînsul omul chel, stîngaci, îndoit, sprijinindu-se ades cu o mînă. Cu un surîs de frate mai mare, de protector al familiei, el observă această înaintare greoaie și sticla din mîna sa nu tremură.

În timp ce omul chel se întoarce spre noi, camionul pornește, și omul se lasă să cadă pe saci, se ridică din nou, cade imediat ; atunci merge tîrîndu-se, ținînd sticla strîns la piept. Se distinge o mișcare adormită ca de reptile greoaie, scoase din toropeala lor ; ceilalți doi se apropie în acelaș fel și așteaptă, pîndesc. Omul chel bea pînă cînd îl îneacă tusea silindu-l să-și deslipească buzele de sticlă. O dîră lichidă îi curge de-a lungul bărbiei, ștearsă cu dosul mîinii.

Apoi e rîndul celui mai tînăr.

Bea și el îndelung, fără să piardă o picătură ; mărul lui Adam, proeminent, i se urcă și i se coboară cu o regularitate fascinantă.

— E rîndul tău Roberto, zice el oferindu-i sticla celui de-al treilea.

Acesta aproape că i-o smulge din mînă și o lipește de gura-i fără buze. Un zgomot ca de supt, asemănător celui pe care-l fac copiii sugari cînd li se dă biberonul, răzbate prin zornăitul de fierărie și motor care ne însoțește.

În sfîrşit, e rîndul meu. Cu spatele sprijinit de saci, îmi răstorn capul pe spate.

Un cer luminos se leagănă deasupra mea, şi acum vodca mi se răspîndeşte prin corp în unde de căldură.

Sticla circulă, din nou rînd pe rînd pe la toţi, în aceeaşi linişte avidă, apoi a treia oară, dar de data aceasta ea trece de la unul la celălalt însoţită de rîsete puternice de satisfacţie.

Feţele puţin crispate la început se destind, gesturile devin mai puţin nervoase, şi în curînd ne privim cu prietenie. Omul chel ne clipeşte din ochiul său cu tic, plin de veselie.

— Mă cheamă Marco, îmi spune cel mai tînăr întinzîndu-mi sticla şi luînd o înfăţişare fericită de parcă mi-ar anunţa cine ştie ce veste bună.

Apoi se întoarce spre omul fără buze :

— Să nu fii mîhnit Roberto, o să-ţi facem o proteză dentară şi vei avea toate fetele pe care le doreşti.

Roberto rîde şi-şi arată gingiile fără dinţi.

— Şi ce-am să le mai fac să-mi cadă în braţe.

Cu un suspin de plăcere, Marco se întinde, se instalează confortabil peste saci. Cu ochii pe jumătate închişi, el fredonează o canzzonetă şi deodată începe să cînte cu glas foarte tare. Şoferul ne răcneşte :

— Trebuie să cîntaţi camarazi, războiul s-a terminat.

Şi Roberto, care de prea mare excitare se loveşte peste şolduri îşi îndeamnă prietenul :

— Cîntă şi tu, Marco, cîntă şi tu !

Omul chel, căruia i-a revenit în sfîrşit sticla şi care a astupat-o cu grijă, deşi practic era goală după ultimul rînd mai abundent, se tîrăşte spre mine şi îmi suflă în faţă un miros puternic de vodcă.

— Ai avut al dracului de mult noroc că ţi-ai regăsit puştoaica, şi îmi arată fetiţa care stînd deoparte îşi ronţăie ciocolata. Un noroc dat dracului, repetă omul chel cu tot respectul datorat acestui „noroc dat dracului".

Şi împins de o inspiraţie neaşteptată, el se ridică şi zbiară :

— *Allons enfants de la Patrie...* [1]

O zguduitură mai bruscă îl zvîrle în genunchi.

Marco se sufocă de rîs. Şi eu rîd, şi Roberto, cu gingiile amîndouă scoase în afară. Vocea rusului ajunge pînă la noi :

— Trebuie să cîntaţi camarazi, războiul s-a terminat !

Atunci eu rîd şi mai tare, rîd pînă cînd lacrimile îmi umple ochii. Marco se rostogoleşte de mai multe ori în direcţia micuţei, apoi se aşază şi o ia pe genunchi. Ea nu se mai zbate ba o văd chiar surîzînd.

— Trebuie să cîntaţi camarazi, războiul s-a sfîrşit !

— Cîntă şi tu, Marco, cîntă şi tu !

Cîntă şi Marco ; *Voglio... Ragazza... Note...*

Un moment am impresia că şi micuţa cîntă cu el. Nu este decît o impresie, cu siguranţă, dar,

---

[1] Cuvintele cu care începe *Marsilieza.*

Dumnezeule, cît e de vesel totul. Şi rîd iarăşi pînă la epuizare.

Lungit pe spate, las ca albastrul cerului să-mi absoarbă ultimele crîmpeie de gînduri. Minunată scufundare. Niciodată nu m-am simţit atît de bine într-un camion. Şi cred că nu m-am simţit niciodată şi nicăieri atît de bine.

Rîsetele au încetat, şi cîntecele. Nimic alta, acum, decît fuga aceasta zbîrnîitoare în albastru şi pereţii de metal care mă despart de restul lumii. Apoi chiar şi camionul dispare parcă o dată cu corpul meu inutil, zumzetul motorului se depărtează... Plutesc parcă în largul cerului.

La un scrîşnet prelung dureros de frîne, recad printre saci, printre înjurături, figuri adormite şi mişcările neîndemînatice ale tovarăşilor mei de călătorie care fac eforturi să se ridice. Şoferul sare jos şi ne face semn să coborîm. De fiecare parte a drumului, cîmpiile îşi desfăşoară verdea nevinovăţie.

Providenţa noastră rusă ne spune să stăm jos, şi noi ne aşezăm, cuminţi, pe marginea şanţului. Aşteptăm şi privim la dînsul. El deschide cutii de conserve, ni le împarte şi pîine şi bucăţi de cîrnat gros, roşiatec. Pare că se simte fericit că ne hrăneşte. Ne îndeamnă să mîncăm. El nu mănîncă acum. Cu mîinile în şolduri ne priveşte cu ochii lui mari, binevoitori. Va mînca şi el mai pe urmă, după ce se va fi asigurat că n-a uitat nimic, că nouă nu ne lipseşte nimic.

Brusc se apleacă, apucă fetiţa, o ridică în sus, o aruncă din braţe, o prinde, iar o aruncă în sus şi o prinde de mai multe ori. Vrea s-o distreze

fără îndoială. Dar copilei, asta nu-i face plăcere. Are privirea ei înspăimîntată, pe care acum eu i-o cunosc atît de bine.

Dar nu pot face nimic pentru dînsa, şi nici n-aş putea fi eu acela care s-o încurajez. Rusul o aşază jos pe pămînt.

— Du-te la tăticul tău, îi zice el.

Dar micuţa îi cuprinde picioarele cu braţele şi începe să urle :

— Vreau să mă întorc acasă ! Vreau să mă întorc acasă !

Atunci el o ia din nou în braţe şi blînd o leagănă. Mă priveşte cu severitate.

— Nu mă cunoaşte încă, îi explic în ruseşte. Abia ieri m-a văzut pentru prima dată după trei ani. Crede, bineînţeles, că oamenii aceia cărora le-am încredinţat-o după moartea mamei sale, sînt părinţii ei.

Micuţa a prins cuvîntul „mamă" şi acum urlă şi mai tare.

— Biată orfană, murmură rusul legănînd-o, biată păsărică, sărman sufleţel.

Pînă la urmă dînsa se linişteşte. El o mai leagănă puţin, apoi, cu precauţiuni materne, o aşază jos. O lăcustă mare cade lîngă piciorul copilei. Cu faţa subit însufleţită, ea se apleacă, întinde mîna pe care şi-a strîns-o în formă de cupă mică. În momentul în care e gata s-o prindă, gînganía ţîşneşte tocmai în drum. Fetiţa a şi sărit în picioare. Cu gura întredeschisă, cu ochii ficşi, cu muşchii întinşi, ea aleargă după lăcustă, vrînd s-o vîneze.

— Prinde-o ! o îndeamnă rusul cu mîinile în şold şi cu fața înveselită.

— Prinde-o ! o îndeamnă Marco în italieneşte.

— Prinde-o ! o îndeamnă omul chel în franţuzeşte.

O ultimă săritură, şi lăcusta se pierde în cîmpie.

În camion, altă sticlă de vodcă trece iarăşi din mînă în mînă.

— Hei, Gaston, zice deodată Marco întorcîndu-se spre francez, dacă ai să faci cu ochiul astfel la toate fetele pe care ai să le întîlneşti, o să dai de bucluc...

Cu fața îmbujorată de vodcă, şi ochii strălucitori, ne ia martori :

— Nu-i aşa că o să dea de bucluc ?

Ticul omului chel se dezlănţuie. El bombăne.

— Ia, toate, nişte tîrfe !

— Trebuie să fii înţelegător, zice Marco. Patru ani fără bărbat, pentru o femeie, este foarte greu.

— Dar, eu, eu am avut oare femei ?

Şi omul chel îşi izbeşte pieptul cu pumnul.

— Diavole, n-ai avut prilejul, de aceea.

Apoi pe un ton ce nu suferă replică, Marco afirmă :

— Eu, în locul tău, m-aş duce la ea şi i-aş zice : Despre cele ce ai făcut, nu vreau să ştiu nimic ! Războiul, e război !

— Niciodată, urlă omul chel.

— Greşeşti, face calm Marco.

Şi întorcîndu-se spre mine :

— Tu ce părere ai, hai ?

— Prefer să fiu încornorat de o mie de ori, decît să fiu văduv, zic eu.

— Şi eu, zice Gaston, tot ce doresc este să fiu văduv !

După două clipiri din ochi, care-i scutură toată faţa, adaugă cu o voce apăsată ca să înţelegem bine intenţia sinistră pe care o pune în cuvintele lui :

— De altfel, asta n-o să întîrzie prea mult. Fericit om. Şi-a găsit o distracţie imensă. Încornorat fiind, ai toate drepturile ; acela de a te plînge, de a ucide, de a ierta. Mai ai de trăit o dramă la care-ţi poţi alege după dorinţă deznodămîntul. Să fii victima, dar o victimă atotputernică, dispunînd de un arsenal formidabil : răzbunarea şi generozitatea, durerea şi dispreţul ; toate atitudinile şi chiar alcoolizarea, şi de ce nu, cu o decădere savant pregătită. Trăieşti. Îi spun lui Marco să-mi treacă sticla. A mai rămas un pic de vodcă pe care o sorb cu zgomot. Ceilalţi mă privesc rîzînd. Nu mă simt stingherit. Îmi vine în minte un cîntec idiot pe care învăţasem de la guvernanta mea să-l cînt în franceză pe cînd aveam şase sau şapte ani şi pe care bineînţeles nu l-am mai cîntat de atunci, niciodată :

„Ce face glu-glu ? E sticla, e sticla..."

Ceilalţi cîntă cu mine. Timp de un sfert de ceas sau mai mult, urlu :

„Ce face glu-glu ? E sticla, e sticla..."

Din cauză că mă doare gîtul şi suflu greu, pînă la urmă tac.

Îmi privesc cu drag tovarăşii. Gaston, chelul, este prietenul meu. Şi Marco, şi Roberto cel fără

dinţi. Bunul nostru camarad rus care ne duce în camionul său frumos şi el este prietenul meu. Vodca ne-a procurat aceste minunate clipe unice, singuratice, rupte de trecut ca şi de viitor, aceste momente cînd stăm închişi aci ca într-un balon ce pluteşte cu noi în afara lumii. Vodca rusească este şi ea prietena mea, dar sticla-i goală. Ceilalţi care au cheltuit mai puţină energie decît mine — sau poate că sînt mai bine antrenaţi — continuă să cînte în toate limbile, şi, încîntat, eu îi ascult, bătînd măsura uneori, vag, ca să particip totuşi la toată această veselie.

Camionul se opreşte şi rusul se întoarce spre noi.

— Am sosit, camarazi.

Pe rînd, fiecare dintre noi ne ducem să-i strîngem mîna şi la toţi el ne repetă aceiaşi urare :

— Toate bune la întoarcerea acasă.

Apoi rămînem acolo, în marginea drumului, zăpăciţi, cu un echilibru instabil în picioare, puţintel descumpăniţi, şi privind la camion cum se depărtează, cum o apucă pe un drum de pămînt care duce spre un ansamblu de construcţii joase înconjurate de un zid. În faţa noastră, sub soarele ce apune, se întinde o stradă dreaptă cît vezi cu ochii, pustie.

Marco zăreşte o fîntînă şi se duce să moaie o cîrpă pe care o scoate din buzunar. Se întoarce îndărăt se ghemuieşte lîngă fetiţă şi încetişor îi spală faţa şi mîinile. Apoi o piaptănă.

— Ai un păr frumos, zice el surîzînd.

Micuţa începe să urle :

— Vreau la mama... Vreau să mă întorc la mama...

— O s-o găsim iarăşi pe mămica ta, zice Marco. Nu plînge, că o s-o regăsim.

Şi el continuă să-i vorbească încet de tot în italiană.

Privesc această scenă şi îmi zic : „De ce şi-ar regăsi ea mama ? Oare eu, o să-mi regăsesc eu oare, vreodată, soţia şi fiica ?" Marco se apropie de mine.

— Nu ştie că mama ei e moartă ?

— Nu, zic eu. Crede că mama ei este femeia care a ţinut-o la dînsa.

— Ai noroc, face Marco. Femeia aceea trebuie că a fost tare bună dacă s-a ataşat micuţa de dînsa pînă într-atîta !

— Nu ştiu nimic.

Răspunsesem cu asprime. Marco mă priveşte cu afecţiune.

— Te necăjesc.

— Ce mai aşteptăm ? zice deodată omul chel.

— Aşteptăm să înnopteze, îi explic eu.

Celălalt mă priveşte cu atenţie, între două ticuri.

— Ei aş ? Ce, n-are dreptul omul să treacă ?

— Nu toată lumea are acest drept, precizez eu.

— Nu ştiu de unde vii tu, şi ochiul lui clipeşte furios, dar noi, noi de-abia am ieşit dintr-un lagăr.

— În locul vostru aş aştepta noaptea, zic eu.

— Are dreptate, aprobă Marco, să aşteptăm să se facă noapte. N-are rost să ne pierdem vremea explicînd de unde venim, încotro mergem

și în ce fel mergem. Ăștia sînt în stare să ne trimită într-o tabără de refugiați ca să ne facă să plecăm în convoi...

Să fie oare efectul întîrziat al vodcăi ? Gaston cu fața roșie, clipind din ochi frenetic, zbiară :

— Fac ceva pe toți ! Plecăm imediat fiindcă așa avem chef ! Nu, Roberto ?

— Lasă-l pe Roberto în pace, zice Marco pe un ton amenințător. E prietenul meu.

Cu pumnii strînși el înaintează asupra omului chel.

— M-ai înțeles ? Roberto și cu mine, noi doi nu ne despărțim. Dacă vrei să pleci, șterge-o.

Omul chel rînjește și scuipă cu ostentație. Roberto se aruncă între ei. Gura lui de moșneag tremură.

— Destul ! Lăsați-ne în pace, voi doi. O să plecăm împreună în noaptea asta.

Mă simt deodată dat deoparte, respins, exclus. Nu sînt de-ai lor. Ei și-au reluat viața exact de acolo de unde au lăsat-o. Sentimente, emoții, dorințe, ei au regăsit neatins totul. Și iată-i că pleacă din nou cu micul lor bagaj pe care, provizoriu, îl lăsaseră la garderoba lagărului. Cînd se vor curăța, îmbrăca, hrăni, nimic nu îi va mai deosebi de atunci încolo de ceilalți. Vor fi, și chiar și sînt de pe-acum, ceea ce erau și înainte. În existența lor se găsește doar o spărtură de cîțiva ani pe care de aci înainte o vor popula cu amintiri revăzute și corectate, așa cum se întîmplă la o reluare.

Și cînd mă gîndesc că adineauri îi priveam cu ochii umezi de înduioșare. Mă și vedeam fă-

cînd parte din familia lor. Ba inventasem chiar şi nu ştiu ce fraternitate şi uitam că dacă semenii mai există, apoi ei nu pot exista decît despărţiţi unii de alţii prin distanţe şi bariere de netrecut. Pe oamenii aceştia rămaşi atît de umani eu îi însoţesc, dar nu sînt cu ei.

Căci m-am îndepărtat de ei prea mult, acolo unde am fost, şi iată că acum revin în mod fraudulos, ilegal, mascat.

Deodată cu un aer de inspirat, Roberto scoate din haina, prea largă pentru el, o sticlă plată.

Ceilalţi doi mai pierd din înţepeneală, dar eu nu le las răgazul să se adapteze la acest eveniment. Apuc sticla, o destup, o lipesc de buze. Marco pune mîna pe braţul meu.

— Ei, nu zău, şi prietenii? Că doar noi doi eram aceia care ne încăeram, iar acum tu te repezi şi bei?

Îi întinde sticla lui Gaston.

— După tine, zice omul chel cu o curtoazie rezervată.

Sticla trece din mînă în mînă şi îndeplinirea ritualului împăcării şi al prieteniei o goleşte pe trei sferturi de conţinutul ei.

Stînd jos toţi patru pe pragul unei case ce pare nelocuită, plutind cu toţii în căldura prea-fericită a alcoolului, cu inima şi simţurile amorţite, ne lăsăm duşi pe panta unei conversaţii vagi şi a unor sentimente confuze. Seara este paşnică şi frumoasă, din nou ne iubim din toată inima. Fetiţa, la fîntînă, îşi umple cu apă mînuţele strînse în formă de cupă şi cu băgare de seamă se apleacă spre a o vărsa în golul dintre două pietre. Se

ridică şi reîncepe aceeaşi manevră cu gravitate şi vrednicie. Nimic nu pare să tulbure delicioasa uitare a momentului.

Dar, răsărind de pe pavajul străzii pustii, înaintează o femeie bătrînă, cu o cană în mînă. Ea a ajuns la cîţiva paşi de fîntînă şi eu îmi spun că ar trebui să mă scol, să mă duc să iau fetiţa, înainte ca bătrîna să-i vorbească. Dar nu mă mişc, efortul acesta pentru mine, ar fi prea mare. Şi de altfel bătrîna nu vorbeşte nimic, nici nu pare să fi văzut copila, şi nici măcar nu întoarce capul înspre noi. De cum şi-a umplut cana, pleacă. Mă forţez s-o urmăresc cu ochii, şi cu toate acestea dispare aşa cum a apărut, în mijlocul acestei străzi ireale, pe care o pantă uşoară o duce spre un cer pustiu.

Fetiţa, nehotărîtă, dă roată fîntînii. Coarda de sărit atîrnă în urma ei pe pavajul umed. Dorinţa subită de a o vedea sărind coarda pe Barbara mă cuprinde aprig. Strig :

— Sări coarda ! Sări !

Copila stă ţeapănă, mă priveşte cu ochii ei care nu sînt ochii Barbarei, apoi cu grijă strînge coarda.

— Sări coarda puţin.

Ea se aşază pe bordura trotuarului.

— Neisprăvito !

— N-ar trebui să o bruschezi, zice Marco. Trebuie să ai răbdare cu copiii, multă răbdare...

Eu nu răspund, căci am şi recăzut în indiferenţa mea preafericită. Sticla goală, părăsită pe pămînt se umple de umbră încetişor. Cînd ea nu

mai este decît o vagă lucire printre lucrurile ce nu se mai pot deosebi, Marco se scoală și zice :

— Ei, pornim ?

Îl las să o ducă în brațe pe micuță. Acum, mie, ea nu-mi mai evocă nimc. Ba chiar mă întreb dacă n-ar fi cumva vreun mijloc să mă descotorosesc de ea. Dar nu văd nici unul, pentru moment. Cît timp încă, voi mai avea oare de plătit acea nebunie trecătoare ?

O pornim pe strada întunecată, lipsită acum de orice aspect îngrijorător. Apoi mai sînt și alte străzi de-a curmezișul orașului pustiu, pe care le-ai putea crede nelocuite, dacă, uneori, cîte o fereastră, cu obloanele închise și perdelele trase, n-ar lăsa să se strecoare prin ea, o infimă luminiță. Războiul, aci — constat cu satisfacție — continuă să apese cu toată greutatea lui. Dar încep să găsesc că e teribil de lung și încet mersul nostru, și cu mare greutate mă stăpînesc să nu mă distanțez de tovarășii mei sau să nu le spun să-și grăbească pașii.

Mi se pare destul de surprinzător că nu ne-am izbit încă de vreo patrulă. Ei ce riscă ? E greu să le explic că eu sînt un dezertor și că fug cu o copilă furată. Și apoi, la urma urmei ce mai am de pierdut ? Deci, nici eu nu risc nimic.

— Ce ai, frate-miu ? mă întreabă brusc chelul.

— Eu ? mă prefac mirat.

— Da, da, tu, ce ai ? Că rînjești.

Frumosul meu raționament de adineauri m-a făcut să rînjesc. Căci mi-e frică, atît de îngrozitor de frică, încît îmi trec junghiuri prin burtă.

La o răspîntie, discuţie între Marco şi omul chel în privinţa direcţiei de luat. Nu-i ascult. Reperez străduţele întunecoase în care poţi dispărea atît de uşor. Am ajuns aproape să doresc sosirea unei patrule. Să fug... Să fug singur! Dar plecăm din nou, şi iată că s-a rupt firul nesfîrşit care menţinea casele oraşului strînse una lîngă cealaltă, noaptea intră adînc printre ele, le înconjoară, le depărtează pe una de cealaltă, apoi dăm de cîmpia nesfîrşită sub un cer complet deschis cît vezi cu ochii. Nici un reper! Din nou ne oprim, discutăm.

— Nu vom nimeri niciodată, face Marco descurajat.

Omul chel triumfă.

— Tu ai vrut să aştepţi venirea nopţii!

Nu ne mai iubim, au început să se pronunţe vorbe grele, vocile sînt mînioase, cînd un zgomot de paşi grăbiţi se aude pe drum, o gîfîire; e Roberto.

— Colo... Colo... bîlbîie el.

Şi ne face să ne întoarcem din drum, apoi ne duce cu el pe o străduţă laterală spre stînga, prin faţa căreia noi trecusem fără s-o vedem. Doar o sută de paşi şi ne aflăm pe malul fluviului. Atunci abia desluşesc eu imensul foşnet al apelor ce se confunda cu bezna nopţii, şi în acelaşi timp mişcarea lor ce nu se poate distinge şi care de pe acest mal pînă la celălalt, ascuns de tenebre, smulge din timp în timp cerului înstelat reflexe fugare.

Marco, ducînd în braţe fetiţa adormită, se apropie cu paşi mărunţi, prudenţi şi vine să se

posteze lîngă mine pe malul abrupt ; îi disting respirația șuierătoare. Ar trebui să-l eliberez de povara sa, dar nu mă mișc, tac, și toți patru tăcem și stăm aici nemișcați, rămași deodată fără nici o țintă, fără memorie sau dorințe, umbre captive ale misterului unui fluviu nocturn.

Omul chel, cel dintîi, se liberează din starea asta și bombăne :

— Ei, dar ce mai așteptăm ?

— Barca lui Caron, zic eu, regretînd, imediat, dezgustătoarea stupiditate a acestor cuvinte.

Dar chelul a întins brațul.

— Podul... Îl văd.

Și într-adevăr în dreapta, la cîțiva pași de noi, să zici că îl ajungi cu mîna, o masă mai întunecată se desprinde din noapte. Pornim din nou de-a lungul unei pante ce ni se pare că duce la vreo ambarcație, eu fiind ultimul din acest șir, după Marco. El înaintează cu precauție ca să nu se poticnească, și la fiecare pas, ușurel, verifică solul cu piciorul, înainte de a-și lăsa greutatea de pe un picior pe celălalt. Trebuie că iubește copiii. Și eu, de asemeni am iubit tare mult copiii. Și-mi plăcea să mă joc cu ei, să-i distrez, să-i fac să rîdă. Și undeva în noapte, pe deasupra apelor, aud rîsul Barbarei.

— Taci, îi zic, taci !

O pantă destul de abruptă ne duce pe un drum, chiar la capătul podului. Mai pot încă fugi. Să-mi iau avînt, să mă reped în beznă, să fug, să fug, să dispar... După aceea voi putea să mă prefac că sufăr de amnezie... Sînt mulți amnezici după fiecare război. Se vor plictisi iute să mă

tot chestioneze, vor deplînge șocul, suferințele mele. Mai pot de asemenea... Dar am și ajuns pe pod și plăcile lui metalice răsună sub pașii mei ca o provocare la adresa a ceea ce mă pîndește de cealaltă parte. Oricum, e prea tîrziu... Îmi țin ochii ațintiți pe piciorușele fetiței pe care le văd înaintea mea legănîndu-se încetișor.

De cealaltă parte nu e nimic. Nimeni. Noaptea, aceeași noapte continuă, noaptea complice a asasinilor, a fugarilor și a dezertorilor. Dar de ce oboseala asta subită care îmi îngreuiază picioarele ca și cînd ar vrea să le împiedice să meargă mai departe ?

— Acum, trebuie să ne găsim un loc unde să dormim, declară omul chel. Și ceva de halit.

Pare a fi singurul dintre noi care știe încotro merge, singurul pe care-l preocupă chestiunile practice : mîncarea, dormitul, singurul dintre noi, poate, căruia îi este cu adevărat foame, cu toate că nici unul din noi n-am înghițit, de la prînzul din drum, nimic altceva decît vodcă. Lui nu-i este frică de noapte, nici de oameni, ci merge cu pasul apăsat, iar în glasul lui vibrează o furie ascunsă.

A reperat o casă izolată la marginea drumului. Pe bîjbîite găsește ușa, și începe să izbească cu pumnul și piciorul. După cîteva secunde un zgomot de pași înnebuniți dă impresia că înăuntru cineva fuge, încoace și încolo, ca și cînd acel cineva ar căuta o ieșire fără să o poată găsi. Gaston din nou se dezlănțuie, de data aceasta urlînd :

— *Schnell! Schnell! Schnell!* [1]

Uşa se deschide, un om în pijama se află în faţa noastră.

— Sîntem foarte obosiţi, face francezul în acea limbă pe care o învăţase în fundul umilinţei şi al fricii. Du-te şi pregăteşte-ne paturi.

Omul pare să privească ceva deasupra capetelor noastre. Luminat din spate de lumina din vestibul, figura lui slabă îi scoate în evidenţă linia nasului şi a fălcilor ca şi cînd le-ar fi desenat umbra unei căşti.

Abia murmură :

— N-avem paturi. Am numai o singură canapea în salon.

Gaston scoate în şir toate înjurăturile care desigur i-au fost aruncate lui, în timpul cît a stat prin lagăre.

— Dar tu, unde dormi tu? zice el în sfîrşit.

— N-am decît un singur pat pentru mine şi soţia mea.

— Adevărat? Ei bine, ia să-l văd.

Omul ezită, dar un brînci îl împinge în vestibul şi noi urcăm după el o scară îngustă care ne duce la o cameră înţesată de mobile şi bibelouri, unde într-un pat dublu şi aproape ascunsă privirilor noastre de o enormă plapumă verde, o femeie cu părul încărunţit stă băgată pînă la ochi în aşternut. Omul chel urlă :

— Scoal !

Şi Roberto face un pas înainte :

— Scoal, repetă şi el, scoal, secătură !

---

[1] Repede ! Repede ! Repede ! (în lb. germană)

Cuvintele ies stîlcite din gura lui, aproape ininteligibile.

— Scoală-te, zice neamţul.

Are un corp mare, osos şi pijamaua lui strîmtă, cu mînecile prea scurte, îi descoperă mîinile mai sus de încheieturi şi le face să pară lungi, necrezut de lungi, mîini osoase care-i atîrnă de-a lungul şoldurilor. Femeia se strecoară afară din pat, prin partea cea mai depărtată de noi. Două cozi subţiri, cenuşii, îi ating umerii şi această indecentă evocare a tinerei fete care va fi fost ea cîndva, mă îngreţoşează.

Micuţa s-a deşteptat şi Marco o aşază jos încetişor. Are din nou faţa ei înspăimîntată.

— Noi vom sta aci cu copila, zice Marco. Iar voi doi vă veţi culca la parter pe canapea.

Privirea lui se aţinteşte asupra femeii, care, cu infinite precauţiuni şi cu paşi mici de tot se apropie de soţul ei.

— Încuie-i în bucătărie.

— *Raus !* [1] urlă Gaston.

Marco ridică fetiţa în braţe, o culcă la picioarele patului, îi pune sub cap o pernă, îi scoate sandalele, şi o înveleşte cu o cuvertură. Şi face toate acestea cu gesturi blînde, mîngîietoare şi cuvinte liniştitoare. Se va căsători, îmi zic eu, va avea copii, va fi fericit. Îl privesc cum îşi scoate haina, apoi cu răbdare îşi deznoadă sfoara care îi ţine loc de şireturi la ghete. Îmi spune să mă culc. Atunci îmi scot şi eu haina şi ghetele.

---

[1] Afară ! (în lb. germană)

— Să nu-ţi întinzi prea mult picioarele, îmi zice Marco în momentul cînd mă strecor lîngă el în aşternut.

Se teme să nu o deranjez pe micuţă. Ascultător, eu îmi adun genunchii lîngă stomac.

Un convoi cu destinaţia Paris tocmai se formează. Va pleca în după-amiaza asta, mi se spune. Sîntem cîteva sute în oraş, care mergem spre gară, cu feţele slăbite, cu priviri înfrigurate, pîndind informaţiile în germană, în franceză, în italiană, sute cu corpul cocîrjat, descărnat sau umflat de luni întregi de flămînzire, îmbrăcaţi caraghios, cu haine la întîmplare, prea largi sau prea strîmte, cu gurile strîmbate, cu mersul şchiopătînd, cu pansamente murdare, o adevărată Curte a Miracolelor[1] ocupînd străzile, iar din faţa noastră se dau la o parte cu paşi mari, cu capul în jos, trecînd pe celălalt trotuar sau întorcîndu-se brusc spre o stradă laterală, rarii citadini pe care vreo nevoie urgentă i-a făcut să iasă din casă.

Eu, am o înfăţişare prea bună, o ştiu, şi asta se observă.

— De unde vii ? sînt întrebat, adesea.

— De la Oranienburg, zic eu.

— Ah ! Oranienburg, repetă ei cu o voce inexpresivă, căci nimeni nu se interesează de alt

---

[1] Aluzie la Curtea Miracolelor din Parisul Evului Mediu unde se întîlneau smiulanţi orbi, ologi, schilozi, cocoşaţi, descrisă şi în romanul lui V. Hugo : *Cocoşatul de la Notre-Dame.*

lagăr decît de cel în care a fost el — dar dacă următorul, poate, îmi va zice :

— Oranienburg ? Am fost şi eu acolo.

Sînt privit de ei cu un aer nehotărît, clătinări din cap, iar omul chel mă priveşte de asemeni, înainte de a-mi face cu ochiul de două-trei ori.

În apropierea gării, mersul ni se schimbă, toţi ne grăbim. Unii ajung aproape fugind. Un zgomot de voci mînioase ne întîmpină în sala mare, aproape goală, totuşi. Dar în fund, se află o îngrămădire de oameni ca un pachet de corpuri lipite, pe care o mişcare de flux şi reflux o agită din timp în timp, ca şi cînd un obstacol din faţa lor ar ceda şi apoi din nou i-ar opri. Trei sau patru oameni care au intrat după noi ne-o iau înainte şi în goana mare se duc să se lipească de acea îngrămădire mişcătoare, din care cîte o voce, adesea vehementă, ţîşneşte şi dezlănţuie un întreg cor de protestări indignate. După cîteva minute, sîntem şi noi la rîndul nostru prinşi în această masă. Marco duce în braţe fetiţa, ţinînd-o foarte sus.

O busculadă ne face să cîştigăm cîţiva metri şi zăresc primele uniforme americane : un sergent şi doi soldaţi care opresc intrarea pe peron.

Inima începe să-mi bată tare. O să mi se ceară hîrtiile. Voi fi întrebat cine sînt, de unde vin.

Războiul nu se va mai sfîrşi oare niciodată ? Întorc capul — să ies de aci — dar omul chel, lipit de mine îmi trage cu ochiul o clipire straşnică. O nouă busculadă mă aruncă în prima linie.

Intrarea pe peron este barată de un lanţ şi unul din soldaţi îl ţine strîns în mînă, pentru a-l

menține pe loc și pentru a preveni orice tentativă de forțare a trecerii. Cu un aer preocupat, se străduiește, se pare, să nu ne vadă, să nu audă vocile care-l interpelează și întoarce capul încontinuu îndărătul lui, în direcția peronului unde sergentul aruncă adesea o privire și revine, cu fața încruntată, bombănind cuvinte nedeslușite. Deodată îl vede pe Marco, îi face semn să înainteze și lanțul cade în fața lui. Dar Marco mă arată cu degetul.

— El este tatăl copilei ! *Il padre ! Il babbo ! Der Vater !*

Sînt împins înainte, o explozie de țipete mă însoțesc apoi mă regăsesc pe peron cu Marco și cu copila. Marco e îngrijorat. Mă privește cu un aer de nehotărîre.

— Nu vreau să plec fără Roberto, zice el în cele din urmă.

Îmi pune fetița în brațe și îmi întoarce spatele. Numaidecît îl și pierd din vedere. Fetița urlă și se zbate, întinde brațele în direcția în care a plecat Marco. Îi apăs capul de umărul meu ca să-i înăbuș țipetele.

— Taci, taci, îi spun neputincios și furios.

Un om cu capul bandajat ne observă, apoi cu un gest stîngaci, atinge căpșorul copilei. Îl aud șoptind :

— Sărman copil.

Nimeni n-a spus în fața corpului Barbarei : „Sărman copil". Nu era nimeni, acolo, ca s-o spună. Dar acest om, o știu, Barbarei i-a dăruit mîngîierea lui timidă, și mă forțez să-i surîd, caut

o vorbă prietenoasă. Dar nici surîsul, nici vorba nu-mi pot desface buzele strînse, și întorc capul.

Nu se poate înainta, decît pășind peste trupurile întinse pe jos, căci toți cei care au găsit un locșor s-au așezat pe peron, unii pe jumătate culcați, cu cotul pe cîte o boccea. Cei mai mulți au cu ei o boccea pe care o apără cu o mînă aprigă. Oamenilor nu le place să se despartă de ceea ce au cîștigat și dacă pornesc la drum, au nevoie să ducă împreună cu ei trecutul. Dar aceștia de aci, cînd oare au găsit timp ca să-și plămădească un trecut? Și unde? Ce pot oare să aducă împreună cu ei? Ce amintiri, din care regiuni? Acești bolnavi, acești schilozi, acești scăpați cu viață printr-un adevărat miracol, aceste ființe cărora le-a fost strivit pînă și sufletul, cum să crezi că au încă obiceiurile turistului care, reîntors după o lungă călătorie, aduce cu el, de pe acolo de pe unde a fost, cadouri prietenilor?

Un bătrîn trece pe lîngă mine, îndoit sub o povară enormă și se poticnește. Îl apuc de braț. Trebuie să aflu.

— Ce duci dumneata aici? Abia de poți să te ții pe picioare.

Omul se oprește și, cu o înceată, extremă atenție, lasă să-i alunece la picioare povara înfășurată într-o pătură grosolană de culoare cafenie. Apoi mă fixează cu o privire neîncrezătoare din ochii lui tiviți cu pleoape înroșite. Vede fetița, se îmblînzește, surîde — cu un surîs straniu de copil fericit.

— Un servici de masă, zice el. Un servici de porțelan foarte frumos. Treizeci și șase de piese.

Un servici complet. Soţia mea a dorit dintotdeauna un servici de porţelan fin, cu trandafiri pictaţi. Dacă aş putea, ţi l-aş arăta. Ai zice că florile-s adevărate, vii.

Îi întorc brusc spatele, lovesc cîteva picioare. Sînt înjurat.

„Linişteşte-te, îmi zic, linişteşte-te ! Doar n-ai să faci o criză din cauza unui servici de porţelan !“

Sfîrşesc prin a găsi şi eu un loc unde să mă aşez şi instalez fetiţa pe genunchii mei. Ea s-a potolit, dar stă cu corpul ciudat de ţeapăn, încordat de frica să nu mă atingă. Va trebui să se înveţe cu mine pînă la urmă. Moşneagul e acolo, unde l-am lăsat, cu picioarele depărtate ca să-şi apere porţelanurile ; priveşte în jurul lui şi continuă să surîdă. Îmi întorc privirea de la el.

De ce oare am sentimentul acesta de părăsire, această groază, de cînd cei trei tovarăşi ai mei au dispărut ? Nu sînt oare în mijlocul alor mei ? Nu avem cu toţii un trecut comun ? Dar toţi aceştia au şi gonit amintirea lunilor şi anilor de suferinţe ; vorbesc, se ceartă, glumesc chiar — şi îi urăsc văzîndu-i că mai pot vorbi azi şi rîde la fel ca acei oameni care am fost noi altădată. Ceilalţi — mai sînt încă şi cîţiva dintre aceştia, şi îi recunoşti după ochii lor ficşi şi după privirile golite de gînduri cu cari te privesc — aceia sînt inaccesibili. Chiar de mi-aş reteza beregata în faţa lor, nici unul n-ar tresări măcar... Dar eu ? Mă credeam din rasa lor. Smuls din viaţă. În afara lumii întregi. Dar ei au făcut cinstit alegerea. Nu mai vor să ia parte la nimic. Au în-

tors spatele la tot şi la toate. Au tăcut definitiv şi pentru totdeauna. Eu, eu cer prea mult. O găzduire printre umbre şi o locuinţă printre oameni. Am luat o fetiţă de aici şi i-am zis : tu vei fi cealaltă, aceea care nu mai este. Trebuie respectată o regulă şi eu n-o respect. Cum s-ar putea oare să beneficiezi în acelaşi timp şi de prerogativele morţilor şi de atributele vieţii ? Încercare caraghioasă, incomodă, de a sta cu cîte un picior în fiecare din aceste lumi. Îmi spun uneori că sînt nebun, nebun de legat. Dar un nebun care-şi cunoaşte nebunia şi o proclamă sus şi tare pentru a putea s-o nege.

Un miros de cîrnaţi îmi ajunge la nări. Întorc capul. Cineva lîngă mine, într-adevăr, mănîncă un cîrnat, se crede destul de viu pentru a mînca un cîrnat ! Stomacul mi se contractă. Deci, şi eu sînt în viaţă din moment ce simt, la rîndul meu, o neaşteptată, o formidabilă poftă de a mînca nişte cîrnaţi. Pufnesc în rîs şi cu o mică bătaie prietenească pe obraz, îi spun copilei care mă priveşte cu un aer de teroare :

— Ei bine, oricît de caraghios ar putea părea, vom trăi, trebuie să trăim, tu şi eu.

Dar fetiţa se smulge deodată din braţele mele, se ridică şi cu faţa iluminată, scoate ţipete de bucurie. Marco, Roberto şi Gaston — la rîndul meu îi zăresc şi eu — vin înspre noi, păşesc peste trupurile întinse pe jos, ne-au văzut, ne fac semne. Micuţa se aruncă în braţele lui Marco. Toţi trei şi-au şi făcut drum printre cei de pe jos şi picioarele care le stăteau în cale se trag înapoi sau se depărtează. Gaston mă priveşte surîzînd.

— Iaca aşa, zice el.

Am rămas împreună o oră sau mai mult jos, pe peron, flecărind fără grijă şi micuţa, instalată pe genunchii lui Marco, ne priveşte rînd pe rînd cu privirea ei albastră atentă la conversaţia noastră pe care nu o înţelege. Apoi un imens suspin trece parcă de la un capăt la celălalt al peronului peste rumoarea monotonă a vocilor. Acolo în capăt, oamenii se ridică şi în curînd toată lumea este în picioare. Mai înainte chiar ca trenul să fi intrat în gară, şi înainte de a se fi oprit, s-a şi pornit asaltul cu alergături încîlcite, fugari care se ciocnesc, înjurături, blesteme, mîini care se agaţă de mînerele uşilor trenului fără să le poată deschide, oameni care cad călcaţi imediat în picioare. Un vîrtej mă ia cu el, mă desparte de cei trei tovarăşi ai mei şi de copilă. O voce urlă :

— Nu vă mai împingeţi, este loc pentru toată lumea !

— Nu vă mai striviţi, este loc pentru toată lumea, strigă vesel ofiţerul.

De pe treapta vagonului din cap, el domină mulţimea tăcută, încadrat de S.S. şi privind cu un surîs larg plin de satisfacţie acea masă de bărbaţi, de femei şi de copii ce vor fi trimişi în lagărele morţii...

Cineva se agaţă de braţul meu, altul plînge în hohote, pachete de creaturi ce vociferează sărind peste treptele vagonului — nu, nu, acestea nu sînt vagoane de vite cu uşile ce se trag în lături şi nu e nici un ofiţer în uniformă verde şi nici un S.S., dar mi-a pierit pofta de a mă mai urca în trenul ăsta. Trenul ăsta este o capcană, o im-

postură. Oamenii aceştia grăbiţi să plece, sînt înşelaţi. Ei sînt trimişi la moarte, şi eu nu vreau să-i urmez. Nu, nu vreau ! Eu nu aparţin acelei gloate de fantome condamnate să joace mereu aceeaşi scenă în veacul veacurilor. Eu sînt un om viu. Nu mă mai împingeţi. Nu mă voi urca în trenul acesta ! Dar sînt ridicat, dus şi pentru a nu-mi pierde echilibrul, mă agăţ de bară.

Deja, în dosul ferestrelor, se ivesc figuri ce ne observă, cu reprobare, cu dispreţ, aşa sălbatici cum sîntem, cu ţipetele noastre, cu gesturile convulsive ce facem, fiindcă au şi uitat, fiindcă stau acum jos, au locuri şi ne privesc, au uitat că şi ei, cu un minut mai înainte erau acea gloată urlătoare şi turbată. Ne privesc de sus, instalaţi gata de plecare, dezaprobîndu-ne.

— Urcă-te, dumnezeii tăi, dar urcă o dată ! Şi un ghiont mă aruncă lîngă treapta vagonului, cu genunchii striviţi de lovitură, şi urc, scap ultima treaptă, mă rănesc din nou, cad pe mîini, mă ridic, fac cîţiva paşi clătinîndu-mă... şi iatămă-s urcat, nu mai e nimic de făcut ! Mă aşez jos. Aştept.

Negura se risipeşte. Încetul cu încetul ies la suprafaţă, într-un spaţiu strîmt, înconjurat de o rumoare vagă, de un zbîrnîit de voci. Ţipetele pe peron au încetat. Mîinile mele, de cîtva timp îmi mîngîie genunchii îndureraţi. În dreapta mea stă un bătrîn ; pielea îi e întinsă pe oase atît de tare încît pare că va plesni la cea mai mică mişcare. Ochii îi sînt foarte negri, foarte frumoşi dar straniu de fixi. Mă aplec înspre dînsul. Nu mă vede.

— De unde vii? îl întreb cu glas scăzut. Regret imediat întrebarea mea. Deodată mi-e frică de el. Nu va evoca oare în fața ochilor mei scenele care îi populează mintea? Dar el tace. Nici nu mişcă. Răsuflu uşurat. Nu voi şti niciodată ceea ce a fost agonia acestui om mort, revenit printre noi, ca să ne sperie. Deodată însă el vorbeşte. Fără un gest, cu aceeaşi privire fixă, vorbeşte.

— Auschwitz.

Clatină capul, şi aceasta este prima mişcare pe care o face. Apoi, nemişcat din nou, vorbeşte, vorbeşte iarăşi, cu o voce subţire, impersonală, ca împrumutată.

— Eram toţi trei. Nu în aceleaşi barăci, dar ne vedeam, din cînd în cînd. Ba reuşeam chiar să ne vorbim. Ne forţam să nu ne uităm la cuptorul cel mare. Nu-mi vedeam niciodată şi soţia şi fiul în acelaşi timp. Cînd îmi vedeam fiul, îl întrebam: ai văzut-o pe mama? Soţia mă întreba: L-ai văzut pe Bernard? Nu ne vedeam niciodată în acelaşi timp toţi trei. Apoi într-o dimineaţă i-am văzut, pe soţia şi pe fiul meu, împreună, dar cei care mergeau în urma lor mi i-au ascuns repede privirilor. După aceea, nu i-am mai revăzut niciodată. Dar puteam să privesc cuptorul, asta nu-mi mai făcea, nici o impresie. Puteam privi hornul cum fumegă, cum scoate fum gros.

Moşneagul tace şi rămîne împietrit ca şi cînd n-ar fi deschis gura, nici măcar pentru un moment. Cu părere de rău îl întreb:

— Unde mergi acum?

Şi din nou întrebarea mea trebuie să călătorească mult în cutele creierului său, înainte de a ajunge pînă la înţelegerea lui.

— Mă întorc acasă, spune cu o voce abia perceptibilă, vocea unui noşneag bolnav ajuns la capătul puterilor.

Şi deodată, ştiu, ştiu în sfîrşit ce voi face. Îi voi spune : „Nu te mai chinui. Am să te însoţesc. Nu te voi părăsi. Am să te îngrijesc. Şi vom mai putea încă să ne aşezăm pe o bancă, la soare".

Exact în acest moment îmi aud numele strigat. O voce, din ce în ce mai aproape, mă cheamă. Ies pe culoar. Marco cu micuţa în braţe, vine în întîmpinarea mea.

— Ţi-am oprit un loc, zice el.

Cu faţa nepătrunsă, fetiţa îşi ţine ochii fixaţi asupra mea, şi privirea ei este ca un paravan albastru ridicat între noi.

Îi urmez într-alt vagon, apoi încă într-altul şi simt în spatele meu îngrămădindu-se obstacolele peste care noi trecusem — picioarele celor care nu găsiseră loc în compartimente, pachete de toate formele — simt, cum între omul îmbătrînit şi mine, creşte ireversibil distanţa care ne desparte. Fug ca un laş, nu sînt în stare să-mi ţin făgăduiala pe care n-am avut timpul s-o formulez, falsa promisiune, subterfugiu pentru a mă înduioşa. „Dar cum te poţi angaja îmi spun eu, faţă de cineva care nici măcar nu bănuieşte existenţa ta ?"

În compartiment, se află Gaston şi Roberto şi patru oameni încă tineri cu care fac cunoştinţă

și cărora le strîng mîna. Se mai găsește aci de asemeni o mare cantitate de alimente : pîine, brînză, conserve. De-abia instalat, sînt hrănit. Mi se dă de băut un vin alb, care sclipește într-o sticlă cu gîtul lung și îmi spun că omului îmbătrînit, oricum, probabil că nu-i place vinul alb și cu siguranță că nici nu l-ar putea suporta. Apoi Marco așază fetița pe genunchii mei.

— Acum e rîndul tău, îmi zice el cu un surîs larg. La urma urmei, tu ești tatăl ei. De fapt cum o cheamă ?

— Barbara, zic eu și am impresia penibilă că vocea mea sună fals.

— Barbara ! strigă Marco.

Dar fetița nu răspunde.

— Probabil că-i ziceau ei altfel.

Și în nemțește, Marco o întreabă :

— Cum te cheamă ?

— Minna, răspunde copila.

Desigur că li s-a povestit toată istoria, căci un om cu fața tăiată de o cicatrice lungă, roșie, se apleacă spre dînsa :

— E urît numele de Minna. Trebuie să-l uiți. Nu te mîhni, mă asigură el, copiii uită repede. În cîteva săptămîni nu va mai ști decît de tine.

Și deodată se aud țipete de bucurie, țipete tumultoase : trenul a pornit. Întind brațul ca să împing ușa compartimentului și să ne izolăm de tot acel coșmar care va călători alături de noi.

Trei zile și două nopți am mers, cu halte dese, interminabile, și atunci oamenii de la Crucea Roșie ne împărțeau hrană și țigări. Mi se puneau întrebări referitoare la copil și eu debitam me-

reu aceeaşi fabulă. De la o povestire la alta reuşisem să tot economisesc cîte un cuvînt sau două şi ajunsesem la o astfel de concizie încît povestea devenise de neînţeles şi îmi trebuia, timp de mai multe minute, să dau explicaţii suplimentare. Cei patru oameni care împărţeau cu noi compartimentul erau foşti prizonieri de război, provenind din lagărul disciplinar unde fuseseră trimişi pentru încercare de evadare, nu prea deprimaţi şi avînd încă o puternică poftă de viaţă. Ei îşi răscoleau cu bunăvoinţă amintirile din captivitate, se înduioşau şi se minunau în faţa neînsemnatelor episoade ai acestor ani pierduţi. Sau se vorbea despre femei. Am moţăit mult în timpul acestei călătorii, într-o ceaţă de vorbe şi fum de ţigări. Fetiţa îşi arunca înainte privirea albastră sau dormea pe genunchii lui Marco. El renunţase să-mi tot dea mereu, prerogativele mele de tată.

Apoi iată şi sosirea, ţinta fabuloasă, Parisul, Gara de Nord.

De cîteva minute, fiecare şi-a luat rămas bun de la ceilalţi ; pradă ameţelii întoarcerii acasă, fiecare se depărtase enorm de mult de tovarăşii săi de călătorie şi rămasul bun care venea apoi, promisiunile că se vor mai revedea, nu erau decît o formalitate grăbită. Chiar şi cei doi italieni au privirea pierdută, înfăţişarea stingheră.

Prosteşte Marco repetă :

— Ei bine, iacă am sosit.

Pe peron, el ridică fetiţa, o priveşte lung, apoi cu o ciudată bruschete, mi-o pune în braţe, mă

bate pe umăr, se întoarce şi-l interpelează pe Roberto.

— Haide ! Vii ?

Roberto îmi întinde o mînă moale şi figura lui fără buze se luminează de un surîs neaşteptat.

Omul chel îi priveşte pe amîndoi cum se depărtează. Îl întreb :

— Unde se duc ?

— La mătuşa lui Marco.

Şi mă priveşte ţintă :

— Dar tu ? Ai spus că ai rude la Paris...

Am spus eu asta, cu adevărat ? Îmi caut cuvintele.

— Da, într-adevăr, dar nu le ştiu adresa. Am să caut s-o aflu. Şi pînă la urmă tot îi găsesc eu.

— Atunci, vino cu mine, face omul chel.

— Unde ?

Nu repetase el în nenumărate rînduri că nu-i mai rămînea altceva de făcut decît să se ducă sub poduri ?

— La mine acasă, pentru numele lui Dumnezeu ! La mine !

— Nu-ţi mai face griji, zic eu, o să mă descurc şi singur.

Urmează o serie de ticuri, prin care omul chel se jură că nu mă va părăsi, că nici vorbă nu poate fi ca eu să dorm în noaptea asta cu copila la centrul de primire.

— Am hotărît, vii la mine acasă, şi stai tot timpul pînă îţi găseşti familia.

Abia atunci înţeleg că nu are curajul să se întoarcă singur acasă.

Anunțări către prizonierii repatriați, anunțări către deportați, anunțări pentru ostașii veniți în permisie, francezi, americani, englezi, hol-ul cel mare al gării răsună de voci enorme și deformate de difuzoare, diferiți polițiști militari umblă încoace și încolo cu nepăsare, și încă o dată mă apucă teama vreunui control al actelor. Dar numai membrii Crucii Roșii se interesează de noi și, liniștiți asupra soartei noastre, ne lasă să plecăm.

Fetița atîrnă greu acum în brațele mele și mă întreb cum de a putut Marco s-o ducă atît de mult timp ; o mînie surdă se deșteaptă în mine. Ce să mă fac cu această povară cu care m-am încărcat în mod stupid ? Apoi un fapt mă izbește, căruia nu-i dădusem nici o atenție : comportarea nefirească a copilei. Stă liniștită în brațele mele. Și ar fi trebuit să mă surprindă și atitudinea ei cînd s-a despărțit de Marco. Nici țipete, nici plînsete ci doar o ciudată pasivitate. Mă gîndesc, poate că este încă amorțită de această călătorie lungă.

— Sîntem aproape de casă, face Gaston cu o voce nesigură.

De mai bine de un sfert de oră îl urmez într-un labirint de străduțe prost luminate, și iată că din nou o ia la dreapta.

— Locuiesc la cinci minute de gară, afirmase el.

Am vaga impresie că noi am trecut o dată pe aci, că am înconjurat grupul de case, și mă întreb deodată, dacă omul chel, în teama lui de a

se reîntoarce acasă, nu cumva se va învîrti astfel într-una pînă în zori.

Hotărăsc să pun capăt acestei manevre.

— Ascultă... zic eu.

Dar fără îndoială că el mi-a ghicit intenţia şi a înţeles că nu mai era posibil să mă păcălească.

— Aci este, face el cu repeziciune.

Şi mă împinge sub o poartă întunecată. Mă izbesc de o ladă cu gunoi. O lumină galbenă murdară ne conduce într-un vestibul soios şi omul chel întoarce spre mine o faţă care tremură ca flacăra unei lumînări ce e gata să se stingă.

— Stau la al treilea, îmi zice şi îmi arată primele trepte ale unei scări înguste.

Din etaj în etaj greutatea fetiţei creşte şi durerea care îmi frînge umerii şi gîtul devine de neîndurat. Din fericire Gaston nu e grăbit. Pe măsură ce se apropie de ţintă, pasul său se face tot mai greoi. Între etajul al doilea şi al treilea se poticneşte de mai multe ori. Abia sosit pe palier, pun jos fetiţa care imediat se agaţă de piciorul meu. Lumina s-a stins şi Gaston nici nu se gîndeşte să apese pe buton ca să se facă iar lumină. Îl aud gîfîind încă şi mai tare decît mine. Nici nu mă gîndesc să mă mişc. Savurez uşurarea ce o încerc, de a fi scăpat de povara mea.

Deodată, am impresia că am rămas singur cu copila, care stă mereu agăţată strîns de piciorul meu. Nu mai aud respiraţia lui Gaston şi o îngrijorare absurdă mă apucă deodată. Îmi opresc răsuflarea ca să pot asculta mai bine liniştea : o atingere uşoară, ca aceea a unei mîini ce s-ar

plimba pe zid, apoi un suspin ciudat, aproape un horcăit ; și imediat după asta bătăi tari, hotărîte, energice, pocnesc într-o ușă. Zgomotul unui zăvor, apoi un mic dreptunghi de lumină ce se mărește după o scurtă ezitare, cu încetineală, Gaston mă împinge înainte.

— Intră, zice el.

O femeie, într-un capot de-o curățenie îndoielnică, stă în fața mea ; părul de un galben spălăcit, se vede bine că e vopsit, atîrnă în jurul unei fețe în care oboseala a desenat în filigrane o întreagă rețea de mici încrețituri. Spun : „Bună seara doamnă“ și mă lipesc de perete. Femeia abia de-mi aruncă o privire. Gaston trîntește ușa în spatele lui și se sprijină de ea.

— Tu ești, șoptește femeia blondă, și vocea ei nu arată nici o surprindere, nici cea mai mică emoție, ca și cînd s-ar fi pregătit încă de mult pentru această reîntoarcere, cu o resemnare tristă în fața inevitabilului.

Foarte repede adaugă :

— Desigur ai aflat...

— Mi s-a spus.

Gaston mă apucă de braț.

— Ei bine, face el, cu o falsă siguranță de sine, n-o să stăm aci.

Mă conduce pe coridor, împinge o ușă, mă poftește să intru într-o sufragerie cu aspect dintre cele mai banale.

— Cine e ? întreabă femeia în spatele nostru.

Vocea i s-a schimbat, acum e mai aspră, aproape autoritară, și disting în ea o nuanță de

enervare. Gaston, pentru întîia oară o privește în față.

— Un prieten, zice el. A avut mai mult noroc decît mine : soția lui e moartă.

Își scoate haina, o aruncă pe un scaun, mută un altul și cu o voce nefiresc de puternică, mi se adresează :

— Haide, stai jos !

El însuși se lasă într-un fotoliu acoperit cu rips mov.

— Amîndoi am făcut o călătorie lungă, închipuiește-ți, o călătorie lungă și obositoare. Dacă ne-ai pregăti ceva de mîncare ?

— Nu am mare lucru, zice ea.

Stă nemișcată pe prag și acum ne oferă tabloul unei complete indiferențe.

Ticul lui Gaston se dezlănțuie.

— Cu adevărat ? N-ai mare lucru ? Cu viața pe care o duci...

Se forțează să fie ironic, dar deodată izbucnește :

— Ascultă, ai să ne dai imediat ceva de mîncat, auzi, dar imediat !

Femeia dispare. Gaston își scoate ghetele și una după cealaltă le aruncă de perete. Atinge un medalion care cade jos din cui, iar geamul i se sparge pe parchet. Gaston rămîne ca împietrit. Cu o figură jalnică ascultă atent, apoi un lung suspin anunță în sfîrșit că spaima l-a părăsit. Mă privește sfidător.

— Mai sînt încă stăpîn la mine în casă, zice el, ca și cînd eu aș fi fost pe punctul de a susține contrariul.

Aşezată pe un scaun, cu bustul drept, fetiţa întoarce înspre Gaston o privire, a cărei fixitate mă stînjeneşte. Ea crispează mîinile pe coarda de sărit. Omul încrucişează picioarele, apoi le întinde, loveşte încetişor braţele fotoliului, îşi răstoarnă capul pe spate, se preface că examinează cu un ochi critic tot ce-l înconjoară, ca pentru a verifica dacă fiecare lucru se află la locul lui şi într-o stare satisfăcătoare ; se străduieşte cu disperare să înmulţească semnele exterioare de încredere în sine şi atitudinile care pot să arate că este stăpîn pe situaţie. De mai multe ori şi la intervale din ce în ce mai scurte, aruncă o privire înspre uşă, apoi se ridică, se aşează, tuşeşte, deschide gura şi neputincios de a întrerupe liniştea, tace.

Mă priveşte cu un aer implorător, mă îndeamnă să vorbesc dar eu nu simt nici o dorinţă de aşa ceva şi îl las să se zbuciume. Reîntoarcerea femeii produce în sfîrşit o diversiune.

Pune masa foarte repede, cu gesturile sigure ale unei gospodine experimentate, se duce şi ia fetiţa, o instalează, îi leagă un şervet în jurul gîtului, îi vorbeşte blînd, îi spune că trebuie să mănînce bine ca să crească mare şi frumoasă.

Gaston se aruncă asupra hranei. Mănîncă şi bea cu zgomot, cu un cot pe masă, cu nasul în farfurie. Femeia, în picioare, îl observă. Cuta verticală, care, de cînd ne deschisese uşa, i se săpase cu încăpăţînare între sprîncene, dispare puţin cîte puţin.

— Ţi-ai pierdut tot părul, zice ea.

Obrazul lui Gaston tresare. Femeia îl priveşte intens. Ea mai spune :

— Gaston...

El se opreşte din mîncat, înalţă capul şi o insultă. Cu încetineală, îi aruncă în faţă toate cuvintele murdare pe care le-a învăţat, injuriile cele mai josnice, epitetele cele mai jicnitoare. O face cu grijă, cu multă silinţă, uneori ezită, caută, nu vrea să uite nimic şi cînd îi lipseşte vocabularul, recurge la expresii apropiate cărora el le împrumută semnificaţii ofensatoare neaşteptate.

Femeia nemişcată, cu faţa de nepătruns, îşi ţine mereu privirea fixată asupra lui. Cînd a terminat, ea îi întoarce spatele şi dispare. Gaston se aşază mai bine pe scaun şi reîncepe să mănînce.

— Tu ai să dormi aici pe canapea, cu copila, îmi zice dînsul cînd femeia s-a reîntors să strîngă masa.

Ea se răsuceşte înspre el, îl priveşte adînc. Cuta dintre sprîncene i se sapă şi mai adînc.

— Ţie am să-ţi fac patul în camera cea mică, zice ea.

Gaston dă cu pumnul în masă.

— Am să mă culc în patul meu ! Sînt în casa mea, pentru numele lui Dumnezeu !

— Bine, bine, zice ea cu o voce iar indiferentă, atunci o să dorm eu în camera cea mică. Şi iese.

După cîteva minute revine cu o pernă şi cu o pătură pe care le aşază pe canapea. Gaston tîrîndu-şi picioarele goale cu încetineală se îndreaptă spre camera de dormit care dă spre cu-

loar. Femeia se ridică, îmi aruncă o privire indiferentă, surîde fetiţei, apoi dispare pe o uşă pe care n-o observasem şi care trebuie să fie aceea a camerei mici.

Dezbrac copila, o aşez cu capul pe pernă, mă dezbrac la rîndul meu, mă strecor sub pătură la celălalt capăt. Canapeaua e strîmtă şi nu reuşesc să găsesc o poziţie confortabilă pentru mine, care să nu incomodeze pe micuţă. O rază de lumină îngustă marchează uşa camerei. Copila a şi adormit ; răsuflarea ei liniştită uşurează atmosfera. Subit, mă gîndesc la Marco, la duioşia atentă cu care o înconjura el. Dar fetiţa n-a arătat nici un fel de emoţie atunci cînd Marco ne-a părăsit. Şi de la plecarea trenului n-a mai cerut să se întoarcă la mama ei, nici măcar o singură dată. Întîmplările se succed pentru ea prea repede, şi nu mai are timpul să reacţioneze în vreun fel. Prea multe lucruri, prea mulţi oameni, o lume instabilă. Numai eu reprezint pentru ea permanenţa. Îmi înăbuş un rînjet. Cu siguranţă că ea se va agăţa de mine. Cît de departe este de noi, acea primă noapte pe care am trecut-o împreună, între ruine, culcaţi pe moloz şi pietriş ! Ei nu-i mai este frică de mine. Mă întreb un moment dacă simt vreo mulţumire la această idee. Apoi alte gînduri mă cuprind, incoerente, fugitive, imagini trunchiate, voci confuze, cuvinte neînsemnate, dezordine inofensivă.

Raza de lumină a dispărut. Ciulesc urechile. Zgomotul se precizează. Scîrţîitul unei uşi care se deschide şi a cărei ţîţînă a fost prost unsă. În

bezna grea a camerei, orice orientare este desființată de bezna neagră și tăcută.

O porțiune de parchet trosnește și imedat după asta, disting zgomotul ușor, ca de ventuză al picioarelor goale ce se ridică și pășesc pe podea. Nu mișc. Mă forțez să respir regulat. Apoi aud din nou scîrțîitul unei uși. Vocea șoptită a femeii ajunge pînă la mine.

— Ieși afară de aici.

— Nu văd de ce m-aș jena, zice bărbatul. Tîrfele pentru asta sînt făcute.

Nici el nu îndrăznește să ridice vocea.

— Ieși, sau strig după ajutor.

Chiar și în această opoziție dintre ei, par să fie înțeleși, și șoaptele lor sînt total ininteligibile. Vocea bărbatului se schimbă devine imploratoare.

— Yvonne, te rog...

De mai multe ori repetă :

— Yvonne... Yvonne...

Apoi tace. Îmi trag pătura peste cap.

Mă aflu într-o curte pătrată. Zidurile sînt atît de înalte încît par a se inclina înspre interior. Nici o ieșire. Mă răsucesc, învîrtindu-mă de jur împrejur, caut. Pereți netezi ca emailul. Nici cea mai mică asperitate. Sub picioarele mele, se ridică, uneori, îmi pare, dale neegale. Mă învîrtesc din ce în ce mai repede. Nici o ieșire. Pereți netezi, circulari — sus un disc de lumină palidă. Sînt în fundul unui cazan. Și mă învîrtesc, mă învîrtesc, mă învîrtesc. Pereți din ce în ce mai netezi, ca apa, ca aerul care mi se

scurge printre degete în goana vitezei. Străbat un zid de aer. Deodată văd o mare îngrămădire de corpuri. Şi totul e împietrit. Imobilitate în lumina cenuşie. Lungite unele lîngă altele, toate la fel, cît vezi cu ochii. Nu mişcă nici unul. Nesfîrşit de multe în faţa mea. Toate aceste corpuri monstruos de vii au la capătul lor feţe moarte, însîngerate şi cîte o rană neagră în mijlocul frunţii. Şi totuşi toate aceste corpuri trăiesc, braţele ondulează, piepturile se ridică, strigă, zeci şi zeci. Mă împiedic de un corp şi cînd colo parcă strîng în braţe sute de corpuri. Un imens zgomot de voci mă înghite, apoi o văd numai pe ea, braţele ei mă cuprind strîns, ochii ei orbi mă privesc cum urlu.

În revărsatul zorilor m-am sculat şi am aşteptat stînd pe un scaun, bolnav de singurătate

Micuţa şi cu mine dejunăm singuri. Femeia a venit să ne servească fără să scoată un cuvînt. Bărbatul nu se arată. Mă simt incapabil să înghit chiar şi cea mai mică bucăţică şi mă mulţumesc să beau puţină cafea. Întreb pe femeie dacă nu cunoaşte cumva adresa vreunui centru de îndrumare al refugiaţilor. Nu cunoaşte. Întrebarea mea este inutilă, deoarece n-am decît să mă reîntorc la Gara de Nord. În timp ce curăţă masa, îmi aruncă o privire îngrijorată. Îi spun că înainte de a pleca aş dori să-l revăd pe soţul ei. Îmi răspunde că doarme şi că e preferabil să-l las să doarmă.

Mă scol, spun mulţumesc pentru toate şi îi cer iertare pentru deranj. Uşurarea de a mă vedea

că plec o face amabilă. Îmbrățișează pe micuță, apoi îmi întinde mîna.

— Succes, îmi zice ea.

În lumina matinală și arzătoare a soarelui care domnește în tot lungul străzii, demersurile pe care doream să le fac mi se par deodată, total lipsite de însemnătate. Totuși întreb pe unde s-o iau. Cu toată barba mea de cîteva zile și hainele boțite, mi se dau lămuriri pe un ton politicos. Sînt privit cu exact atîta curiozitate cîtă trebuie, ca să mi-o pot închipui binevoitoare. E plăcut să ai de-a face cu oamenii, numai ca să-i întrebi pe ce drum să o apuci.

Dar eu fac aproape tot atîtea ocoluri, ca și în ajun împreună cu omul chel, nu mai multe decît el, care era grăbit să ajungă acasă. Micuța îmi spune că e obosită și o iau în brațe.

După o sută de metri o pun din nou jos. Cămașa mi s-a lipit de piele. Fetița face cîțiva pași, apoi se oprește.

— Sînt obosită, repetă ea.

— Și eu, zic, și o las în urma mea.

Dau după colțul unei străzi. Fără motiv. Nu acesta e drumul ce mi s-a indicat ; o știu. Dar dînd colțul, am avut impresia că rup un lanț, că găsesc o ieșire de mult căutată. Singur, în acest oraș în care nu cunosc pe nimeni, mi se pare că voi putea trăi. Iuțesc pasul. Și atunci o aud în urma mea, alergînd și plîngînd. De ce să mă opresc ? De ce să mă întorc ? Ce să fac eu cu copila asta ? Micuța se aruncă asupra picioarelor mele și le strînge cu disperare. O femeie se

oprește, înduioșată, ne privește. Enervarea ce o simt mă ajută să înving ridicola satisfacție de a fi regăsit copila.

— Pot să merg și singură, zice ea. Pot să merg și singură.

O ridic în brațe.

La mai puțin de cinci minute după aceea, pătrund în centrul de primire al Gării de Nord.

Acolo sînt ascultat, apoi mi se spune că trebuie să mă duc în altă parte. Mi se dă o adresă.

Plec din nou în lumina rășinoasă, la întîmplare, neluînd în seamă indicațiile ce mi se dăduseră și pe care de altfel nici nu le prea înțelesesem bine. Mă interesează mai mult să ajung în zona aceea de umbră ce se află de cealaltă parte a străzii și care nu încetează de a se micșora. O gură de metrou se deschide în fața mea ; cobor scările. În momentul cînd am intrat pe uși, un val de aer călduț mă întîmpină. În hol pun jos copilul și îmi scot haina. Apoi mă sprijin de peretele din ceramică albă, care îmi procură pentru un moment, prin cămașa muiată, o senzație de răcoare. Copilul stă lîngă mine, cu corpul țeapăn de teamă, cu ochii măriți de mirare. Oamenii trec foarte repede prin fața noastră, aspirați de țeluri, care mie mi se par tot atît de străine ca preocupările unor gîngănii. Nimeni nu pare să ne vadă. Nu ni se dă nici o atenție. Asta mă liniștește. Pot crede că prezența noastră aci este normală, că este acceptată. Bubuitul unui tunet subteran face pe fetiță să tresară. Mîna ei se agață de a mea.

— E un tren, îi spun.

Ea mă privește fără să înțeleagă. Îi explic că jos sînt trenuri care merg pe sub pămînt. Și surîd ca să o liniștesc. Fac un efort, sînt conștient de asta, pentru a mă arăta binevoitor, amical, patern. Dar ea îmi opune o fetișoară încăpățînată și strălucirea metalică a privirii albastre. Încă o dată blestem momentul de aberație în care am legat soarta mea de a acestei fetițe care-mi va fi întotdeauna indiferentă sau ostilă. Fără un cuvînt, mă urc înspre căldură. Bag de seamă, deodată, un zgomot minuscul, insistent ca o frecare ușoară care mă însoțește. Întorc capul : copila mă urmează și, în spatele ei, coarda de sărit se tîrăște pe pămînt.

E o stradă îngustă. N-am nevoie să caut numărul. În fața casei, se află o coadă de vreo douăzeci de persoane care așteaptă. Un zgomot de voci iritate se precizează pe măsură ce mă apropii. Voci agresive care aruncă nume de lagăre, care înșiră părinții morți, care-și cheamă în ajutor toate suferințele și toate doliurile pentru a-și afirma dreptul de a trece înaintea celorlalți. Se aduc mărturie, se invocă mereu cît mai multe cadavre posibile, pentru a se putea înainta înspre acea ușă, dincolo de care speranța de a trăi ne este promisă. Îmi vine să fac cale întoarsă. Și totuși iau loc la capătul cozii.

În vestibul, un om așezat la o masă îmi dă un număr. Scara care duce la birourile de la primul etaj e înțesată. Unii s-au așezat pe trepte. Aștept deci jos lîngă masă. Funcționarul mai dă încă

două numere la alte persoane care au venit după mine, apoi se ridică şi cu voce puternică anunţă :

— S-a completat.

Se iscă gălăgie. Atunci omul ridică mîna dreaptă, autoritară, pe care o opune, larg deschisă şi cu degetele depărtate, acestor protestări ; în acelaşi timp îşi întoarce capul de la dînşii înclinîndu-l spre umărul său stîng, pentru ca să-i facă să înţeleagă că nu poate asculta nici o plîngere, nici o reclamaţie şi că a insista este deci tot atît de penibil pentru el, pe cît de inutil pentru ceilalţi. O furtună de voci furioase îl asaltează.

O fiinţă de o slăbiciune de necrezut îşi suflecă mîneca şi împinge sub ochii funcţionarului un braţ scheletic tatuat cu un număr.

— Priveşte, zice el, uite-te !

Dar celălalt nu se uită. S-a obişnuit cu toate acestea. Îşi aprinde o ţigară şi aşteaptă ca toată această zadarnică agitaţie să se potolească. Şi într-adevăr ţipetele, implorările, insultele, ameninţările se sting puţin cîte puţin, unii pleacă, după ce au promis nişte represalii întunecate, ceilalţi nehotărîţi, aşteaptă, nu se ştie niciodată, se forţează să înduioşeze, sperînd că vreo puţin probabilă spărtură va sfîrşi prin a-şi face loc în această fortăreaţă de impasibilitate care cu o voce indiferentă repetă :

— S-a terminat pentru dimineaţa asta. Reveniţi la ora două.

Din susul scării o altă voce coboară şi strigă, la intervale regulate, un număr. O treaptă s-a eliberat şi mă aşez şi eu. Fetiţa se strînge de pi-

ciorul meu. Ceață de cuvinte confuze, conversații de neînțeles ; din timp în timp mintea mea se agață de cîte un cuvînt, îl reține, îl răsucește, nu știe ce să facă cu el, îl lasă să plece, gîndurile mi se dizolvă chiar de cum iau naștere, mă simt bine. Șaptezeci și unu.

— Șaptezeci și unu !

Vocea devine nerăbdătoare. Cu stupiditate, privesc cartonul pe care-l țin între degete. Ceața se rupe, apuc mîna copilei și mă ridic cu o bruschețe ridicolă. Scara e goală. Cei doi oameni care au venit după mine așteaptă în susul scării și mă privesc cu dezaprobare. Mă simt vinovat. Urc prea iute, micuța se poticnește, cade, stă suspendată de brațul meu. Începe să plîngă. Cei doi oameni mă privesc într-una. Ridic copila ca să urc ultimele trepte. Pe palier, un funcționar complet chel îmi ia numărul și fără măcar să arunce o privire asupra lui, îmi arată o ușă. Intru.

În dosul unui birou mare, un om de vreo cincizeci de ani scrie de zor. Nu-și ridică de loc capul.

— De unde vii ? mă întreabă el fără a se opri din scris.

— De la Oranienburg.

— De unde ești de loc ?

— Din Lwow.

El își ridică atunci capul și mă privește în sfîrșit, cu un aer interesat.

— Ai cunoscut familia Atlan ?

— Nu... Nu-mi amintesc.

Lupt împotriva numelui acestui oraş în care m-am născut, în care s-a născut Barbara. Numele oraşului acesta mă sufocă.

Omul se ridică, înconjoară biroul, vine înspre mine. Îmi arată un fotoliu.

— Ia loc.

Mă priveşte distrat, ca şi cînd ar ţinti ceva dincolo de mine.

— Părinţii mei au murit acolo, zice el. Am mai văzut şi pe alţii care vin de la Lwow şi care i-au cunoscut, dar nimeni nu ştie cum au murit.

— Nu erau multe feluri de a muri la Lwow, zic eu. Foamea, boala, focul, împuşcarea, deportarea. Nu mai văd altceva.

Continui să lupt împotriva numelui oraşului, împotriva imaginilor pe care le aduce cu sine şi care neîndoielnic îmi vor aminti de fereastra aceea deschisă în noapte.

— Întreb de ei pe toţi cei care vin de la Lwow. Am plecat de-acasă cu mult înainte de război. N-am mai avut niciodată ocazia să-i revăd.

Mă gîndesc că ei au murit pentru el puţin cîte puţin, zi de zi tot mai mult. Dar iată că moartea lor fizică, pentru o ultimă oară î-i restituie vii în mintea lui.

— Trebuie că a fost teribil acolo !

Ce vrea el să spună ? Teribil ? Omul acesta continuă să trăiască în lumea adjectivelor.

— Nici aici n-a fost prea plăcut.

Omul acesta vrea să ştie, dar nu va şti niciodată nimic. De ce întreabă dînsul, cum i-au

murit părinţii? Dispariţia lor îi va rămîne necunoscută pentru totdeauna. Fără să-şi dea seama demersurile lui au un scop practic. Să-şi liniştească un nedesluşit sentiment de culpabilitate. Poate că el spera să poată spune într-o zi: „Părinţii mei au fost arşi de vii", şi să-şi asume astfel în ochii celorlalţi ca şi într-ai săi, partea sa din suferinţa omenească.

— Lăsaţi-i în pace pe părinţii dumneavoastră, îi zic eu. Dînşii nu mai au acum nevoie de nimic şi de nimeni.

Mă priveşte în tăcere. Îşi înţelege greşeala. S-a adresat cuiva care nu era în măsură să-l asculte. Un inadaptabil. Privirea lui se nuanţează de tristeţe. Doreşte să-mi dovedească la rîndul lui că şi eu mă înşel, că mă înţelege şi că se află aci ca să mă ajute.

— Vorbeşte-mi de dumneata, mă îndeamnă.

Îi povestesc mica mea istorie. Liniştit, fiindcă nici nu este a mea. Omul îşi plimbă mîna înduioşată prin părul fetiţei.

— Este un mare noroc pentru dumneata, zice el, un foarte mare noroc, un adevărat miracol că ţi-ai regăsit fiica. Trebuie să fii fericit.

Îi spun că sînt foarte fericit.

— Am să fac pentru dumneata tot ce-mi stă în puteri, mă asigură el.

Se gîndeşte un moment.

— Poţi să te descurci pînă mîine?

Îi spun că pot.

— Atunci foarte bine, aprobă el, foarte bine. Mîine, ţi se va găsi locuinţă, ţi-o promit.

îmi strînge mîna îndelung, ca şi cînd i-aş fi făcut cel mai mare serviciu.

— Eşti din acelaşi oraş cu părinţii mei, îmi mai spune el.

Înţeleg că am mare noroc că părinţii lui au murit în acest oraş.

Cu mîna pe clanţa uşii, văd tot drumul ce-l am de făcut din nou, toate acele străzi interminabile pe care va trebui să merg cu copila în braţe. Mă întorc. Omul mă priveşte cu un surîs plin de bunătate. Îi spun că aceia care pot să mă găzduiască pînă mîine, locuiesc departe de aci şi că i-aş fi nesfîrşit de recunoscător dacă ar binevoi să-mi împrumute cu ce să plătesc un bilet de metrou. În timp ce-i vorbesc surîsul îi dispare.

Dar părinţii-morţi-în-oraşul-din-care-vin sînt încă prezenţi. El îmi dă cîteva monezi şi eu îi mulţumesc. Cred că nu mi-am manifestat îndeajuns recunoştinţa, fiindcă abia de-mi mai acordă o privire. Cu ochi străini, ca un aer absent, aşteaptă să plec.

— Mi-e foame, zice micuţa, cînd ajungem în stradă.

Ştiu că e mai bine să nu mă întorc acum la Gaston. Trebuie să aştept să se însereze, să ajung la el cu spatele încovoiat, cu o înfăţişare dezamăgită, ca şi cînd aş fi alergat zadarnic toată ziua. Descopăr o brutărie. Cer pîine, sînt întrebat de cartelă.

— Ce cartelă ? întreb la rîndul meu.

— Bonurile dumneavoastră de pîine.

Brutăreasa mă priveşte cu o ironie binevoitoare. O rog să-mi dea numai puţină pîine pentru copilă. Dar ea clatină din cap.

— Nu vă dau fără bonuri, zice ea pe un ton nepăsător.

Şi se întoarce înspre un alt client mai serios.

— Mi-e foame, repetă copila.

— Vom mînca diseară, zic eu.

Ea nu mai insistă.

În mijlocul unei piaţete circulare, se află cîţiva pomi, două sau trei bănci şi un fel de peluză, totul înconjurat de un gărduleţ metalic. Mă las să cad pe o bancă. Micuţa stă în picioare.

— Joacă-te, o îndemn eu. Ai cu tine coarda.

Dar ea este obosită, şi îi e foame. Se aşază pe jos, lîngă bancă, şi se apucă să facă noduri la coardă. Apoi, cu neîndemînare încearcă să le desfacă. Mîinile îi sînt murdare, unghiile tivite cu negru. Atunci mă gîndesc la mîinile Barbarei întotdeauna atît de îngrijite. Apoi scotocesc prin buzunare, găsesc trei ţigarete niţel cam uscate. Le fumez una după alta, pînă la capăt.

Soarele se învîrteşte cu încetineală şi eu mă mişc după el. De îndată ce pune stăpînire pe o bancă, mă duc să mă aşez pe o alta. Dar el sfîrşeşte prin a izgoni toate rezervele de umbră din acest squar, le volatilizează încetul cu încetul şi în acest spaţiu golit, mă pironeşte pe ultima bancă pe care întinsesem fetiţa, acum adormită. Doarme cu capul în soare. Picături mici de su-

doare îi apar la rădăcina părului. În buzunarul pantalonului furat, se află o frumoasă batistă albă de care n-am vrut să mă servesc pînă acum. O despăturez şi o pun pe capul copilului. Pot să mă descotorosesc de ea oricînd vreau, îmi spun. Chiar şi în acest moment. Să mă scol şi să plec.

Gura copilei se întredeschide prin somn întocmai ca aceea a Barbarei mele. Cu vîrful degetelor îi ating mînuţa, care tresare la atingerea mea. Ai s-o trezeşti. Leia mă priveşte în acelaşi timp supărată şi surîzătoare. Ce? Nu te poţi abţine să n-o atingi cînd doarme? Şi ea începe să rîdă. O iubeşti mai mult ca pe mine. Şi este adevărat; o iubesc pe Barbara. Ea este pentru mine începutul şi sfîrşitul acestei lumi în care trăiesc. Totuşi a fost de ajuns un minut de frică, de cea mai vulgară frică, acea frică a unui om în faţa morţii, ca să mă facă s-o uit pe Barbara. Am renegat-o pe Barbara mea şi am urmat calea fricii. Era deci în mine ceva mai puternic chiar decît dragostea pentru Barbara! Ceva pe care-l hrăneam în măruntaiele mele fără ca să ştiu. Ascultă cum respiră copila. Are febră. Vocea Leiei tremură. Mă aplec deasupra patului.

Fetiţa pe bancă respiră iute, ca şi cînd s-ar înăbuşi. Dar eu nu mă aplec asupra ei. O privesc liniştit. Nu mai am nevoie să tremur pentru Barbara. Lumina îmi răneşte ochii, îi închid

şi intru într-o noapte roşiatecă, străbătută de un soare negru încercuit cu mov.

Cînd deschid din nou ochii, fetiţa doarme înainte. Respiră iute dar fără zgomot. Îmi spun că dacă e bolnavă, aş putea-o lăsa într-un spital şi să nu mă mai reîntorc niciodată. Îi ating fruntea. Pielea este răcoroasă. Numai căldura îi accelerează răsuflarea.

Şi deodată, somnul liniştit al acestei fetiţe cu obrazul roz îmi devine insuportabil. O deştept din somn.

— Vino, îi zic eu, o să luăm trenul care aleargă, pe sub pămînt.

Ne-a trebuit mai mult de o jumătate de oră ca să găsim o intrare de metrou. De-a lungul culoarelor, pe peron, copila terorizată de spaimă se agaţă de mîna mea. Cînd soseşte trenul, ea îşi striveşte faţa de pulpa mea şi refuză să se urce. Sînt obligat s-o iau în braţe. Pocnetul uşilor nu linişteşte lucrurile. Mă ia de gît strîngîndu-mi-l din toate puterile şi mi se pare că aud, cu tot zgomotul asurzitor, bătăile inimii ei înnebunite. O fată tînără se scoală şi îmi cedează locul. Dezorientat, îmi caut cuvintele ca să-i spun că prefer să stau în picioare, dar toţi mă privesc, au să găsească că sînt ciudat, şi-mi spun că va fi mai natural să accept.

Şi într-adevăr, de cum mă aşez jos, ceilalţi se plictisesc să se tot uite la mine. Mă instalez cît se poate de confortabil cu fetiţa pe genunchi. Îmi dau seama, atunci abia, că am luat o direcţie la întîmplare şi că nu ştiu încotro merg.

Dar mă simt bine şi vacarmul metalic care mă duce cu el mă leagănă...

Vagonul se goleşte puţin cîte puţin, ca şi cînd am intra în regiuni din ce în ce mai puţin populate. La o oprire, în momentul cînd cobora, un călător se întoarce spre mine şi îmi zice :

— E capătul liniei domnule.

Fără voie, mă ridic. Trec pe celălalt peron unde un vagon aproape gol mă aşteaptă.

În sens invers, una cîte una, revăd toate staţiile prin care am mai trecut. Dar pentru că ştiu că la celălalt capăt al liniei va fi o altă ultimă staţie, că din nou va trebui să mă ridic, asta îmi strică toată plăcerea ce o avusesem pentru călătoria aceasta fără ţintă. Fetiţa, aşezată alături de mine, după ce i-a pierit orice frică, îşi turteşte născiorul de geam.

Am refăcut de două ori şi jumătate distanţa, înainte de a mă decide să iau o linie de corespondenţă înspre Gara de Nord.

La suprafaţă, ne întîmpină năduful de-afară. Regăsesc fără nici o greutate strada în care locuieşte Gaston. Chiar el îmi deschide uşa.

— Ah ! Tot tu eşti, exclamă.

El lasă să i se vadă toată jena şi iritarea. Mă prefac că nu înţeleg şi îi strîng cu putere mîna, care mă evită.

— Scuză-mă, dragul meu, spun eu cu un surîs larg, n-am putut găsi încă nimic pentru astăzi. Dar mîine mi se dă un adăpost.

Din vîrful buzelor, mă îndeamnă să intru. Pe coridor, o văd pe soţia lui care se îndreaptă spre bucătărie. O salut, ea îmi aruncă o privire

indiferentă şi îmi face un mic semn din cap. S-a schimbat mult. Cuta verticală de pe frunte i-a dispărut, şi chiar şi trăsăturile de pe faţă par a i se fi îmblînzit, ca şi cînd sentimentele, dorinţele, pasiunile, ar fi părăsit-o deodată.

Gaston ne pofteşte în camera cea mică, unde se furişase el după soţia sa, în noaptea trecută, şi ne lasă singuri. Mă aşez în pat.

— Mi-e foame, zice copila.

O dezbrac şi o culc. Apoi mă aşez lîngă fereastră. Strada este de pe acum pustie. Din sufragerie ajunge pînă la mine vocea lui Gaston plină de încredere şi care a pus stăpînire pe locurile înconjurătoare. În sfîrşit se face linişte. Sînt obosit dar îmi place această oboseală. O savurez chiar. Copila, aşezată în pat, mă priveşte. Mă scol şi îi spun să mă aştepte, cuminte.

Deschid uşa şi străbat sufrageria cu tot atîtea precauţiuni cîte luase Gaston noaptea trecută ca să se ducă la soţia lui. Uşor ca o umbră străbat coridorul şi pătrund în bucătărie. Găsesc ceea ce îmi trebuie.

De cum s-a săturat, copila adoarme imediat. Mă reîntorc la fereastră. Strada asta goală mă fascinează. Cît timp va sta în liniştea aceasta înşelătoare cu care se maschează ? Cît timp încă toţi cei care dorm acum îşi vor putea continua somnul lor paşnic la adăpostul faţadelor de piatră ? Aştept. Pîndesc clipa cînd şocul va pulveriza tot acest calm, momentul în care cei care dorm vor fi zvîrliţi urlînd, în groază şi în distrugere. Nu va putea exista somn pentru mine,

atîta timp cît noaptea va continua să protejeze această impostură. Îmi vine în minte gîndul că dacă aş fi omorît fetiţa acolo în timp ce ea sărea coarda, poate că aş fi putut dormi liniştit şi eu în acest moment.

Mă apropii de pat. Doarme, cu gura întredeschisă. Părul îi este lipit de sudoare. Îi e prea cald. Dau la o parte pătura. Trebuie să mori Minna. Şi asta nu din vina mea. Eu n-am dorit niciodată moartea nimănui. Dar trebuie să mori din cauza Barbarei, pentru că lumea asta nu mai este lumea mea, pentru că eu trebuie să-l accept pe omul acesta care am devenit eu acum. Pe celălalt, l-am omorît în acelaşi timp cu Barbara. Nu, nu l-am omorît cu totul. Nu complet. Se mai agaţă. Nu mai termină agonizînd în mine. Trebuie să-l tîrăsc după mine, să-l suport, şi totuşi el ştie prea bine că nu mai este nimic comun între noi. Fii liniştit, nu mai scapă el. Şi în ziua cînd va muri, şi tu vei muri de asemeni. Şi îi voi spune Barbarei : Vezi, ea ştie să sară coarda încrucişat, dar nu i-a servit la nimic faptul că ştiuse s-o facă înaintea ta. Vei muri, Minna, din cauza miilor de copii pe care ai tăi i-au asasinat.

Rîd încetişor. Nu pierd nici o ocazie de a mă dezvinovăţi. Ce-mi pasă mie de miile de copii asasinaţi ? Pe Barbara mea o vreau. Ce-mi pasă de toate femeile pe care ei le-au ucis. Pe femeia mea mi-o doresc. Îmi privesc mîinile : tremură. Simt cum parcă mi se înnoadă intestinele în jurul acestei morţi, înainte ca ea să-mi cuprindă pieptul să-mi treacă prin gît şi

să ajungă să mi se vîre în cap. Atunci nu mai am nici gînduri, nici amintiri, nici cuvinte. Voi fi cu totul dăruit morții Barbarei.

Lupt ca de obicei. Îmi înăbuș țipetele. Îmi curg lacrimile, mi-e milă de mine. Mă bălăcesc în apele tulburi ale acestei mile murdare. Mă cufund în ea cu deliciu. Apoi vine oboseala și mă las să cad pe pat. Am scăpat încă o dată.

Dimineața a venit Gaston în halat de interior, și ne-a adus micul dejun. Apoi s-a așezat lîngă noi, cu mîinile în buzunare; ne privește și ne îndeamnă: „Mîncați, mîncați!" ca și cînd ar voi să mă facă să-i iert atitudinea din ajun, și eu mă întorc înspre el surîzînd.

— Vezi, îi spun, greșeai dramatizînd totul. Vezi, s-a aranjat totul foarte bine pentru tine.

Ticul i se dezlănțuie. Deschide gura, își caută cuvintele, bîlbîie, cheamă cu desperare în ajutor cuvintele care i-ar putea salva demnitatea. Nu găsește nimic și sfîrșește prin a spune:

— Și pentru tine o să se aranjeze totul la fel.

— Și pentru mine, la fel, zic eu.

Mă scol și bruschez copila. Mă grăbesc să ies pentru a putea rîde în voie. Gaston ne însoțește, mergînd înaintea noastră, ne deschide ușa. Eu mă distrez nebunește. Dar de îndată ce ușa s-a închis în spatele nostru, veselia îmi dispare. Nu mai am poftă de rîs de loc. Degeaba îmi repet: „Este un biet dobitoc, un prăpădit, sortit de la naștere să fie încornorat".

Nu reuşesc să deştept în mine nici dispreţ, nici furie.

Mi-a rămas destul mărunţiş ca să luăm din nou metroul, şi după douăzeci de minute, stăm din nou jos pe treptele scării, puţin mai sus decît în ajun, avînd în mînă de data aceasta numărul douăzeci şi opt.

Orfanul de cincizeci de ani mă primeşte. În felul în care îmi strînge mîna, pune multă simpatie. Privirea lui, surîsul lui, mă fac să înţeleg că ar avea veşti bune să-mi anunţe.

— Sînt foarte mulţumit, zice el. Noi ne-am interesat serios pentru dumneata.

Este evident că acest „noi" înseamnă „eu".

— Bineînţeles, din cauza copilei ai prioritate. Dar nu mă aşteptam să-ţi găsesc atît de repede ceva, ceva atît de bun. Sînt foarte mulţumit.

Se apleacă şi mîngîie părul fetiţei.

— E adorabilă.

Se îndreaptă, mă priveşte cu un surîs larg încrezător.

— Dumneata ce profesiune ai ?

— Sînt arhitect, îi spun.

El se duce să se aşeze din nou în spatele biroului şi ia un aer îngrijorat.

— Nu îţi ascund faptul că nici nu trebuie să te gîndeşti că vei lucra aci în profesiunea dumitale. Echivalarea diplomelor nu se face pentru liber profesionişti. De altfel, nu cred că ai cu dumneata diplomele şi ţi-ar trebui mult timp ca să obţii cópii de pe ele. Vezi dumneata, dacă-ţi pot da un sfat, este acela ca să te apuci

să înveţi o altă meserie, care să-ţi permită să-ţi cîştigi onorabil viaţa. Am destule relaţii ca să te servesc. Ai fi de acord să înveţi o altă meserie ?

Îi spun că sînt de acord, cu toate că nu înţeleg prea bine unde vrea să ajungă.

— Ştiu de ce ai nevoie şi la cine trebuie să te trimit. Sînt nişte prieteni de ai mei. Nişte oameni foarte cumsecade.

Îi mulţumesc că-şi dă atîta osteneală. Atunci îmi ţine un lung discurs despre ţelul centrului, asupra dificultăţilor muncii lui, a rolului şi a datoriei ce o are el, care a fost cruţat de război, de a veni în ajutorul celor care au avut mai puţin noroc. E mulţumit. E foarte mulţumit de sine. Şi poate că şi de mine care îl ascult cu amabilitate. Apoi îmi vorbeşte din nou de părinţii lui morţi. Ca să-mi arate că, în fond, nu este o deosebire chiar atît de mare între noi, că amîndoi am suferit aceleaşi pierderi, am cunoscut aceleaşi dureri.

Dau din cap şi, din timp în timp, zic :

— E adevărat.

Sau :

— Chiar aşa.

Dînsul e din ce în ce mai mulţumit. În sfîrşit ia o foaie de hîrtie care pare a fi un formular, mă întreabă cum mă cheamă, ce vîrstă am, ce vîrstă are micuţa, şi alte lucruri încă.

— Ei bine, zice el apoi, revino să mă vezi mîine. Îţi voi da cheile apartamentului dumitale, o mică sumă de bani şi adresa prietenului meu.

Face o pauză. Îmi dau seama prea tîrziu că ar fi trebuit să îi reînoiesc expresia recunoștinței mele. Acum, în vocea lui se distinge o oarecare asprime.

— Ai să mă scuzi, dar o mulțime de persoane mă așteaptă.

Și se scoală.

Înțeleg deodată ceea ce îl scoate din fire la mine. Nu sînt destul de umil, destul de mizer. Mă strîng pe scaun și aplec ochii pentru a recerși puțini bani și cîteva țigări. Surîsul îi revine pe buze. El se scotocește prin buzunare, scoate cîteva monezi și un pachet de țigări abia început.

— Ba da, ba da, ba da, zice el ca și cînd aș fi vrut să-l refuz. Haide, nu trebuie să te faci că ți-e rușine, cu mine.

După cîteva minute, ajung în piațeta rotundă, dar, de data aceasta, o înconjur fără să intru în scuar. Mă feresc de locurile pe care le-am cunoscut, mă tem să repet aceleași gesturi. Căci asta ar putea constitui o înlănțuire, o viață. Cunosc ascunsa răbdare pe care o au lucrurile, de a pune stăpînire asupra ta. Văd urmarea. Te așezi în fiecare zi pe aceeași bancă, inofensivă în aparență, neînsemnată sub vopseaua ei învechită, cafenie, și ea îți și confecționează un trecut. Timpul, pentru mine, s-a oprit în loc. N-am nici un motiv să îl repun în mers. Trăiesc cu adevărat doar de azi pe mîine. Cu o singură zi o scoți la capăt. Ea cade în neant și nu mai rămîne nici o amintire. Dar dacă se agață de aceea dinaintea ei și tot așa

mereu, iată-te atîrnat cu un fir ce nu se poate rupe şi oricît ai da din picioare ori te-ai zbate ca un peşte în vîrful undiţei, în chip irezistibil eşti readus la noaptea aceea în care o fereastră s-a deschis în faţa ta, şi tu ai sărit afară şi de acum înainte această noapte unică ai s-o trăieşti şi s-o retrăieşti fără încetare.

Fetiţa merge cuminte cu paşi mărunţi alături de mine. Nu mă stînjeneşte deloc, trebuie s-o recunosc. Mi se întîmplă chiar să-i şi uit prezenţa. Cîteodată o urăsc, pentru că am nevoie s-o urăsc. Dar de cele mai multe ori o spionez. Pîndesc un gest, o privire, o expresie care mi-ar reda-o pe Barbara.

Zăresc o brutărie. Acum ştiu ce trebuie să fac. Intru, le spun mica mea poveste, cu ochii lăsaţi în jos, într-o atitudine jalnică, sînt nenorocit peste orice aşteptări. Plec cu o jumătate de pîine.

Ziua va fi lungă, dar probabil lipsită de semnificaţie, delicios de goală, dacă procedez cum trebuie şi cu băgare de seamă. Pe un bulevard umbrit găsesc o bancă. Ziua va fi lungă, dar nu va rămîne nimic din ea. Dacă sînt cu foarte mare băgare de seamă. Dacă îmi supraveghez gîndurile. Liniştea asta, nemişcarea asta, ştiu bine că nu va putea dura tot aşa, la nesfîrşit. Şi atunci profit de starea aceasta. Să-ţi supraveghezi gîndurile. Acum, sînt în pauză. Doctorul care a asistat-o pe soţia mea la naştere îi zicea : „Respiraţi adînc. Destinde-ţi-vă. Uitaţi totul. Respiraţi". Înţelepte sfaturi. Între cele două spasme să-ţi reînnoieşti forţele ca să poţi

suporta mai ușor durerea. Dar pauza s-a sfîrșit. Nu există gînd inofensiv. Cel mai neînsemnat poartă în el otravă. Cel mai banal aduce cu sine un întreg joc de asociații, de comparații, de imagini, și tot ce te străduiești să îngropi în cel mai întunecos ungher al ființei tale se ridică la suprafață, șarpele se desfășoară și încă o dată va mușca. Omul este incapabil de a avea numai un singur gînd — sau numai un singur sentiment — cu care să se mulțumească. Îi trebuiesc referințe și sfîrșește întotdeauna, spre nenorocirea lui, prin a le găsi.

Micuța a adormit pe bancă. Ca și ieri. Ea doarme foarte bine pe bănci și se mulțumește cu pîine goală. Nu se plînge niciodată, nu este flecară, nu cere nimic. Nu mă încurcă de loc și e ușor de întreținut.

În căldura după-amiezii, bulevardul e aproape pustiu. Cartier liniștit cu locuințe somptuoase, puține mașini, cîțiva rari trecători asupra cărora privirea mea alunecă prudentă, căci un gest, o atitudine, mersul vreunuia ar putea, dacă nu veghez, să îi arunce în trecutul meu. Orele trec, ziua se evaporă sub soare ca aburul pe sticlă. Mă simt bine. Plutesc. Copila se deșteaptă, se așază, ronțăie ce i-a mai rămas din pîine. Aprind o țigară.

— N-aveți cumva una și pentru mine, domnule?

Nu l-am auzit venind. O masă cenușie de haine fără formă se află în fața mea. În mijlocul unei imense desfășurări a bărbii și a pă-

rului plin de praf care se îndepărtează cu greu în fața nasului și în jurul unei guri mari cu buzele de un roșu țipător, o privire atentă și vicleană mă descoase, face socoteala și ea nu trebuie să fie grea, căci gura cea mare surîde, omul se așază și aprinde țigara oferită. Se scaldă tot într-un miros de cîrpe mucegăite. Pașnic, indiferent, fără să-mi mai acorde nici cea mai mică atenție, cu ochii pe jumătate închiși, azvîrle lung fumul pe gură și pe nări, apoi cu băgare de seamă stinge capătul țigării de talpa ghetei înainte de a-l băga în buzunar. După ce a terminat această operație, se întoarce spre mine.

— Nu ești de pe aici.

Este o simplă constatare.

— Vin din Germania, zic eu cu asprime. Dintr-un lagăr de concentrare.

Informația i se pare lipsită de interes. Se apleacă să privească la micuța care se strînge lîngă mine.

— Cine-i ?

— Fiica mea.

El dă din cap, și asta poate să exprime indiferent ce, probabil că pentru el chestiunea e rezolvată, apoi, dintr-o dăsagă pe care n-o observasem, atît de mult se contopea cu hainele, scoate o sticlă de vin roșu, plină mai mult de jumătate și bea o înghițitură înainte de a mi-o întinde. Cînd dezlipesc sticla de la buze, e goală.

— Dacă-i vorba de sete, apoi știu că ți-a fost sete, zice el cu regret.

După cît se pare, m-am purtat ca un om lipsit de bunăcuviinţă. Un elan de dragoste mă împinge înspre această grămadă de jeg şi miros greu. Scotocesc prin buzunare în căutarea ţigărilor. Dar nu mai reuşesc să-mi conduc degetele. Corpul meu a devenit ceva neprecizat cu limitele rău conturate. Şi obiectele, cu încăpăţînare, fug de privirile mele. Un amurg înceţoşat coboară asupra lumii. Cerşetorul surîde. Deodată, nu-l mai iubesc. Rînjetul lui e răuvoitor. Ochii lui mă observă, mă cîntăresc, mă judecă. Cu ce drept?

— Am furat copila asta, îi spun eu.

El pare că nu mă înţelege.

— Am să-ţi arăt pentru ce am furat-o. Minna, scoală-te.

Mă întorc spre ea, o ridic şi o pun pe picioare în faţa noastră.

— Sări coarda!

Ea nu se mişcă. Mîna mea îi strînge mîna, degetele mele i-au înconjurat-o, îmi ating palma şi continuă să i-o strîngă.

— Sări!

Braţul pe care-l strîng îmi transmite sărmanul tremur care străbate corpul fetiţei.

— Sări!

Mă ridic, smulg coarda din mîinile copilei şi o agit prin faţa ei.

— Ai să sări coarda! Haide, haide.

Arunc coarda la pămînt.

— Ia-o de jos.

Ea se apleacă, ia coarda.

— Sări!

Își încurcă picioarele în coardă, se clatină.

— Mai iute ! Mai iute !

Ea sare, neîndemînatică, rigidă, cu corpul țeapăn, cu ochii înnebuniți.

— Privește, îi spun eu bătrînului, privește.

Copila se oprește și plînge. O iau în brațe și o legăn. Nu plînge, nu plînge, ai sărit foarte bine. E foarte bine pentru început. Nu plînge. Ai să vezi, ai să înveți foarte repede.

O culc pe bancă, îmi pun haina sub capul ei, îi mîngîi părul. Dar ea e zguduită toată de suspine. Îmi găsesc țigările în fundul buzunarului și arunc omului, pachetul.

— Trebuie să te fac să mă înțelegi, măcar tu, îi spun.

— Mie puțin îmi pasă, zice el.

Își aprinde o țigară.

Cînd îl văd cum îmi fumează astfel țigările ca și cînd eu n-aș exista, mă apucă furia.

— Vreau să fiu respectat ! Sînt un om respectabil ! Sînt arhitect ! Îmi întrețineam părinții, am plătit toată școala surioarei mele. Părinții mei ziceau că trebuie să fii binecuvîntat de cer ca să ai un astfel de fiu. Da, iată ce spuneau părinții mei.

— Nu știi să bei, se mulțumește să observe bătrînul.

— Nu e din cauza vinului, zic eu, războiul...

— Războiul s-a sfîrșit, zice el. Du-te la culcare.

Se ridică. Eu îl prind de mîneca hainei lui soioase.

— Ascultă, am să-ți spun totul.

Cu o lovitură brutală el îşi degajează braţul.

— Puţin îmi pasă de poveştile tale. Asta nu mă priveşte.

Dacă pleacă totul e pierdut. Nu ştiu ce se poate pierde, dar ştiu că nu trebuie să-l las să plece.

— Să mai fumăm încă o ţigară, zic eu umil.

El îmi aruncă una din ţigările mele. Nu reuşesc s-o prind şi mă aplec să o caut pe jos. Cînd mă ridic, cerşetorul dispăruse.

Copila a adormit ; noaptea adie uşor pe sub arborii de pe bulevard. Mă lungesc, aprind ţigara rămasă în mîna mea, şi îmi amintesc atunci de privirea pe care ne-au aruncat-o în treacăt, mai înainte, doi agenţi ciclişti. Îmi spun că îmi va fi greu să stau pe banca aceasta toată noaptea.

Am luat din nou metroul pînă la Gara de Nord. Dar nu trebuie nici să gîndesc măcar să mă mai întorc din nou la Gaston şi am dormit într-o sală de aşteptare din gară.

A doua zi am ajuns foarte devreme la centrul de îndrumare şi cînd uşa s-a deschis, mi s-a dat un carton ce purta numărul 1.

Omul mă primeşte cu un surîs luminos. Îmi întinde o verigă cu chei. Trebuie că le-a ţinut mult în mînă căci sînt călduţe.

— Cheile apartamentului dumitale, zice el cu o voce solemnă.

Eu mă forţez să adun toate cuvintele pe care le cere situaţia şi le arunc talmeş-balmeş drept

jertfă pe altarul recunoştinţei emoţionate. Asta produce efectul dorit.

— Şi iată adresa prietenului meu, face omul, liniştit acum în privinţa mea.

Îmi dă şi o carte de vizită.

— Şi mai ales, adaugă el, vino să mă vezi dacă întîmpini vreo greutate.

Dintr-un sertar al biroului scoate un plic. Îl ţine un moment sub ochii mei, cu aerul domnului care îi va face o surpriză băeţaşului care a fost tare cuminte, apoi, extrage din plic cîteva bilete de bancă pe care le numără cu băgare de seamă. După ce a terminat această operaţiune, pune biletele în plic şi înainte de a mi-l da, îmi face semn să semnez o chitanţă de primire. Îmi dă apoi adresa apartamentului, îmi arată pe un plan cum să ajung acolo, îmi spune că portarul a fost înştiinţat, că totul e în regulă. E foarte mulţumit, foarte emoţionat. Eu repet aceleaşi cuvinte de mai înainte, dar într-o ordine diferită.

El mîngîie părul fetiţei.

— Am şi eu o fată puţin mai mare decît a dumitale. Iată motivul pentru care m-am zbătut atîta pentru dumneata.

Fără o vorbă, ies. Plec după ce mă lovisem de un scaun, o iau la fugă după ce îmi scrîntisem glezna, şi călcînd greşit pe treptele scării eram gata să cad, dispar de aci, alergînd în stradă. Apoi mă opresc şi îi dau răgaz copilei să mă ajungă.

La ieşirea din metrou, consult planul. Îmi trebuiesc mai multe minute pentru ca să găsesc

strada aceea periferică în partea de Nord — care va fi strada mea — dar încă nu-mi vine să cred, şi degetele mele, în buzunar, strîng veriga cu chei ; numele ei este scris în caractere mici care încap tocmai bine pe dunga îngustă şi scurtă care o înfăţişează : *Str. Florian.* Ea începe din strada Kléber şi coboară oblic de la stînga la dreapta, pentru a se termina într-un unghi foarte ascuţit, în strada Căii Ferate pe care o mărgineşte o linie neagră.

Strada Florian este situată destul de departe de metrou şi fie că intru în ea prin strada Kléber, fie prin strada Căii Ferate, drumul îmi pare la fel de lung. Este probabil că numărul 39, acela al viitorului meu domiciliu, să se afle la una din extremităţile străzii — dacă judec după cît e ea de scurtă pe plan — dar nici o indicaţie nu-mi îngăduie să determin la care din ele e, şi să economisesc astfel cîteva zeci de metri de mers.

Strada Căii Ferate este o stradă fără case. De o parte, calea ferată care o domină din susul unei pante abrupte, de cealaltă un maidan. Pe cele două trotuare, şi în tot lungul străzii se întinde un tîrg de haine vechi şi de fierărie care etalează, uneori pe scînduri în etaje, dar de cele mai multe ori întinse chiar pe pămînt, triste mărfuri de ocazie spălăcite, sculărie aruncată la rebut, cuie ruginite, mînere de clanţe, încălţăminte veche, obiecte scoase din uz, distruse, ce s-au plictisit tot aşteptînd un nou destin pe care li l-ar putea dărui cei cîţiva hoinari tăcuţi care trec de la o tarabă la alta cu pri-

virea reţinută, oameni obişnuiţi cu sărăcia şi capabili de a prelungi viaţa lucrurilor.

La lumina soarelui, priveliştea este de o apăsătoare tristeţe.

Ca să scap de ea, fără îndoială, o apuc pe un drum care taie maidanul de-a curmezişul. Şi ajung în strada Florian, în apropiere de numărul 39. Faţada locuinţei mele nu este nici mai mult nici mai puţin măcinată, înnegrită sau dezgustătoare decît faţadele celorlalte case de pe stradă. În poartă un bătrîn îmbrăcat cu o haină de pînză albastră stă aşezat pe un scaun pliant. Privirea lui s-a îndreptat asupra noastră şi nu ne mai părăseşte.

Etajul doi la dreapta. Omul mi-a dat această indicaţie sub adresă. Întrerupătorul nu funcţionează şi noi urcăm scara îngustă prin beznă. Nici o deschizătură nu luminează casa scării. Pe palierul primului etaj mă resemnez să o iau pe micuţă în braţe. Ochii mi s-au deprins cu întunericul pe care abia dacă-l împrăştie slaba lumină cenuşie care vine de jos, din vestibul şi care se pierde tot mai mult pe măsură ce urc. Îmi mai rămîne să-mi doresc ca şi mintea mea să dea dovadă de aceleaşi facultăţi de acomodare.

Pe bîjbîite, găsesc broasca. Camera în care pătrundem e scăldată în lumina violentă a zilei. La fereastra — care dă spre maidan nu este nici o perdea s-o acopere. Privesc în jurul meu. E trist şi murdar aşa cum mă aşteptam. Tapetul rupt atîrnă pe pereţi.

În stînga se află o foarte micuță bucătărioară. Descopăr înăuntru un reșou de gaz, o cratiță înnegrită, oale știrbe, cîteva farfurii murdare, tacîmuri ruginite. Chiuveta este acoperită de o grăsime galbenă. Deschid robinetul și îmi bag capul sub apă.

Fetița, nemișcată în mijlocul camerei, cu coarda în mînă, mă privește. Rochia ei este pătată și mototolită ; pe față i se văd dîre negricioase ca acelea pe care și le fac copiii cînd își șterg lacrimile cu mîinile murdare. Părul ei și-a pierdut strălucirea aurie.

— Așadar, zic eu, s-ar crede că apartamentul nostru nu-ți place. Totuși nu e prea rău pentru fiica unui fost deportat.

Ea nu poate înțelege cele ce-i spun și totuși, dă impresia de contrariu, ca și cînd ar înțelege cu adevărat fiecare din cuvintele mele, dar s-ar fi hotărît să nu le bage în seamă.

Îi smulg coarda din mîini și i-o arunc într-un colț. Ea nu se mișcă. Camera, deodată, a devenit prea mică pentru noi amîndoi. Aerul este irespirabil. Deschid ușa și ies pe palier. Dar, mai înainte de a o fi putut închide ea a și ajuns lîngă mine și se agață de picioarele mele. Mă urmează apoi pe scară.

La primul etaj, o lampă galbenă se aprinde. O femeie măruntă, grasă cu părul alb strîns într-un coc pe vîrful capului se află în fața mea. Ochelarii cu rame de oțel sînt așezați la extremitatea unui nas foarte scurt și puternic. Îmi surîde.

— Sînteți noul chiriaș ? Poftiți intrați.

Camera în care dînsa mă poftește are, fără îndoială, aceleași dimensiuni ca și acelea ale locuinței mele dar îmi pare mult mai mică, atît e de plină cu mobile încărcate de bibelouri. Un bătrîn cu umeri puternici stă la o masă lîngă fereastră.

— Este noul locatar, tată, strigă femeia.

Oricît de însemnată ar fi fost pentru ei vestea, găsesc că ea o anunță cu prea mult zgomot. Omul o privește cu atenție.

— Ce-i, Tereza ?

— Dînsul e locatarul cel nou, strigă ea încă și mai tare.

Omul mă examinează, apoi clatină capul de cîteva ori, cu tristețe.

— E soțul meu, zice femeia. Din ce în ce mai surd. Am fost anunțați ieri despre venirea dumneavoastră. Luați loc, vă rog.

Mă așez jos și atunci ea descoperă copila.

— Doamne, zice ea, cît este de micuță. Să faci să sufere niște copii atît de mici... Privește, tată, privește.

— Ce spui, Tereza ?

Femeia se întoarce înspre mine ; are ochii plini de lacrimi.

— Din fericire, zice ea, noi nu avem copii.

Deschide un dulap și scoate din el o bucată de zahăr pe care i-o oferă micuței. Cu o repeziciune de necrezut, fetița o bagă în gură.

— Cît îi e de foame, se înduioșează femeia. Noi sîntem oameni săraci. În vremea de azi, meseria de portar...

Scot o bancnotă din buzunar şi o pun pe masă. Femeia protestează.

— Nu, nu, domnule, nu vreau să primesc bani de la dumneavoastră. Nu-i aşa, tată, nu putem primi. Nişte refugiaţi...

O liniştesc, spunîndu-i că încep să lucrez chiar de a doua zi. Ea împătureşte cu grijă bancnota. Bătrînul clatină din cap cu tristeţe.

Portăreasa a aşezat două farfurii cu flori pe muşamaua cu pătrăţele roşii şi albe. O aud agitîndu-se în bucătărioara ei minusculă. Ne aduce pîine, brînză şi o sticlă cu vin.

— Asta e tot ce am, zice ea.

Bătrînul ne priveşte pe cînd mîncăm, dar observ curînd că ochii săi, în realitate, sînt fixaţi asupra sticlei cu vin. Femeia umple un pahar şi îl aşază în faţa lui. Ea se apleacă înspre mine.

— Doctorul spune că nu trebuie să bea, din cauza tensiunii. Dar e prea nefericit.

Paharul tremură în mîna bătrînului. Bea dintr-o înghiţitură, încet, fără zgomot, pune din nou paharul gol cu precauţie pe masă, apoi se ridică. E foarte înalt, foarte greoi ; cu un pas nesigur, se îndreaptă spre bufet, sprijinindu-se cu mîna de mobilele din apropiere.

— Ce vrei, tată ? se interesează femeia.

Dar el nu o aude. Deschide bufetul şi dintr-un sertar scoate o minge mică de cauciuc, roşie, plesnită, pătată, apoi, fără un cuvînt i-o întinde fetiţei. Ea nu face nici un gest ca s-o ia. Atunci, bătrînul aruncă mingea în aer, încearcă să o prindă, o scapă şi mingea se rostogoleşte sub

masă. Portăreasa se apleacă, mă aplec şi eu, găsesc mingea, o ridic, i-o întind portăresei.

— E pentru copilă, zice ea. Era mingea căţelului nostru. Acum trei luni a fost călcat de o maşină...

Şi ea are din nou ochii plini de lacrimi.

— Din ziua aceea soţul meu nu mai iese din casă.

Fetiţa îndrăzneşte să întindă mîna cu timiditate către mingea pe care eu am pus-o în faţa ei, pe masă. O împinge uşurel cu vîrful degetelor. Mingea se rostogoleşte înspre bătrîn care o opreşte şi i-o trimite înapoi copilei.

Manevrarea mingei reîncepe şi văd surîsul bătrînului, un surîs ciudat de copilăros care aprinde o lumină blîndă în ochii săi de un albastru spălăcit. Îmi spun că ochii micuţei, mai tîrziu, dacă va trăi pînă la această vîrstă, vor sfîrşi prin a lua şi ei aceeaşi culoare, o nuanţă devenită la el mai deschisă, ca şi cînd ar fi fost subţiată cu o picătură de lapte.

Am lăsat pe micuţă în grija portăresei. La un negustor de vechituri din cartier am găsit un pat vechi de fier, o saltea vedhe, o pătură militară veche, o masă veche de brad şi două scaune cu împletitura aproape în bună stare. Telalul mi-a procurat un cărucior ca să pot transporta totul şi mi-a dat şi pe fiul său ca să-mi ajute să le urc pînă la etajul al doilea. Am cumpărat de asemeni vopsea şi o pensulă ca să pun la punct patul. M-am apucat imediat de lucru şi după puţin timp, portăreasa a venit cu un lighean, o mătură, un pachet de sodă, şi o perie.

A început întîi cu bucătăria. Apoi, am curățat amîndoi camera, eu ocupîndu-mă de geamurile de la fereastră, iar ea frecînd parchetul. Seara, către orele șapte, mi s-a părut că niște ființe omenești puteau în sfîrșit să trăiască aci. Bătrîna Tereza privește la opera noastră cu satisfacție și zice că locuința asta mică nu e, într-adevăr, rea de loc. Apoi mă poftește să merg să cinez la ea. În camera ei regăsesc o fetiță spălată, pieptănată, cu părul ridicat pe creștetul capului și legat cu o frumoasă panglică roșie. După cină, bătrînul saltă copila pe genunchi și cu o biată voce răgușită cîntă :

Să tăiem cu ferăstrăul,
Să tăiem cu ferăstrăul,
Lemne pentru mătușa Nicolae...

— E fericit, zice portăreasa. Era atît de singur de la moartea cățelului său.

Dar o dată ajunși sus, îndată ce am închis ușa, îi și smulg copilei panglica roșie, o dezbrac apoi și o culc cu fața la perete stingînd lumina. Ea nu face nici o mișcare. A și adormit oare, sau poate că, înțepenită de frică, nu îndrăznește să facă nici un gest ?

Mult timp după aceea mă culc și eu la rîndul meu, pe marginea patului.

În timp ce apăs cu degetul pe butonul soneriei, mă stăpînește ideea că omul care stă în fața acestei uși n-are nimic comun cu mine. Mi-a trebuit mult timp ca să găsesc adresa, la celălalt capăt

al Parisului, şi de două ori am luat o direcţie greşită cu metroul. Dar aş fi cu totul incapabil să spun care îmi erau gîndurile în timpul mersului sau ce simţeam, căci sentimentele şi gîndurile nu-mi aparţineau mie, presupun eu, nu mi-au fost comunicate de străinul care locuieşte în corpul meu şi care, doar el singur ştie cum de a ajuns pînă la această uşă şi în ce scop. Uşa se deschide şi mă aud spunînd :

— Domnul Roth ?

— În persoană, face omul cu o statură impozantă care a apărut în faţa mea.

Mă pofteşte să intru într-un birou mic, se aşază în dosul unei mese grele de stejar încărcate cu hîrţoage, apoi îmi arată un fotoliu de piele, singurul lux al locului şi, fără îndoială, destinat clienţilor.

M-am aşezat prea adînc în fotoliu, încerc să stau mai drept, nu reuşesc, mă resemnez şi povestesc mica mea istorie cu toată umilinţa cerută de situaţia mea de solicitant.

— Prietenul meu mi-a vorbit de dumneavoastră, zice omul, după ce am terminat. I-am promis să fac tot ce-mi va fi cu putinţă. Sînteţi arhitect, se pare. Evident că...

Acest „evident", şi gestul vag ce-l însoţeşte, gonesc definitiv „arhitectul" înspre culmile înnegurate de unde el nu va mai putea coborî vreodată. După ce a lichidat această chestiune, domnul Roth urmează :

— Marochinăria e o meserie bună. Bineînţeles, asta nu se învaţă într-o zi. E o meserie grea. Tot atît de grea ca şi multe dintre acele profe-

siuni considerate superioare. Dar vă puteţi face o situaţie dacă sînteţi muncitor, răbdător, silitor. Dacă dumneavoastră sînteţi cu adevărat hotărît să învăţaţi, eu sînt hotărît să vă ajut.

Îi vorbesc despre cît de mult mă interesează marochineria şi despre dorinţa mea de a mă iniţia în misterele ei.

Domnul Roth aprobă bunele mele intenţii.

— Veţi vedea, într-o bună zi o să-mi fiţi recunoscător.

Deoarece mă îndoiesc că ziua aceea va veni vreodată, mă grăbesc să-i mulţumesc de pe acum spre a nu-l lipsi de această satisfacţie.

Domnul Roth are un nas cu cocoaşe a cărui nobilă curbă se desenează de sub sprîncenele dese, negre, ce formează o dungă groasă, aproape neîntreruptă, ceea ce îi dă o înfăţişare energică şi severă, capabilă să inspire acel minim de teamă şi de respect la care are dreptul să spere un om pentru care lucrează alţii.

Mărturiile de zel din partea mea au convins pe domnul Roth. El este dispus să mă înveţe frumoasa sa meserie şi nu numai că nu-mi cere nimic în schimb, dar dînsul îmi va plăti şi un mic salariu. Doreşte să mă ajute. E de datoria lui, zice el. Căci a avut norocul să scape cu bine, el şi fiica lui. Şi deci, trebuie să ajute pe aceia care au avut mai puţin noroc.

Ei bine, tocmai momentul ăsta l-a ales, ca să se retragă, străinul din mine care mă adusese aici. Mă părăseşte brusc, dispare împreună cu cuvintele de care se servea atît de bine şi pe care le aprecia atît de mult domnul Roth. Mă lasă

dezarmat, gol, mut, prostit. Privesc cu stupiditate dunga ca de cărbune care desparte fruntea omului de restul feței sale. Și dînsul de asemeni mă privește. Puțin surprins așteaptă. Intervențiile mele îi făceau plăcere și iată că tocmai acum ar trebui să spun cîteva cuvinte. Nimic de făcut. Cu privirea fixă, cu fălcile încleștate, tac. Nu din vina mea. Regret mult.

Domnul Roth se ridică, mi se pare, cu o oarecare bruscheţe.

— Ei bine, zice el... Nimic nu te împiedică să începi imediat?

Atelierul este o cameră întunecoasă cu ferestre îmbîcsite, extraordinar de prăfuite. Un omuleț slab e așezat la o masă lungă de lemn alb pe care stau grămadă bucăți de piele. Își întoarce capul spre noi, îmi aruncă o scurtă privire și imediat se încovoaie pe lucrul său.

— Bună ziua, domnule, zic eu.

El îmi răspunde cu o voce șoptită, fără să mă privească, de parcă ar fi un școlar vinovat care se forțează să nu atragă asupra lui atenția profesorului.

— Ei, Zizi, merge?

Vocea domnului Roth e prea puternică pentru dimensiunile camerei. Îmi pare că ea mai vibrează încă vreo secundă sau două după ce omul a încetat de a mai vorbi.

Zizi, cu niște foarfeci mari, decupează dintr-o bucată mai mare de piele cafenie deschis, fîșii înguste.

— Merge, domnule Roth, zice el cu vocea șoptită.

Nu ridică de loc capul şi îi vedem părul negru şters, înţesat de mătreaţă.

Domnul Roth, pe o altă masă, adună alte bucăţi de piele vopsite în verde, în roşu, în negru, de toate dimensiunile, apoi se întoarce spre mine :

— Iată aci de lucru pentru dumneata.

Pune pe masă o sticlă plină cu un lichid incolor şi nişte cîrpe.

— Ai să-mi cureţi toate acestea. Dar să fii atent să freci mereu numai în aceeaşi parte. Apoi, le laşi să se usuce şi le dai lustru. Mereu numai în aceeaşi parte, ai înţeles ? Şi să nu-ţi fie frică să freci oricît de tare. Dar mereu numai în aceeaşi parte.

Domnul Roth îmi repetă de două sau de trei ori explicaţiile sale, adaugă cîteva consideraţii asupra pielii şi a calităţilor ei, mă întreabă dacă am înţeles, mă părăseşte în sfîrşit şi se duce să se aşeze în faţa unei maşini de cusut. În curînd zumzetul maşinii îl izolează, îl ocupă, îl face să uite de prezenţa noastră.

Eu frec pieile, mereu în aceeaşi direcţie. Zizi a terminat de tăiat fîşiile ; acum decupează mici pătrate pe care le bagă apoi într-un sac mare. Curba spatelui său, prelungită de cap, formează un arc de cerc aproape perfect.

— Cum te cheamă tinere ?

Zumzetul maşinii de cusut a tăcut. Figura domnului Roth, aplecată înainte, e aţintită asupra mea.

— Care îţi este prenumele ?

Văd foarte precis cum dunga sprîncenelor scoboară asupra ochilor.

— Te întreb cum te cheamă.

— Mihail, spun eu.

— Ei bine Mihail, du-te şi-mi cumpără o sticlă de bere. Acolo unde se vinde şi tutun, în stînga. Ai să le spui că e pentru mine, pentru domnul Roth. Dă fuga băiatule. Mi-e o sete din alea...

Cînd mă întorc cu sticla de bere, surprind figura lui Zizi : este galbenă ca ceara, cu ochi mari miopi, foarte spălăciţi.

După o oră, domnul Roth pleacă. După cinci minute de la plecarea domnului Roth, Zizi se scoală, îşi pune o haină, se opreşte în faţa mea. Eu frec înainte la pieile ce mi se dăduseră.

— E prînzul, face omuleţul. Sîntem liberi pînă la unu şi jumătate.

Mă opresc din frecat şi îl urmez. Mergem la cafeneaua de alături. Zizi comandă două cafele, apoi scoate dintr-o pungă de hîrtie un sandviş cu şuncă. Îl taie în două şi îmi întinde una din cele două jumătăţi.

— Mulţumesc, zic eu, nu mi-e foame.

— Trebuie să mîncaţi, zice el.

Surîde. Ochii lui miopi sînt umezi.

Înghit cu lăcomie jumătatea mea de sandviş.

— Domnul Roth mi-a spus că aveţi o fetiţă. Mă bucur că nu sînteţi singur.

Mă grăbesc să beau puţină cafea ca să nu mă înec. Omuleţul mă priveşte cu ochii lui umezi. Pînă acum ziua, în definitiv, nu fusese rea. Neutră mai degrabă. Deci acceptabilă.

Şi omuleţul ăsta încovoiat, cu ochii lui spălăciţi şi surîsul său, ca şi cînd ţi-ar cere iertare că se află aci, iată că-mi întinde mîna, ca să-mi redea, fără să bănuiască, zilele cînd trăia Barbara, cînd trăia Leia, şi moartea Leiei şi a Barbarei. Sînt ale dumitale, trebuie să le iei, zice el. Şi trebuie ca ele să moară încă o dată, aci, în această cafenea, sub privirea lui. Ochii spălăciţi sînt acoperiţi acum de o adevărată pojghiţă lichidă pe care o clipire din pleoape o goneşte, răspîndind-o în lacrimi dese, galbene, mai vîscoase şi mai grele decît sînt de obicei lacrimile. El o priveşte murind pe Barbara şi în locul meu, plînge. Şi cînd începe să vorbească, şi înţeleg că nu pe Barbara o plînge el, nici atunci nu-i port pică. Îmi vorbeşte de maică-sa. Îmi dau seama de asta abia după cîteva momente. Vocea lui curge ca un fir subţire de apă şi abia de face mai mult zgomot, dar pe nesimţite mă smulge din trecutul meu ca să mă ducă în acela al unui flăcău tomnatic pe care maică-sa se încăpăţînase să-l numească Zizi, deşi avea peste patruzeci de ani, şi continua să-l giugiulească, veghind asupra meselor lui, asupra lengeriei lui, iar el o lăsa să facă ce vrea, să-i aducă micul dejun la pat. Imagini fără culoare ale unei fericiri minuscule din vremea cînd Zizi desena şi executa, în micul său atelier, modele de genţi de mînă care i se cumpărau pe preţuri mici pentru a fi revîndute foarte scump în magazinele de lux din centru. Apoi a apărut domnul Roth. Domnul Roth venea deseori să-i vadă, îi aducea dulciuri bătrînei mame şi de multe ori lua cu el

vreunul din modelele lui Zizi. Domnul Roth era foarte amabil și asculta cu atîta răbdare interminabilele povestiri ale mamei bătrîne. Dar vine războiul, ocupația și domnul Roth nu-și mai face apariția. Este vremea cînd fiecare se ascunde în cîte un colț. Mama lui Zizi a pregătit două sacoșe mici de călătorie, pentru ea și pentru fiul ei. A pus în fiecare sacoșe lenjerie, jersee de lînă, o pereche de ghete, o săpunieră, o periuță de dinți, două șervete de toaletă, cîte un pachet cu pișcoturi, cîte un pachet de ciocolată și cîteva bucăți de zahăr. Îi explică lui Zizi :

— Trebuie să fim gata pregătiți cînd vor veni să ne ridice.

Totuși viața își urmează cursul liniștită, ca și mai înainte. Ajung chiar să se poată hrăni, de bine-de-rău, datorită proviziilor adunate în dulapuri de mama prevăzătoare. Zizi, înainte de a ieși în oraș nu uită să-și prindă în ace, cu grijă, pe haină, steaua galbenă. Dar într-o seară întorcîndu-se acasă el găsește apartamentul gol. Bătrîna mamă a dispărut și n-a mai rămas decît una din cele două sacoșe de călătorie. Zizi a păstrat-o. O mai are și astăzi acasă la el. Într-o zi, a deschis-o și a găsit înăuntru, în afară de lengerie și provizii, inelul de logodnă al mamei sale, niște cercei cu perle fine și o broșe cu rubine.

După război, domnul Roth a venit din nou. S-a arătat ca și mai înainte, foarte gentil, foarte afectuos.

— Vino să lucrezi la mine, băiete, îi spusese. La început Zizi nu voise. Prefera să stea în micul lui apartament încercînd să refacă gesturile zilnice, care timp de atîția ani fuseseră făcute de maică-sa. Dar domnul Roth nu s-a lăsat de loc. A tot revenit în fiecare zi. Îi dădea cîte o palmă puternică peste umeri și îi zicea :

— Ai avut al dracului noroc, că ai rămas în viață, băiatule. Ce naiba, vino-ți în fire !

Pînă la urmă, Zizi a cedat. Gîndise că timpul va trece mai iute în atelierul domnului Roth. Și a reînceput să deseneze modele și să taie piele. Dar acum treaba asta nu-l mai interesează. Poate că de aceea, nu mai lucrează tot atît de bine ca altădată ; greșește, strică marfa. Și domnul Roth se supără. Domnul Roth îl ceartă cu vocea lui groasă și-și încruntă teribilele lui sprîncene.

— De ce nu lucrezi la dumneata acasă ? îi zic eu.

— Să lucrez ?

Omulețul mă privește cu un aer surprins.

— Dar cu ce ? Nu se mai găsește piele.

— Totuși, domnul Roth...

— Domnul Roth a ascuns o mare cantitate de piele în pivniță. Mai ai încă multe piei de curățat.

Se apleacă spre mine :

— Am să te-nvăț meșteșugul cînd va lipsi domnul Roth.

Îi spun că marochinăria nu mă interesează. Asta pare să-l îndurereze.

— Dar, atunci... De ce ai venit la noi ?

— Cam din aceleaşi pricini ca şi dumneata, îi spun eu. Ca să treacă timpul mai repede...

Clatină din cap. Nu este de acord.

— Nu-i acelaşi lucru, zice el. Cînd ai pe cineva, nu mai e acelaşi lucru. Eu... dacă mama ar mai fi aici...

Revine la ideea lui :

— Ai putea veni acasă la mine seara, ca să înveţi pe maşina mea.

Eu spun : „Da, poate“ şi el surîde încîntat. La o masă vecină, o femeie tînără îşi aranjează părul cu pieptenele. Îi surprind privirea în oglinda mare lîngă care s-a aşezat. Ochii ei nu mă părăsesc şi cu savantă încetineală îşi trece vîrful limbii trandafirii peste buze. Este o fată destul de puternică, avînd un aer lacom şi o frumuseţe vulgară. Îmi întorc privirea de la ea, primul. Zizi continuă să surîdă.

— E o plăcere să vezi o fată frumoasă, nu-i aşa ?

Tonul vocii lui neîndemînatic complice, surîsul lui care, deodată, ciudat îi dă un aer de uşurătate — în timp ce ochii lui spălăciţi mă privesc cu o inalterabilă ingenuitate — îmi fac greaţă şi sînt gata să-i răspund cu asprime că fetele frumoase nu mă mai interesează nici cît marochinăria, cînd el adaugă cu capul aplecat ca pentru o confidenţă :

— Şi fiica domnului Roth este foarte frumoasă. Atît de blîndă şi amabilă ! Cînd vine la atelier, mă întreabă întotdeauna de spatele meu. E curioasă să ştie dacă nu mă mai doare. Acum nu mă mai doare de loc. Mama voia să mi-l în-

drepte. Mă fricţiona în fiecare seară. „Femeilor le plac oamenii cu spatele drept“, îmi zicea dînsa. Avea dreptate, bineînţeles. Dar nu le poţi comanda oaselor, aşa cum comanzi minţii sau inimii.

Sînt gata să-i spun, că nici capului nu-i poţi comanda, la fel ca şi oaselor, dar tac. Omuleţul mă priveşte surîzînd.

— Tare mult i-ai fi plăcut mamei, zice el.

Toată după-amiaza am curăţat pieile.

Întorcîndu-mă acasă, seara, găsesc instalat în faţa porţii pe scaunul său pliant, acelaşi bătrîn care ne văzuse ieri sosind. Privirea lui mă ia în primire de cum am dat după colţul străzii.

— Bună seara, îmi zice dînsul în momentul cînd vreau să intru pe coridor, după ce îi făcusem un semn din cap. După cît se pare, locuiţi aici acum, cu fiica dumneavoastră. E drăgălaşă micuţa.

Încerc să trec de el dar mi se agaţă de braţ. Şi vorbeşte, vorbeşte... Ce au cu toţii, de tabără pe mine? Ce le-am făcut oare? Nici măcar nu-i cunosc. Nici Barbara nu îi cunoaşte, nu i-a cunoscut vreodată, nici n-ar fi avut vreodată timp să-i cunoască. Dar ei fac toată zarva pe care pot s-o facă pentru a o reînsufleţi. Şi izbesc în mine ca şi cînd eu aş fi mormîntul ei.

Deodată înţeleg.

Copila pe care am luat-o cu mine este aceea care urlă lumii întregi că fiica mea e moartă.

Am frecat piei toată ziua, mă întorc zdrobit, aş putea să mă trîntesc pe pat să dorm, fără ca

un singur gînd să mai aibă timpul să mi se strecoare în minte, dar bătrînelul mă așteaptă ca să-mi reamintească cu vocea lui tremurătoare, că fiica mea e moartă. Și soții portari, colo sus, mă așteaptă de asemeni și copila pe care am furat-o, copila care nu va spune nimic, dar care, cu privirea ei albastră îmi va înfige în inimă moartea Barbarei.

Și atunci să fug din nou? Asta, știu s-o fac. Dar vremea lașităților a trecut. Îi spun noapte bună bătrînelului și urc.

Portăreasa îmi descrie amănunțit cum și-a petrecut ziua micuța. Îi las cea mai mare parte din banii pe care îi mai am, pentru hrana și întreținerea copilului. Ea îmi spune că ar trebui să mă gîndesc la cartelele noastre de alimente. Mai sînt încă multe lucruri care nu se pot obține fără cartelă. Îi răspund că mă voi ocupa și de asta. Știu că ar trebui să mă ocup de asemenea de actele de identitate și de cartea mea de muncă. Pot să contez în orice caz, pe domnul Roth ca să mi-o scoată dînsul.

Supusă fetița mă urmează. Este un copil foarte rezonabil ; înțelege că plînsetele și țipetele nu mai pot schimba nimic. Și nu își pierde deci timpul cu revolte zadarnice.

În timp ce o ajut să se dezbrace, îmi spun că toată ziua ea n-a avut cu cine schimba un cuvînt. O întreb în nemțește.

— Te-ai distrat bine ?

Ea mă privește fără să răspundă, așa cum face de obicei.

— Ți-e frică de mine ?

Ea coboară privirea.

— Şi mie, cîteodată mi-e frică de tine, îi spun. Dar deoarece trebuie să trăim împreună, va trebui pînă la urmă să ne obişnuim unul cu celălalt. Nu vrei să-mi spui ce ai făcut astăzi ?

— Nimic, zice ea.

Acum nu mai am nici o dorinţă de a-i vorbi. O culc şi sting lumina. Atunci, o aud spunîndu-mi :

— Ai să pleci şi mîine, iar ?

— Da, zic eu, mîine şi în toate celelalte zile.

Ea suspină. Îmi face impresia că este un suspin de uşurare.

Stomacul meu, brusc, îmi reaminteşte că şi-a trecut ziua toată numai cu o jumătate de sandviş şi o ceaşcă de cafea. Mă duc în bucătărie şi beau îndelung apa încropită din robinet. Apoi mă aşez lîngă fereastră.

Noaptea a netezit maidanul. Mă gîndesc că este o noapte frumoasă şi catifelată ; o noapte bună pentru visare. Ei bine, şi eu am să-mi îngădui să visez. La o zi întreagă dinainte de război.

Simt greutatea piciorului Leiei peste corpul meu. Să mă scol fără s-o deranjez din somn. Lungă manevră, delicată, grea şi care dă greş pînă la urmă, întotdeauna. „Mihail, vrei să pleci pe ascuns ! ?" Are glasul supărat pe care-l ia cînd o ceartă pe Barbara. Îi cer să fie înţeleaptă, îi vorbesc de muncă şi de întîrziere. Rîde şi-şi pune din nou piciorul peste mine. „Cinci minute, îmi spune ea, mai stai numai cinci minute." Apoi, vine graba mare, pantoful pe care

nu-l mai găsesc, nasturele de la guler care-mi rămîne în mînă. Leia, trezită dar pe marginea patului, se amuză. Îi spun că nu e nimic de rîs. „Ba da, zice ea, este extraordinar de comic. Am luat în căsătorie pe omul cel mai comic din lume." O îmbrățișez și alerg s-o sărut și pe Barbara.

„Și mai ales vezi să n-o trezești", îmi recomandă Leia. Bineînțeles că se trezește. Îmi apucă între mînuțele ei capul, și nu vrea să-mi mai dea drumul. „Fă-mi păsărica aceea care zboară", mă imploră ea. Eu îi spun că am întîrziat rău de tot. „O singură dată, numai o singură dată!" Și atunci mă execut. Și Barbara îmi cere să o mai fac o dată. Și Leia, din camera noastră, îmi strigă că sînt o brută, că s-a măritat cu un egoist, cu un om fără inimă. Și eu rîd și plec fluierînd, mă reped grăbit pe scări în jos... Dar scara dispare. O gaură neagră se deschide în fața mea.

N-are a face. Am reușit, de data aceasta, să merg mai departe decît oricînd. De obicei, totul se amestecă încă de la primele imagini. Astăzi a fost atît de bine! Am smuls trecutului o bucată întreagă. Trebuie s-o iau de la început.

Acum simt greutatea corpului Leiei în brațele mele. O duc spre pat. „Nu trezi din somn copila", zicea ea. Iar eu i-aşi răspunde că micuța nu se va mai trezi niciodată. Ochiul stîng al Leiei e deschis de tot, aproape rotund, în timp ce pleoapa ochiului ei drept e căzută puțin. Ca și cînd ar privi în același timp două lucruri diferite. Apoi o aud pe Barbara plîngînd. Cum mai poate să plîngă oare, cînd are gaura aceea nea-

gră în mijlocul frunții? Dar ea plînge, ea încearcă să-și înăbușe suspinele sub pătură. Mă ridic, mă apropii de patul copilei. Simt sub mîna mea moliciunea părului ei mătăsos. „Nu plînge, Barbara, zic eu, nu plînge. Am să fac pentru tine pe perete păsărica aceea care zboară." Îi descopăr fața. Ochii mi s-au obișnuit cu întunericul și deosebesc fața Barbarei, vie, și scînteierea întunecată a privirii ei din noapte ațintită asupra mea.

— Mi-e frică, zice ea, în limba aceea în care fiecare cuvînt înseamnă frică.

Mă ridic brusc. Dar înțeleg, înțeleg în sfîrșit de ce am adus-o cu mine de atît de departe. Datorită ei, am mai ținut încă o dată în brațe pe Barbara mea.

Domnul Roth trebuie că are dosit un stoc serios de piele. Fiindcă este aproape o săptămînă de cînd tot curăț.

Mă gîndesc uneori că domnul Roth n-are o viață ușoară cu Zizi și cu mine pe cap. Îi place să vorbească, dar îi place în același timp să i se și răspundă. Cu noi, e ca și cînd ar fi singur. Și asta îl indispune, iar atunci se leagă de Zizi.

— Dacă nu vă place cum lucrez, sînt gata să plec în altă parte.

Eu încetez de a mai freca bucata mea de piele. Domnul Roth, cu gura căscată privește la Zizi. Nu-i vine să-și creadă urechilor. Îi trebuie un oarecare timp pînă să înțeleagă că omulețul, pentru întîia oară în viața lui i-a răspuns.

— Şi unde ai să te duci, mă rog dumitale? întreabă în sfîrşit domnul Roth cu o îngrijorătoare blîndeţe.

— Vărul dumneavoastră m-a chemat să lucrez la el.

Domnul Roth rînjeşte.

— El? N-are cu ce te plăti.

Omuleţul încearcă să-şi îndrepte corpul; sforţarea îi roşeşte pometii.

— Ba o să-mi plătească, şi chiar mai bine decît dumneavoastră.

Domnul Roth se întoarce spre mine.

— Du-te şi adu-mi berea, urlă el, dar repede!

— Domnul Mihail nu este omul dumneavoastră de alergătură, azvîrle Zizi hotărît să împingă sfidarea pînă la capăt.

Ştiu că nu va ceda în prezenţa mea dar îmi dau seama că e la capătul puterilor, atît de mult lupta nu e în firea lui şi îi e penibilă. Ca să simplific lucrurile, ies.

Cînd mă întorc, Zizi stă din nou încovoiat deasupra mesei lui. La orele şase şi jumătate, se scoală şi pleacă foarte repede, singur, fără să-mi spună un cuvînt.

Eu continui să frec bucata pe care de-abia o începusem. În spatele meu, aud pe domnul Roth cum îşi destupă sticla de bere. Bea şi trînteşte jos sticla goală.

— Nu vreau complicaţii, zice el.

Mînia îi face să-i tremure vocea.

— Niciodată, niciodată Zizi nu mi-a vorbit în felul acesta, ca astăzi. Este un băiat de ispravă şi ştie ce-mi datorează.

Domnul Roth se află acum exact în spatele scaunului meu.

— Dumneata ești acela care-l ațîți ! urlă el. Ți-o repet, să știi că nu vreau complicații la mine. M-ai înțeles ? Ți-am dat de lucru numai ca să-i fac plăcere prietenului meu, din milă, pentru că ai un copil de crescut. Și eu iubesc copiii. Dar orice bunătate își are limitele ei, să nu uiți asta !

Mă ridic. Am hotărît să-l pălmuiesc și mă forțez să-mi reamintesc cuvintele cele mai jignitoare pe care mi le spusese, ca să dau mai multă vigoare palmei mele.

Dar, de fapt, ce-mi spusese el, că m-a angajat de milă ? Dar nici nu bănuiește el cît de demn de milă sînt.

Domnul Roth îmi întoarce spatele.

— Nu sînt un om rău, zice. Îți cer să n-abuzezi de acest lucru.

Poate că este adevărat. Înainte, se spunea și despre mine că sînt foarte bun.

Salut și plec.

Acum, cînd mă întorc acasă, mă opresc întotdeauna să schimb cîteva cuvinte cu bătrînul așezat în fața porții. Îmi spun că în ziua cînd nu-l voi mai vedea șezînd pe scaunul lui pliant, îmi va lipsi. E un semn bun. Asta înseamnă că încep să am deprinderi.

În seara asta aduc o bluziță albastră pe care am găsit-o cu destulă bătaie de cap, căci o dorisem de un anumit bleu, destul de rar întîlnit, culoare pe care Barbara o purta adeseori.

Nu regret că am cheltuit atît de mult din salariu, căci acolo sus, în camera umbrită de asfințit, am văzut-o din nou, o clipă doar, pe Barbara.

După ce micuța s-a culcat, mă așez lîngă fereastră. Și asta este o deprindere. Către orele unsprezece, două sau trei perechi trec de-a curmezișul maidanului. Întotdeauna în același loc dispar în întunericul mai des al arbuștilor.

Pîndesc momentul cînd noaptea le va arunca din nou înspre lumină și cînd într-una din cele două umbre ce trec îmbrățișîndu-se voi recunoaște chipul fetei întîlnite în stradă de mine cu cîteva ore mai devreme.

După plecarea lor mai stau la fereastră numai atîta cît să mi se împrăștie greutatea arzătoare care-mi apasă pieptul.

Cînd am văzut-o pentru întîia oară pe Denise Roth, terminasem tocmai curățatul pieilor; lipeam acum curelele de piele. Intrînd și-a îmbrățișat tatăl, i-a strîns mîna lui Zizi și a înclinat capul în direcția mea. Sub teribila dungă a sprîncenelor, figura domnului Roth mi-a apărut atunci așa cum niciodată nu mi-aș fi putut-o închipui: o figură de copil entuziasmat în fața vitrinei unui magazin de jucării. O urmărea cu ochii, de parc-ar fi fost un îndrăgostit timid. Chiar și vocea i se schimbase și din bubuită devenise murmur. Eram atît de uimit de toate acestea încît stăteam așa cu pensula în aer, lăsînd cleiul să se usuce. Domnul Roth băgă de seamă uluirea mea.

— Haide, băiete, zice el, ai să fii nevoit să-ţi cureţi pensula.

Nici un fel de reproş în vocea lui, ci mai degrabă o solicitudine îngrijorată. Şi parcă voia să spună: „Te înţelegi, nu se poate să lucrezi în prezenţa ei, nu poţi face altceva decît s-o admiri".

Atunci, am privit la fată. Se aşezase pe un scaun ţinîndu-şi geanta neagră pe genunchi cu amîndouă mîinile, ca o invitată timidă, puţintel stîngace. Este o persoană brună şi gingaşă, cu gîtul prea lung, cu gura prea mare, fardată neîndemînatic cu un ruj prea închis care nu se potriveşte cu aerul de fetiţă şi cu pistruii ei. Ochii-i sînt imenşi, întunecaţi, bulbucaţi şi pleoapele par prea scurte pentru a acoperi globul lor, cu atît mai expuşi şi mai vulnerabili cu cît sprîncenele epilate fără milă desenează o curbă extrem de subţire, îngroşată printr-o trăsătură de creion. Asta îi dă un aer dezarmat, aproape bolnăvicios. Dar are picioare foarte frumoase, cu glezne fine şi genunchi rotunzi pe care-i ţine foarte strînşi. Observ şi tensiunea muşchilor, înţepeneala anormală a întregului ei corp.

Bănuiesc că este tulburată.

Şi ghicesc că eu sînt cauza acestei tulburări.

Înainte, în prezenţa mea fetele roşeau, vorbeau prea tare, rîdeau foarte ascuţit, nu-şi găseau locul ; socoteam plăcute toate acestea. Acum le las să defileze şi să vibreze sub ochii mei, cu zecile, pe maidan, noaptea.

— Mihail, hai du-te şi adu-mi berea, băiatule.

Denise a plecat și vocea domnului Roth răsună în atelierul prea mic pentru un astfel de glas.

Ies fără să mă grăbesc. La cafeneaua de alături o găsesc pe Denise stînd la o masă în fața unei cești. Mă prefac că nu am văzut-o și, cu o voce puternică, strig :

— O bere pentru domnul Roth !

Întorcîndu-mă la atelier, întind sticla domnului Roth și-i zic :

— N-am să mă mai duc să vă aduc bere.

— Dar ce te-a apucat, face omul, cu dunga sprîncenelor scoborîte de un deget.

— Ucenicia mea, ca băiat de alergătură, s-a terminat, îi spun eu.

Domnul Roth își deschisese gura ca să-și dezlănțuie indignarea. Îl opresc.

— Gîndiți-vă pînă mîine. Dacă nu vă convine, vă rog să mi-o spuneți cu toată simplitatea. Este de prisos să vă obosiți acum.

Mă așez și-mi reiau pensula.

A doua zi domnul Roth n-a spus nimic.

A venit cu o sticlă de bere pe care a învelit-o într-o cîrpă udă ca s-o păstreze la rece.

Denise Roth vine regulat la atelier. Spune cîteva cuvinte, întotdeauna aceleași, apoi tace și ne privește cum lucrăm. Dacă îi surprind privirea, imediat se întoarce spre Zizi, cu un surîs forțat. Surîs pierdut pe care-l primește o spinare încovoiată pentru totdeauna.

Vine pentru mine, o știu prea bine și asta mă sîcîie. Privirea speriată a ochilor ei ieșiți în

afară mă sîcîie. Schimbă în fiecare zi cîte o altă rochie nouă.

Chiar şi absenţa ei mă apasă. Dacă întîrzie să sosească, mă surprind uitîndu-mă la ceas, aruncînd priviri dese spre uşă, pînă cînd descopăr ridicolul comportamentului şi ciudăţenia preocupărilor mele şi asta mă coboară într-o stare de surdă iritare. Există zilnic şi un moment cînd domnul Roth ne vorbeşte despre fiica sa. Pentru dînsul este un subiect nesecat.

Cu faţa lui masivă topită de blîndeţe, cu privirea voalată, ne pomeneşte despre inteligenţa Denisei — se pregăteşte pentru licenţa în litere — despre bunătatea Denisei, despre calităţile ei de gospodină — căci ea e aceea care duce tot greul gospodăriei de la moartea mamei sale, şi nu avea pe atunci decît cincisprezece ani — apoi ne vorbeşte de sensibilitatea ei, de firea ei paşnică, de amabilitatea ei. Răscoleşte amintirile, citează fapte, glorifică gesturi şi cuvinte într-un extaz guraliv ca să ne convingă pe amîndoi, pe Zizi şi pe mine, pe mine mai ales, socotesc eu.

Poate vorbi astfel o jumătate de oră şi chiar mai mult.

Într-o dimineaţă, domnul Roth m-a instalat în faţa maşinii. Mi-a explicat, cu multă răbdare, cum funcţionează, dar eu am dat dovadă de o nemaipomenită neîndemînare. Firul se rupea sau începea să meargă pe piele în chip cu totul fantezist.

I-am spus în cele din urmă că prefer să curăţ pieile şi să lipesc. Domnul Roth m-a privit cu tristeţe.

— Trebuie să faci o sforţare. După asta, totul va merge de la sine.

Mă gîndesc că efortul pe care-l făceam ca să mă scol în fiecare dimineaţă şi să întîmpin golul unei noi zile era chiar mai mult decît puteam îndura. Dar m-am mulţumit să-i spun că probabil nu eram înzestrat pentru marochinărie.

Domnul Roth n-a mai insistat.

Să frec pieile, asta e o treabă care îmi convine. Cere foarte puţină atenţie, tocmai atîta cît trebuie ca să-ţi amorţească mintea. Mi se întîmplă uneori să-mi întrerup lucrul un minut sau două, fără motiv, şi să rămîn nemişcat, cu capul ca golit. Iubesc aceste momente cînd stau suspendat între trecut şi prezent, la aceeaşi distanţă de unul ca şi de celălalt, într-un echilibru atît de slab şi tocmai de aceea, cu atît mai preţios.

Domnul Roth nu mi-a mai făcut nici o observaţie. Curînd mi-am dat seama că nu l-am mai auzit de loc strigînd. Acum, în afară de accesele sale de lirism patern, e tot atît de tăcut ca Zizi ori ca mine. Cînd fiica lui e aci tăcem toţi patru.

La prînz, la cafenea, Zizi a făcut o sfioasă tentativă pentru a-mi vorbi despre ea. M-am supărat. I-am spus cît îl găseam de ridicol în rolul acesta de codoş. A avut un surîs nenorocit şi a bîiguit cîteva cuvinte în care am crezut a

înțelege reproșul că eram orb și că treceam pe lîngă fericire. I-am recomandat să se ocupe mai puțin de fericirea mea dacă voia să mai rămînem prieteni. La aceste vorbe, dînsul a ridicat capul și m-a privit îndelung cu ochii săi spălăciți. Apoi a murmurat :

— Sînt prietenul dumitale.

— Atunci, taci din gură ! i-am răspuns eu cu asprime.

Din acea zi, prînzesc singur. Plec cu precizie înainte de douăsprezece, foarte repede, și mă duc să mă refugiez într-o altă cafenea.

Singur, nu mă pot împiedica să nu gîndesc la Denise, și asta mă exasperează. De altfel totul la ea mă exasperează, aerul ei de pisică jupuită, timiditatea ei, blîndețea ei, felul în care își trage fusta cînd se așază jos și mai ales privirea ochilor ei mari, vulnerabili. Fiecare zi vine să hrănească cu un alt detaliu exasperarea mea — minuscula aluniță pe care o are deasupra buzei, dinții neregulați dar foarte albi — și îmi spun că trebuie să o fi observat foarte atent pentru ca imaginea ei să mă obsedeze cu atîta amănunțime.

Am mai descoperit un nou motiv de pică pe ea. Prezența nesupărătoare a lui Zizi îmi lipsește. Suport greu perturbarea adusă de această fată în obiceiurile mele și nu-i iert că mă văd astfel condamnat din pricina ei la prînzuri singuratice și morocănoase.

Dar, adeseori, îmi spun că slăbiciunea ei puerilă are totuși ceva atrăgător.

Domnul Roth m-a invitat să vin la el duminică. Mi-a spus-o tocmai în momentul cînd voiam să părăsesc atelierul, cu o afectată bonomie și siguranță. „Apropo, Mihail", ca și cînd și-ar fi adus atunci aminte de un lucru important, dar privirea lui se lipea cu teamă de mine, în așteptarea răspunsului. I-am spus că îi rezervasem fiicei mele această zi.

Duminica, într-adevăr, este ziua Barbarei.

După prînz mergem să facem o plimbare pînă la manejul cu cai din lemn de la un mic parc de distracții organizat în spațiile acelea întinse dintre Paris și primele case ale suburbiilor.

Nimic nu ar trebui să mă deosebească de ceilalți părinți care-și așteaptă în jurul manejului și-și supraveghează cu înduioșare progeniturile. Dar eu trișez. Privirea mea nu urmărește pe micuță decît în momentul cînd se depărtează de mine, atunci cînd o zăresc din spate, cînd ea devine Barbara, cu bluzica ei bleu și cu părul blond fluturînd în aer. De îndată ce trece prin fața mea, îmi aplec ochii în jos tocmai timpul necesar cît să treacă. Astfel văd neîncetat pe Barbara depărtîndu-se de mine pe un cal roșu, și îmi pot imagina că în ochii ei se reflectă aceeași plăcere gravă pe care o văd pe fața celorlalți copii.

La cîțiva pași de mine stă vecinul meu de palier. Îl regăsesc în fiecare duminică aci, la manej. Este un bărbat înalt, uscat, tăcut și politicos. Trebuie că iubește mult copiii. Cînd mă vede își ridică pălăria și își pleacă ușor capul fără ca măcar umbra vreunui surîs să-i lumi-

neze faţa, ci cu acea curtoazie gravă şi niţeluş distantă a unei fiinţe închise într-o singurătate acceptată de bunăvoie. Portăreasa îl admiră. Are manierele unui om din lumea bună, zice ea. Se ştie despre dînsul că a trăit mult timp în colonii, că s-a reîntors de acolo cu o pensie, că trăieşte singur, că nu primeşte nici o vizită. Un locatar cum puţini se află, afirmă portăreasa, atît de generos şi de distins. Admite totuşi că este oarecum ciudat. Simt că această ciudăţenie o jenează chiar dacă o respectă ca pe un lucru de nepătruns, mult mai presus de înţelegere şi care tulbură acea reprezentare pe care ea şi-o face despre locatarul ideal.

— E numai din cauza trăznăii lui cu microbii, face ea cu un suspin.

După părerea lui, microbii s-ar înmulţi în proporţii îngrijorătoare pentru umanitate şi chiar ca mărime sînt pe punctul de a creşte nemăsurat de mult, putînd atinge dimensiuni gigantice la scara lor. El îi vede. Şi luptă împotriva lor, de dimineaţă pînă seara. Îi omoară cu miile, pe pereţii camerei, pe mobile, pe haine, chiar şi pe corpul lui. Îi distinge adesea în aer, cînd ei se învîrtesc în mase compacte ; atunci îşi opreşte răsuflarea şi aleargă spre un spaţiu liber. În camera lui, are un scaun fără spătar de care se serveşte pentru a-i vîna pînă şi pe tavan. Nu îndrăzneşte să deschidă fereastra de teama unei invazii.

— Dar, conchide portăreasa, asta nu-l împiedică să fie un om blînd şi cultivat.

În timp ce Barbara se învîrteşte pe calul roşu, el se apropie de mine.

— Duceţi imediat copila acasă, zice el. Nu vedeţi norul acela de microbi care se apropie? Vor fi în curînd deasupra noastră.

Cum tocmai atunci manejul se opreşte, dau jos fetiţa şi ne întoarcem acasă toţi trei, grăbind pasul. N-am nici un motiv să-l contrazic pe omul acesta.

Pe palier îmi spune:

— Vino la mine, vei fi în siguranţă.

Camera lui este de o curăţenie meticuloasă, dar aerul mi se pare aproape irespirabil atît de mare este căldura aici.

Omul îi oferă bomboane fetiţei apoi îmi face o lungă expunere asupra pericolului care ne ameninţă. Din timp în timp se întrerupe şi apucă un şervet muiat, cu care loveşte peste pereţi sau peste vreo mobilă.

— N-am să mă las devorat, îmi explică el. Chiar şi noaptea îi pîndesc. N-au să mă surprindă în somn. Tocmai cînd mă cred ei adînc adormit, aprind lumina, săr afară din pat şi îi omor. Ştiu că oamenii îşi rîd de mine fiindcă ei nu îi văd. Dar dumneavoastră, domnule, dumneavoastră îi vedeţi, nu este aşa? Priviţi colo pe parchet.

Îl asigur că îi văd foarte bine. Omul scoate un suspin de uşurare.

— Îmi face atîta plăcere că şi dumneavoastră îi vedeţi.

Şi îmi strînge călduros mîna. E emoţionat.

— Trebuie să luptăm, zice el. Nu trebuie să ne lăsăm devoraţi de vii.

Omul acesta îmi seamănă. Dar are mai multă logică. El nu încearcă să adapteze lumii exterioare regulile lumii pe care singur şi-a creat-o. Din momentul în care a permutat imaginarul şi realul, s-a hotărît să trăiască cu totul, într-unul din ele, ignorîndu-l total pe celălalt.

Cu gesturile măsurate şi precise ale unui om împăcat cu sine însuşi ne pregăteşte cafeaua. Freacă îndelung ceştile înainte de a ne-o servi ; apoi cleştişorul pentru zahăr şi linguriţele.

Cafeaua este excelentă. Pun jos ceaşca şi îi spun :

— Părinţii mei au murit în timpul războiului. Dar eu îi revăd adeseori.

Omul mă priveşte. O cută de îngrijorare i se sapă între sprîncene.

— Vreţi să spuneţi că îi vedeţi cu adevărat ?

— Cu adevărat, zic eu.

El rămîne un moment tăcut ca şi cînd ar examina toate implicaţiile cuvintelor mele ; distrat îşi loveşte cu linguriţa ceaşca.

— Dacă au murit, face el în sfîrşit, dumneavoastră nu îi puteţi vedea. Ceea ce vedeţi, sînt imaginile formate de un creier traumatizat şi care încă nu şi-a regăsit funcţionarea normală. Poate că ar trebui să consultaţi un specialist.

Se ridică brusc şi mă roagă să-l scuz ; trebuie să-şi continue curăţarea de microbi. Pri-

virea lui fuge acum de a mea. Ne conduce spre ușă cu o grabă abia disimulată.

În timp ce pregătesc cina, micuța se joacă, așezată în pat, cu cutii de chibrituri goale. Le pune una după alta, în șir, și, împingînd-o cu degetul pe ultima, se străduiește să le facă să înainteze pe toate în același timp. Dar mereu convoiul se dislocă.

O privesc. Seamănă din ce în ce mai puțin cu Barbara. Obrajii frumoși, altădată rotunzi, s-au scobit, năsucul i s-a lungit. A îmbătrînit într-un mod ciudat.

— Mănînci bine la portăreasă ?

— Da, mănînc bine, zice ea.

— Și ce mănînci ?

— Supă, pîine.

— Și mai ce altceva ?

Ea nu-și mai amintește de altceva.

— Dar mai ți-e foame ?

— Nu, acum nu îmi mai este, zice ea.

Pun bucata de unt, care mai rămăsese, în cartofii ei. Mănîncă tacticos, încet. Nu are pofta de mîncare pe care o au copiii pentru care masa este o plăcere. Apoi coboară să se joace pe maidan.

De la fereastră, o supraveghez. Ea umblă de ici, colo, izolată de ceilalți copii, care se urmăresc țipînd, lovesc o veche minge spartă sau se așază misterios în genunchi în jurul unui lucru pe care eu nu-l pot desluși ; coarda de sărit se tîrăște în urma ei. S-ar părea că nu

i se dă nici cea mai mică atenţie. Fără îndoială s-au şi obişnuit să o vadă acolo.

Dar maidanul freamătă de o excitaţie subită. Băieţii ce stăteau ghemuiţi se ridică şi se reped într-o goană frenetică. Jocurile se opresc şi în curînd urmează un galop general. O mişcare vastă de încercuire se desemnează în jurul unui căţeluş slab şi murdar, care, prin ocoluri bruşte, încearcă să scape de urmăritorii săi. Cercul se tot strînge ; cîinele se opreşte. Întoarce capul la dreapta şi la stînga, ca şi cînd ar cere să i se explice jocul, şi ce vor de la el. E gata să ia şi el parte la joc, nu i se va face cu siguranţă nici un rău. Şi îşi mişcă un ciot de coadă pentru a le dovedi bunăvoinţa lui.

Dar o sfoară este aruncată deodată în jurul gîtului său şi un huiet sălbatic salută această izbîndă. Apoi cu toţii încep să cînte :

Drace, iată un cîine
O să-i tăiem capul
Hei, iată un cîine
O să-i rupem şalele

Micuţa li s-a alăturat. În întunericul asfinţitului ce se lasă, pare că şi ea cîntă. Mă duc să strig : „Barbara !“ Dar strigătul îmi rămîne în gît.

Nu sînt decît nişte bieţi copii care se joacă pe un maidan şi un sărman cîine care a avut nenorocul să-l traverseze tocmai atunci. Băieţii trag de sfoară, animalul se încovoaie, este tîrît.

Acest spectacol, pînă la urmă, mă scîrbeşte. Închid fereastra.

Un moment, mă întreb dacă nu am să cobor să salvez cîinele. Dar nu am curajul să-i înfrunt pe toţi copiii aceştia.

O senzaţie de înăbuşire mă deşteaptă în mijlocul nopţii. Lupt să reţin preţiosul somn fără vise care mă va părăsi. Dar o tuse violentă îmi sfîşie gîtul. Ochii îmi ard.

Sar din pat ca să deschid fereastra. Am impresia că în cameră este un fum des. Aprind lumina. Totul pare normal. Micuţa doarme. Totuşi ochii mei continuă să lăcrimeze şi mirosul de incendiu stăruie. Deschid uşa.

Pe palier aerul este irespirabil.

Înţeleg deodată dincotro vine fumul. Bat cu pumnul în uşa vecinului meu. Nici un răspuns. Zgudui clanţa şi ea îmi rămîne în mînă. Cu toată greutatea corpului mă arunc asupra uşii; dar ea rezistă şi izbitura mi se repercutează dureros în umăr. Acum, un zgomot de voci umple casa scării, oamenii strigă unii la alţii. Un alt locatar al etajului vine să-mi ajute şi uşa cedează în sfîrşit.

Un val de aer cald îmi izbeşte obrazul.

În faţa noastră patul arde la toate cele patru colţuri. Culcat cît e de lung, nemişcat, vecinul meu înconjurat de flăcări ne priveşte liniştit. Deasupra capului său, două limbi de foc se tîrăsc la marginea patului ca să se întîlnească.

Mă arunc asupra omului şi îl trag de braţ. El se înţepeneşte.

— Nu, zice el, n-am să mă mişc de aci. Trebuie mai întîi să îi ard. Trebuie să-i ard pe toţi.

Mă forţez să-l smulg din pat, dar el se agaţă de saltea. Şi-a pierdut calmul şi acum urlă.

— Vreţi să mă vedeţi mîncat de viu de ei, secăturilor !

Omul care a intrat o dată cu mine îl apucă de picioare în timp ce eu încerc să-l ridic de umeri. Simt un miros de păr ars, şi imediat o lovitură de pumn mă atinge în tîmplă. Îi dau drumul. În aceeaşi clipă o lovitură de picior umple de sînge figura ajutorului meu. El se retrage, mai mult zăpăcit decît furios, şi îşi scoate din buzunar o batistă pe care şi-o pune peste nas.

— Drace ! exclamă el, privind pînza pătată de sînge.

Eu am mîinile arse şi marginile bluzei de la pijama sînt pîrlite şi ele.

Omul s-a culcat din nou liniştit. O coroană de flăcări arde deasupra capului său. Şi îl văd surîzînd. Sînt incapabil să fac vreo mişcare. Stau acolo împietrit şi îl privesc arzînd, cu un nesfîrşit respect.

Cineva a aruncat o pătură asupra patului. Un tropăit de încălţăminte grea umple camera. Sînt împins, dat la o parte, alţii îl ridică pe omul care se zbate sub cuvertură, i se înăbuşă

glasul, e dus. Apoi pompierii se pun pe lucru şi mi se spune să ies.

Pe palier, alte ţipete mă smulg, unul după altul, din toropeala mea. Mă reped la mine în cameră. Aşezată în pat, cu faţa şiroindu-i de lacrimi, micuţa urlă de spaimă. O iau în braţe. În timp ce merg cu ea, în lung şi în lat, eu repet :

— S-a sfîrşit, s-a sfîrşit, s-a sfîrşit.

O strîng lîngă mine, o îmbrăţişez. E pentru întîia oară că îmbrăţişez acest copil care nu e Barbara.

Dimineaţa îmi aduce, de cum deschid ochii, acel sentiment de nelinişte, care mi-a devenit atît de familiar, cu care am trăit aproape mereu, pînă la moartea Barbarei. Anxietatea se vede că m-a găsit pe gustul ei, căci chiar şi după asta, a revenit asupra mea din timp în timp, pe neaşteptate. Aşa cum faci vizită amicală unui vecin, unei vechi cunoştinţe.

La început, abia e ca o umbră, o apăsare uşoară, face graţii, s-ar crede că se teme să nu deranjeze, apoi înceata, insistenta strînsoare de mînă familiară urcă în jurul gîtului şi îţi trebuie un efort cu care ai putea ridica lumea toată, ca să reuşeşti să respiri. Atunci, totul reîncepe, ca şi cînd nimic nu s-ar fi săvîrşit.

În dimineaţa asta îmi spun că e nedrept. E o prea mare nedreptate să-l faci să îndure toate zbuciumările vieţii pe unul care nu mai este decît un simulacru scrîşnit.

În tot lungul drumului care duce la metrou mă grăbesc, ca şi cînd aş putea, grăbindu-mă — speranţă deşartă — să las groaza în urma mea.

În ziua aceea domnişoara Roth a sosit foarte tîrziu. Aşezîndu-se pe scaun ca de obicei în mijlocul atelierului, mă spiona pe furiş cu ochii ei enormi şi trişti. Groaza în mine, ca şi cînd ar fi aşteptat de la deşteptarea mea din somn tocmai minutul acesta, îşi desfăşoară amintirile înăbuşitoare.

Subit, mă hotărăsc să mă debarasez de ea. Privirea mea agaţă pe aceea a tinerei fete. Simt cum fălcile mi se contractă cînd îi surîd puţin. După un moment, ea se scoală şi mă scol şi eu.

Domnul Roth şi Zizi ne spun „bună seara“, cu vocile curios de alterate.

Mult timp am mers fără să ne spunem nimic. Tocurile tinerei fete răsună pe trotuar într-un fel neregulat, ca şi cînd s-ar strădui, fără să reuşească, să-şi potrivească pasul cu al meu. Celelalte zgomote ale străzii sînt înăbuşite de ceaţă. Sînt singur, cu această ciocănitură nemiloasă care mă fugăreşte, din ce în ce mai sonoră, din ce în ce mai grăbită. Şi îmi dau seama că fug.

O mînă îmi apucă mîneca. Mă opresc. Pentru prima dată de cînd am părăsit atelierul o privesc.

— Nu pot să alerg astfel, zice ea.

Eu continui să o examinez. Cu gura întredeschisă, cu fața roșie, ea se forțează să respire în voie. Mîna ei, căutînd parcă un sprijin, i-a rămas pe brațul meu. Găsesc, deodată, că are o grație neașteptată. Îmi spun că s-ar putea să fie chiar frumoasă. Dar mai sînt ochii ei. Oglindă privilegiată a spaimei.

— Scuză-mă, te rog, îi explic, un vechi obicei.

Ea scutură capul.

— Nu, uitaseși cu totul că sînt cu dumneata.

— Trebuie să cunoști cu adevărat pe cineva ca să poți interpreta, așa cum o faci dumneata, felul său de a se purta.

Și îi iau brațul ; îl simt cum devine țeapăn.

— Am uneori reacții inexplicabile. E mai bine să nu le dai atenție. În orice caz sînt foarte mulțumit că sînt cu dumneata.

Brațul ei, sub degetele mele, se lasă în voie. Mergem încet, cu pas egal. Acum respir mult mai ușor. Profit ca să-i servesc banalitățile obișnuite. Ea mă ascultă cu atenție. Și dînsa — expresia feței ei mi-o arată — este gata să-și joace rolul. Coapsa ei, acum, mă atinge, și lîngă brațul meu pot simți rotunjimea fermă a unui sîn care se lasă cu bunăvoință atins. Această dăruire îmi umple deodată inima de milă.

(Cîndva, departe, în timp, un alt om mergea alături de Leia. Dar eu știu că nu am nimic comun cu acela.)

Intrăm într-o cafenea și, din proprie inițiativă, ea se îndreaptă spre o masă din fundul sălii, în colțul cel mai îndepărtat. Acum vor-

beşte, surîde, dar, o simt că se străduieşte să-şi ascundă stînjeneala şi această agitaţie nefirească în dosul căreia încearcă să se ascundă sfîrşeşte prin a mă indispune.

Mai mult ca să scap de stinghereală, decît de dorinţă adevărată, mîna mea se urcă de-a lungul braţului ei gol. Tulburarea tinerei fete mă stîrneşte. Arunc o privire în jurul sălii. Nimeni nu pare să ne acorde nici cea mai mică atenţie. Cîţiva rari clienţi, cei mai mulţi bărbaţi, citesc ziarul sau privesc în gol. Într-alt colţ o pereche se îmbrăţişează, cu ochii închişi, se sărută din toată inima. Îi privesc cu satisfacţie. Şi eu fac la fel, îmi zic.

Tînăra fată îşi lasă capul pe umărul meu.

— Ţi se întîmplă des să te dăruieşti astfel ? zic eu.

Ea se îndreaptă imediat. O pînză de lacrimi măreşte încă şi mai mult rotunjimea ochilor bulbucaţi. O lovesc uşor cu palma peste braţ.

— Haide, zic, haide, nu te necăji pentru un fleac. Recunosc, am fost cam grosolan. Puţin nedelicat, dacă vrei.

Are privirea încărcată de reproşuri, buzele îi tremură.

— De ce ai spus asta ? Ştii prea bine...

N-am de loc poftă să o văd plîngînd.

— M-am gîndit, zic eu simulînd un aer melancolic, că poate nu este pentru prima oară cînd te afli în braţele unui bărbat.

Un surîs îi flutură pe buze, în timp ce lacrimile îi stau atîrnate de pleoape. Atunci, îmi plec

în jos privirea, ca pentru a-mi ascunde tulburarea, și pentru a o face să înțeleagă complexitatea stărilor mele sufletești, îmi las distrat unul din degete să deseneze pe masă arabescuri nevăzute. Cînd ridic din nou capul, surîsul a învins, lacrimile au dispărut. Acum ea e o femeie care mă privește și care-mi surîde într-un chip studiat.

— Te-ar nemulțumi cu adevărat să afli că mă pot purta astfel și cu un alt bărbat ?

Înalț din umeri și suspin.

— O știi prea bine, îi zic, și brațele mele se închid în jurul ei.

Privirea mea întîlnește din nou cealaltă pereche. Am impresia că nu s-au mișcat, stînd mereu lipiți unul de celălalt, cu figura pierdută. Foarte aproape de obrazul meu se întredeschide, în așteptare, gura mare și neîndemînatic fardată a tinerei fete.

Mîna mea întîrzie pe genunchii mici și rotunzi, strîns lipiți. Dorința, încetul cu încetul, se precizează. O simt cu un sentiment de recunoștință pentru ea care mi-a deșteptat-o. Numai cu un deget, cu băgare de seamă, verific conturul sînului. Corpul tinerei fete lipit de al meu se îngreuiază brusc.

— Plecăm, zic eu.

Ea se agață de mine.

— Nu, insistă ea, nu, nu încă.

Văd că e fericită, bucuroasă. A primit vorbele mele ca pe o dovadă de dragoste, pe care o poate da numai un om sfîrșit de dorință dar care face

eforturi de a o respecta pe aceea pe care o iubeşte.

— E tîrziu, zic eu, şi ştii că nu trăiesc singur.

— Ştiu, zice ea.

Şi cu o voce aproape imperceptibilă, lipită de urechea mea, murmură :

— Eu iubesc copiii.

O privesc cu admiraţie. Abilă şi atît de naturală. O femeie adevărată.

Îmi vine să-i spun : „Ce păcat că iubeşti copiii. Am tocmai unul de care vreau să mă descotorosesc. Dacă ai putea face treaba asta în locul meu, poate..."

Încep să rîd încetişor. E cu totul descumpănită. Nu ştie cum să-mi interpreteze rîsul şi asta o îngrijorează. Atunci îşi pune mîna peste a mea, ca să-mi reamintească încet că e aci, cu mine, că vom fi doi ca să rezolvăm problemele mele. Mă ascult cum rîd, un moment, dar nu-mi mai aduc prea bine aminte ce a provocat accesul acesta. Sfîrşesc prin a mă linişti.

Ieşim, în linişte.

În stradă, maşinal îi propun să o conduc.

— Nu, zice ea, este într-adevăr tîrziu. Fetiţa dumitale te aşteaptă.

Mă îndoiesc că o preocupă copilul. Aş crede, mai degrabă, că se grăbeşte să fie singură pentru a-şi ascunde ultimele emoţii.

— Pe mîine, zice ea.

O privesc cum se depărtează, ea se întoarce şi îmi face semn cu mîna. Cînd îmi dau seama în sfîrşit că trebuie să-i răspund a şi dispărut.

— V-aţi întors tare tîrziu astăzi.

În spatele portăresei, zăresc copila. S-a aşezat pe un scaun, nemişcată, cu bustul ţeapăn, cu faţa serioasă. Privirea ei mă ţinteşte şi nu-mi mai dă drumul, dar în ochii ei nu pot să descopăr nici reproş, nici uşurarea de a mă vedea întors acasă.

Portăreasa mă pofteşte înăuntru.

— Am vrut s-o culc cu noi, îmi şopteşte, dar n-a vrut.

Se întoarce spre copilă.

— Ei bine, vezi că a venit tăticu ?

— Îmi pare rău, zic eu. Am fost reţinut la atelier.

Mă simt în chip neplăcut, vinovat.

Urcăm scara în linişte. În momentul cînd închid uşa camerei, mă hotărăsc în sfîrşit să-i pun întrebarea aceasta :

— De ce n-ai vrut să te culci la madam Tereza ?

— Vreau să dorm acasă.

Cuvîntul mă loveşte ca o săgeată.

Mă duc pînă la fereastră, privesc fără să-l văd maidanul întunecat, şi brusc mă întorc şi urlu :

— Şi acum ? Ce mai aştepţi ? Dezbracă-te !

Copila îmi aruncă privirea aceea inexpresivă de care sfîrşesc întotdeauna prin a mă lovi, apoi, încet, îşi scoate ghetuţele.

De cum intru pe uşa atelierului, domnul Roth vine spre mine şi îmi strînge îndelung mîna cînd îmi dă bună ziua. Asta nu mi se mai întîmplase.

Zizi, gata instalat, înalţă capul şi îmi adresează un surîs luminos. Mă întreb dacă voi putea suporta atîta afecţiune. Dar grămada de piei de curăţat, adunată pe masa mea îmi distrage atenţia şi după cîteva minute mişcarea regulată a mîinii mele pe piele mă linişteşte.

În cursul dimineţii domnul Roth se duce personal să aducă trei sticle de bere.

— Nu e nimic atît de bun ca berea rece, zice el umplîndu-mi paharul.

Şi îmi surîde cu duioşie.

Nu mă pot împiedica să nu-i descopăr o uşoară asemănare cu fiica sa. Mi-o închipui, stînd pe scaunul acesta, şi mă întreb dacă aş mai avea atunci dorinţa de a o atinge. Despre seara de ieri, nu mi-au mai rămas decît imagini neclare, impresii confuze.

Ziua se scurge, domnişoara Roth n-a venit.

O iau la fugă după ce am aruncat peste umăr un bună seara grăbit. Mă şi îndreptam spre scara metroului, cînd aud în spatele meu nişte tocuri care bocănesc într-o fugă desperată.

Mă întorc.

— Bună seara, face domnişoara Roth.

Şi ea îşi pune mîna pe braţul meu.

Cu faţa însufleţită, cu pieptănătura desfăcută, acum pare mai tînără, mai naturală.

— Trebuie să mă duc acasă, îi spun.

Dînsa surîde.

— Poţi să-mi acorzi doar o jumătate de oră.

E sigură de ea, mă şi stăpîneşte.

— Vino, mă îndeamnă şi mă face să urc treptele pe care le coborîsem.

Printr-un labirint de străduțe ajungem la chei. O scară ne aduce pe malul fluviului. Apa greoaie, opacă, verzuie, se aseamănă cu cărnurile unei moluşti gigantice. Îmi închipui că o dată băgat în apa aceasta groasă zadarnic te mai zbați. Un fluviu bun pentru înecați.

Ne aşezăm pe o bancă de piatră. Zgomotele circulației, deşi foarte aproape, ne parvin slăbite ca şi cînd oraşul s-ar fi depărtat subit. În fața noastră se înalță bătrînele case din insula Saint-Louis, ale cărei fațade palide vin să le lumineze, de jos în sus, fluviul.

Această parte a malului e pustie.

Mîna tinerei fete, ca un animal alb ieşit din apă, urcă de-a lungul brațului meu, mi se aşază pe umăr. Dar în curînd o uit, uit prezența aceasta străină, înceata scurgere a fluviului îmi duce cu ea şi gîndurile, mintea mi se goleşte. Am impresia că hoinăresc într-un asfințit fără capăt, că în sfîrşit mi-am lăsat corpul în urma mea.

Deodată o mînă de înecată se aşază pe ceafa mea. Săr în sus.

— Eşti rău, zice tînăra fată.

Fusta ei scurtă, întinsă s-a ridicat mult deasupra genunchilor. Pulpele îi sînt uimitor de rotunde şi grase prin comparație cu acest corp subțirel. I le mîngîi cu o mînă distrată, ca s-o fac să tacă.

Şi, într-adevăr, ea nu-mi mai reproşează nimic.

Privesc cu un aer morocănos fluviul care m-a aruncat la mal, lîngă această fată necunoscută. Dar nerăbdarea şi freamătul corpului ei sînt transmise în curînd degetelor mele.

— Nu, zice ea, nu aci.
Mîna mea rămîne nemişcată.
După un moment, o aud murmurînd :
— Te rog.
Oare ce vrea să spună ? Te rog, nu fi supărat ; sau, poate, te rog să reîncepi ? Dar nu mai am nici cea mai mică dorinţă de a reîncepe. Am prea mult impresia, fiind cu ea, că sînt singur. Şi plăcerea ce mi se întîmplă să o am cînd o mîngîi este întunecată de ruşinea ce ţi-o produce o plăcere de unul singur. Mă ridic în sus.
— Trebuie să mă întorc acasă, zic eu.
Se ridică şi ea, trăgîndu-şi fusta peste şolduri.
— Vino duminică la noi, zice.
Şi, imediat, adaugă :
— Cu micuţa, bineînţeles.
Eu scutur capul.
— Nu se poate. E prea sălbatică. Prea speriată.
Ea începe să mă implore.
— Atunci, am putea să fim mîine toată după amiaza împreună ?
— Mîine lucrez, zic eu.
— Papa...
— Tatăl tău nu mă plăteşte ca să mă duc să mă plimb cu tine.
— Tatăl meu mă iubeşte. Ar face orice ca să mă vadă fericită.
— Şi tu vrei să fii fericită cu mine ?
— Da, zice ea, cu tine.
Mă întorc ca să-i spun fără menajamente ce gîndesc eu despre asta, dar, cînd îi văd faţa, fac ceea ce am făcut întotdeauna privind la o fată

îndrăgostită : îi surîd. Îmi regăsesc vechiul surîs de comandă şi Denise Roth, cu o voce gîfîită, îmi declară :

— Mihail, te iubesc. Am să fac întotdeauna tot ce vei vrea tu.

— Ei bine, zic continuînd să surîd, atunci să plecăm acasă.

Mă însoţeşte pînă la metrou şi înainte de a ne despărţi îmi întinde obrazul. Prezenţa acestei fete în braţele mele mi se pare, deodată, tot atît de deplasată, tot atît de inadmisibilă, ca şi prezenţa pisicii albe între ruine.

— Micuţa se mai joacă încă pe afară, îmi zice portăreasa.

Şi adaugă ca o scuză :

— E un timp atît de frumos.

Cu un surîs misterios, mă duce lîngă fereastră.

— Veniţi să vedeţi.

Zăresc repede părul blond şi bluziţa albastră a Barbarei. Ţine de mînă o altă copilă, o fetiţă mai mare decît ea, sărăcăcios îmbrăcată. Chiar mai înainte de a şti pentru ce, simt o îngrijorare nelămurită privind la fata aceasta. Apoi deosebesc capul prea mare, tenul plumburiu.

— E o hidrocefală, îmi explică portăreasa. Nimeni nu vrea să se joace cu ea. O gonesc toţi, sărmana. Dar de cînd a venit fetiţa dumneavoastră, e şi ea în sfîrşit fericită.

La o parte de ceilalţi copii, ele se plimbă, mînă în mînă.

Într-o seară, adusesem acasă o fetiţă prost îmbrăcată şi nu prea frumoasă. Îşi pierduse de

curînd mama şi mă oferisem să o ţin la mine cîteva zile. Dar Barbara se pusese pe urlete, bătînd şi din picioare.

— Goneşte-o, ţipa ea, goneşte-o, căci prea e urîtă!

Încercasem să-i explic:

— Este o biată fetiţă săracă, trebuie să fii drăguţă cu ea.

— Nu-mi plac săracii, ţipa Barbara furioasă şi cu ochii plini de lacrimi.

Leia a clătinat capul cu tristeţe:

— Nu o putem ţine la noi.

Şi a trebuit să duc copila îndărăt la ea acasă.

Privesc la mica germană, care, cu un gest plin de o solicitudine maternă, aşază la loc o şuviţă de păr a infirmei.

— Barbara!

Copila se întoarce spre noi şi portăreasa îi face semn să urce.

De îndată ce închid uşa camerei, începe să se dezbrace.

— Aşteaptă, îi spun, am să-ţi arăt ceva.

Aprind lumina şi îmi aşez mîinile împreunate între lampă şi perete. Apare un profil de ţap bărbos.

— Priveşte, Barbara, priveşte.

Şi eu fac să i se mişte bărbuţa, urechile.

— Priveşte, uite cămila.

Degetele mele caută, încearcă, se amestecă. Cămila de pe perete se transformă în raţă, apoi în cap de cîine. Copila, aşezată pe pat, nemiş-

cată, cu fața lipsită de expresie, asistă tăcută la metamorfozele umbrelor.

— Privește, asta îți place ?

— Da, zice copilul.

— Te distrează ?

— Da, zice ea.

— Atunci, de ce nu rîzi, de ce ?

Ea tace. Mă forțez să fac din nou țapul, dar degetele mele, subit înțepenite, nu mai vor să mă asculte și în desperare de cauză apare din nou cămila.

— Privește cît e de caraghioasă.

Și cămila aleargă în deșertul de pe perete.

— Privește, Barbara, privește.

Și cîinele latră, rața măcăie din cioc, păsărelele cîntă pe ramurile lor.

— Rîzi, dar rîzi o dată !

Copilul mă privește și eu întîlnesc încă o dată acea lucire, de reproș veșnic, din ochii ei. N-am nimic să-mi reproșez. Am numai nevoie de rîsul Barbarei. Vreau rîsul Barbarei.

— Te încăpățînezi, zic eu. O faci anume. Dacă mai continui, am să mă descotorosesc de tine.

Atunci, supusă, zice :

— Mai fă-mi încă o dată cățelul care latră.

Din nou apar cîinele, țapul, cămila, șarpele boa care se lungește la nesfîrșit, din nou păsările pe ramurile lor, și mereu această mică străină cu fața ei de nepătruns. La capătul puterilor mă trîntesc cît sînt de lung pe pat și atrag spre mine copilul care stă țeapăn, opunîndu-mi rezistență.

În noaptea aceea, cu lumina aprinsă, am adormit amîndoi complet îmbrăcați.

Ieşind din atelier, o iau pe alt drum, în căutarea unei alte staţii de metrou. Mă rătăcesc în curînd într-un labirint de străduţe aproape pustii.

În colţul unei porţi, o femeie brună, cu şoldurile strînse într-o fustă scurtă, aşteaptă nemişcată. În momentul cînd ajung în dreptul ei, face un pas spre mine şi îşi pune mîna pe braţ.

— Vii cu mine?

Are un surîs frumos, în acelaşi timp duios şi vesel. Întorc privirea. Mai departe zăresc alte două, trei femei, cu geanta atîrnîndu-le la capătul braţului, cu îmbrăcămintea strîns ajustată, cu corsajul promiţător. Mă forţez să mă uit drept înaintea mea. Dar ele se tot înmulţesc de-a lungul străzii, şi mîna mea, în buzunar, mototoleşte biletele pe care adineaori domnul Roth mi le-a dat, salariul meu săptămînal.

Femeia nu se mişcă. Nu zice nimic. Mă observă numai. Apoi un surîs indiferent îi alunecă pe figură, cu mare băgare de seamă ca şi cînd ar fi atentă să nu scorojească stratul de fard şi de pudră sub care se străvede totuşi în unele locuri oboseala pielii şi pînza de păianjen a zbîrciturilor. Ţesătura rochiei ei este întinsă gata să plesnească pe un corp cu cărnurile prea abundente care stau îngrămădite pe şolduri în cute groase.

— Ei, ce zici, vii cu mine?

Îmi dau seama că m-am oprit în faţa ei. Nu răspund. În chip stupid privirea mea se agaţă de aceea a femeii, expertă şi dispreţuitoare.

— Se vede că nu eşti obişnuit. Vino după mine, e alături.

Şi o urmez.

În momentul cînd să trec pragul hotelului, un bărbat trece grăbit înaintea noastră, cu capul aplecat, cu pălăria trasă pe ochi. Merge cu cîţiva paşi înaintea unei fete cu o rochie roşie care traversează vestibulul fredonînd încet. Trecînd prin dreptul nostru ea spune :

— E tare cald astă seară, nu găseşti ?

— De-ai şti cît de tare mă dor picioarele, face femeia pe un ton istovit.

Urc în urma ei. Fesele enorme se strivesc de ţesătura rochiei prea strîmte, în zadarnica sforţare pe care o fac, la fiecare treaptă, de-a se elibera din strînsoare. Vinele umflate de la picioare colorează în albastru pulpele ei goale.

Pe palierul primului etaj, o femeie de serviciu închide o uşă în urma ei. E foarte tînără, foarte puţin, abia fardată, cu o faţă serioasă.

— Cinci e liberă ?

— Paisprezece, zice ea.

— Oh ! dacă ai şti cît de tare mă dor picioarele, repetă femeia apucînd balustrada ca să urce la etajul superior.

Tînăra ne urmează în cameră. Aşteaptă. Privirea i se aţinteşte asupra mea, dar am impresia că dînsa nici nu mă vede.

— Costă o sută de franci, precizează.

Am fără îndoială aerul că nu înţeleg. Cu răbdare ea repetă :

— O sută de franci camera.

Îi întind un bilet. Ea îl bagă în buzunar și, la fel de calmă cu privirea absentă, nu se mișcă din loc.

— Nu-i dai și ei un mic bacșiș? face femeia, în spatele meu.

În mare grabă scot din buzunar un alt bilet pe care ea îl face să dispară cu un mic gest precis, și, fără să scoată un cuvînt, se retrage.

Privirea mea face înconjurul camerei: fotolii tapisate, fereastră acoperită de o draperie din stofă roșie, covor uzat prin care se vede urzeala, un șifonier mare cu oglindă și lavoarul pe jumătate ascuns de un paravan.

Să fug... Caut un pretext, dar femeia mă observă.

S-a așezat pe pat și și-a scos încălțămintea.

— Te-ai gîndit la micul meu cadou? zice ea.

Îmi înghit saliva.

— Cît?

— Cinci sute de franci. Dar dacă ești generos, am să fiu și eu foarte drăguță cu tine.

Pun biletul de cinci sute de franci pe șemineu.

— Fă o sforțare, zice femeia. Nu e frumos să fii atît de absent.

Se scoală, se apropie, își aruncă brațele în jurul gîtului meu și se freacă de mine. Eu scutur din cap.

Ea nu insistă și se dă la o parte. Nu se arată nici măcar decepționată.

Cutele draperiei roșii, care nu maschează poate decît absența unei ferestre, au un aspect atît de rece încît pe loc îmi piere dorința de a o da la o parte, și mîna mea, întinsă, se retrage, și privirea

slăbeşte în faţa acestui refugiu inaccesibil, în timp ce în spatele meu enorma prezenţă a femeii umple camera pînă într-atîta încît mi-ar fi imposibil de aci înainte să fac vreo mişcare fără să o ating.

Cînd mă întorc spre ea, o văd lungită pe pat. Nici măcar nu şi-a scos rochia, dar s-a mulţumit să şi-o ridice cu grijă. Satisfacţia de a putea în sfîrşit să-şi odihnească picioarele pentru cîteva minute îi pune pe faţă o expresie de blîndă visare.

Şi în timp ce vin încetinel înspre dînsa, femeia, cu ochii pe jumătate închişi, observă apropierea mea cu o leneşă indiferenţă.

Reîntors acasă ascult sforăiturile înecăcioase ale bătrînului, ce se aud chiar de afară, se sfîrşesc în horcăituri şi am impresia de fiecare dată că respiraţia i se va opri, atît de mult seamănă somnul lui cu o agonie.

— V-aţi întors acasă tare tîrziu, şopteşte portăreasa.

Dînsa s-a culcat cu capul foarte sus în pat, cu bustul sprijinit de o pernă enormă. Dincolo de cercul strîmt de lumină al lămpii, zăresc copila adormită într-un fotoliu.

— Am încercat s-o duc sus la dumneavoastră ca s-o culc, dar îi e frică să stea singură.

Bătrîna mă priveşte cu interes. Dar eu mă mulţumesc să-i dau nişte explicaţii vagi şi confuze, fără măcar să-mi dau osteneala de a le face să pară verosimile.

Cu fetița adormită în brațe, urc încet scara întunecoasă. Și deodată înțeleg. Din fundul oboselii mele țîșnește adevărul. El mă izbește pînă într-atîta încît mă opresc pe o treaptă în timp ce în jurul meu se învîrtește nebunește întunericul. Acum știu, da, uitarea este posibilă. Viața este cu putință. Liniștea pe care am găsit-o alături de această tîrfă de cinci sute franci nu m-ar fi părăsit. M-aș fi reîntors liniștit acasă, ușor de tot, aș fi urcat treptele, cu precauție ca să nu deștept morții ațipiți și m-aș fi culcat, singur, destins, pașnic, pentru a adormi la rîndul meu într-un somn fără vise. Dar copila mă aștepta. Copila, a cărei greutate mă face să mă poticnesc în întuneric, copila asta care mă îngreuiază, mă întîrzie, mă paralizează, care le dă morților vreme să revină asupra mea, copila a cărei simplă prezență îmi interzice să trăiesc.

În fața ușii, pun jos fetița pe picioarele ei. Ea începe să țipe pe întuneric. Șoptesc :

— Taci.

— Mi-e frică, zice ea.

— Nu servește la nimic să țipi cînd ți-e frică. Ce, eu țip ?

Deschid ușa, pe bîjbîite, găsesc întrerupătorul. Copila clipește din ochi în lumina gălbuie. Apoi mă vede stînd în picioare lîngă dînsa și începe să plîngă. Îi trag o palmă ca s-o fac să tacă.

Dis-de-dimineață cu zgomot mare, micuța soarbe cafeaua cu lapte.

— Grăbește-te, îi zic eu, călușeii ne așteaptă.

Manejul, la fiecare învîrtitură, mi-o va reda în curînd pe Barbara. La fiecare învîrtitură, o secundă sau două, eu o voi vedea pe Barbara. De treizeci de ori, de patruzeci de ori, voi asista la naşterea şi la moartea Barbarei, pînă cînd atîtea naşteri şi morţi succesive îmi vor muia picioarele, îmi vor goli creierul, mă vor potoli. Apoi, vom rătăci, mînă în mînă, pînă la prînz pe micile străzi murdare, atît de familiare mie acum, de parcă de cînd lumea le-aş fi cunoscut. La început aceste plimbări mi-au fost penibile. Era teama de necunoscut, de neprevăzut, de tot ce s-ar fi putut ivi dintr-o zi atît de goală şi din aceste locuri străine. Mi-a trebuit mult timp ca să-mi îmblînzesc duminicile.

Fetiţa pune jos ceaşca şi exact în aceeaşi clipă cineva bate la uşă. Mă duc să deschid. Domnul Roth se află în faţa mea. Ne privim în tăcere. Apoi el spune :

— Aveam de făcut un drum prin cartier...

Pare a-şi căuta cuvintele.

— M-am gîndit să vin, în treacăt, să-ţi spun doar bună ziua.

Îl privesc. Cu statura lui acoperă tot pervazul uşii. Stă în picioare ca un obstacol între mine şi duminica mea.

— Intraţi, zic eu.

Are mişcări ascunse pe care nu i le cunoşteam, ceva ca o ezitare, o timiditate în ţinută, care mă face să descopăr, deodată, un alt domn Roth decît cel de la atelier. Poate că acesta este domnul Roth de duminica.

— Ei, uite-o şi pe fiica dumitale, zice el. Ce frumoasă e!

Şi pe un ton sentenţios adaugă:

— Lumea ar fi tare tristă fără copii... Este un adevărat noroc să ai un copil.

Îmi dau seama că vorbeşte stînd în picioare în faţa fetiţei şi că ea se retrage încetişor spre fereastră.

— Luaţi loc, zic eu.

El a şi făcut din ochi, de mai multe ori, înconjurul camerei, a examinat copila, pe mine, şi a înregistrat totul. Şi deodată nu mai pot îndura prezenţa fetiţei lîngă acest om.

— Coboară la madam Tereza, îi spun eu micuţei.

Ea dispare în aceeaşi clipă. Şi atunci, toate amănuntele dezgustătoare din cameră îmi sar în ochi: patul nefăcut şi pătura lui subţire de culoarea urinei, firimiturile şi petele de cafea de pe masă, parchetul decolorat şi pătat, fereastra fără perdele, care ar fi ascuns măcar geamurile murdare, tapetul de hîrtie de pe pereţi peste care praful adunat în zece ani sau mai mult a acoperit culoarea.

Simt o mînie subită împotriva acestui om aşezat în faţa mea şi care îmi împrumută ochii lui ca să văd ce e în juru-mi.

— Ei bine, zice domnul Roth, vii să prînzeşti la noi împreună cu micuţa?

Ca şi cînd am fi avut pînă acum o lungă conversaţie şi această invitaţie la masă ar fi fost concluzia ei logică.

Scutur din cap.

— Noi avem micile noastre obiceiuri şi nu ne place să ni le schimbăm.

— Haide, face el pe un ton blînd plin de sinceritate, lasă-te convins. O să fie bine pentru amîndoi.

Eu spun nu, mulţumesc, este foarte drăguţ din partea lui, dar micuţei nu i-ar plăcea, îmi pare rău, e mai bine să nu insiste.

Domnul Roth pare a se chirci pe scaun.

— De ce o faci pe fiica mea să fie nefericită ?

Îi spun că nu înţeleg.

Domnul Roth, patronul, se îndreaptă, cu dunga sprîncenelor scoborîtă pe ochi. Cele două ceşti tresar atunci cînd mîna sa se abate asupra mesei.

— Ba înţelegi perfect de bine ! Oare fiica mea nu-ţi convine ? Ea îţi oferă prilejul să ieşi din mizerie, să-ţi reiei o viaţă normală şi dumneata refuzi ? De ce ?

— Nu refuz nimic, îi spun. Numai că nu m-am gîndit la aşa ceva.

— Totuşi... insistă el, şi vocea-i se subţiază deodată.

— Fiica dumneavoastră nu mă interesează şi nici banii dumneavoastră.

Patul nefăcut, masa murdară, mizeria acestei camere dezgustătoare, accept totul şi-acum mă simt aci la largul meu. Acest decor este într-adevăr acela care mi se potriveşte. Sînt la mine acasă.

— Dar ea te iubeşte, zice domnul Roth şi buzele îi tremură.

Mă ridic, iau cele două cești, le pun în chiuveta din bucătărie, revin cu o cîrpă, șterg masa. Vocea omului mă urmărește.

— Fata mea poate să aibă pe oricine vrea. Nimeni nu este prea sus pentru ea.

— Bineînțeles, zic eu trăgînd pătura peste pat.

Tace, dar ghicesc că ochii lui mă caută.

— Nu sînt un om sus-pus, zic eu.

Revin și mă așez în fața lui.

— Ba încă ar trebui să fiți fericit că nu alerg după fiica dumneavoastră. Merită într-adevăr pe cineva mai bine decît mine.

— Asta cu siguranță că așa-i, face domnul Roth, și simt cum furia începe să-l cuprindă. Dar ea te vrea pe dumneata.

— Atunci nu-mi mai rămîne decît să părăsesc lucrul la dumneavoastră.

Privirea lui e ca înnebunită.

— Nu, zice el, să nu faci cumva una ca asta. Va crede că eu te-am făcut să pleci.

— Mă va uita repede, zic.

— Nu, nu o cunoști. Va suferi.

Am un gest de nerăbdare. Toate astea devin ridicole.

— Nu vreau să sufere, insistă.

Vorbește cu o voce scăzută de tot, care nu mai pare să aparțină omului acela masiv și greoi, cu sprîncenele teribile.

— Sînt dezolat, zic, dar micuța mă așteaptă.

El mă privește atent, îndelung.

— Ar trebui să înțelegi, zice. Ai și dumneata un copil.

Privirea lui imploratoare se agaţă de mine.

— Denise e blîndă şi bună. Va avea grijă de micuţă. Eu vă voi pregăti o locuinţă. Vei putea lucra în profesiunea dumitale. Mai tîrziu, poate, o să te ajut să-ţi cumperi un cabinet de arhitect.

Omul, descumpănit, se lasă dus de vorbe. Chinul meu creşte. Mă grăbesc să termin cu toate acestea.

— N-am de loc dorinţa de a mă recăsători, zic eu.

Mîna lui înaintează peste masă şi cu timiditate îmi atinge braţul.

— Lasă morţii cu morţii, îmi spune. Războiul s-a terminat. Acum trebuie să te întorci la o viaţă normală. Dacă nu vrei s-o faci pentru dumneata, fă-o cel puţin pentru micuţă. Ea are nevoie de un cămin adevărat, de o familie.

Nu simt la început decît surîsul de pe buzele mele. Apoi întreaga mea fiinţă se crispează, rîsul se află deja în muşchii feţei mele. Încerc să mi-l stăpînesc, să-l înghit în tăcere. Dar îmi scapă şi izbeşte în plin obrazul omului aşezat în faţa mea.

— Te rog, te rog, repetă el.

Şi încearcă să se liniştească.

— Asta e din cauza nervilor, numai şi numai din cauza nervilor. Linişteşte-te, te rog, oh ! te rog...

Pot vorbi în sfîrşit.

— Pleacă.

Mă duc în bucătărie şi beau îndelung direct de la robinet. Cînd mă reîntorc, omul se află tot acolo, stînd jos îngrămădit pe scaunul său, cu coatele pe masă, cu spinarea lui lată, încovoiată.

— Domnule Roth, îi spun, nu aş vrea să fiu nepoliticos dar trebuie să vă las.

Fără să se întoarcă, murmură :

— Aşa eram şi eu după moartea soţiei mele. Dar asta trece.

O oboseală subită îmi îngreuiază picioarele şi mă las să cad pe un scaun în faţa acestui om, a cărui prezenţă aci nu mi-o mai pot explica prea bine. Ascult răsuflarea lui grăbită, care încetul cu încetul se linişteşte, se atenuează, se integrează liniştii din cameră. Apoi disting bîzîitul iritat al unei muşte ce se izbeşte de sticla ferestrei.

Am să-i spun totul. Despre fereastra pe care am fugit... Uite există taţi, ştiţi, taţi care fug în timp ce li se ucide copilul. Dumneavoastră nu puteţi înţelege. Dumneavoastră sînteţi un tată bun. Am să-i povestesc şi istoria copilei furate. Am să spun tot. Am să-i spun, de asemeni, că am încercat cu fiica lui. Că nu sînt eu de vină că lucrurile n-au mers. Şi el îmi va zice : Lasă să lucreze timpul. Mă va privi cu compătimire.

Îmi dau seama, atunci, cît de mult doresc să fiu compătimit. Am nevoie de vorbe banale, superficiale, neînsemnate, am nevoie să mă adăp la izvorul vorbelor şi al sentimentelor liniştitoare, să pun durerii stavilă, să dau o înfăţişare paşnică nebuniei mele, s-o fac să devină inofensivă, amabilă, o nebunie pe care s-o pot arăta în sfîrşit, o nebunie cu care să pot face faţă vieţii pînă la urmă, căci nu e nimic, asta va trece, lasă timpul să lucreze.

— Am promis Denisei că te aduc cu mine, insistă domnul Roth.

Surîd prostește. Mă gîndesc la ziua cînd pisicuța neagră cu pete albe a Barbarei a fugit. Copilul plîngea în tăcere, lacrimile curgeau pe fața ei liniștit și eu n-o puteam îndura. Am cercetat podul, pivnița, am coborît în stradă, priveam prin prăvălii, opream trecătorii ca să-i întreb: „N-ați văzut cumva o pisicuță neagră cu pete albe?“ Am rătăcit pe străzi îndelung, cu un singur gînd în cap, să nu mă reîntorc acasă fără pisică.

— Ai să vii cu mine? imploră domnul Roth.

Înclin capul, ca să-i spun, nu că sînt de acord, ci că îl înțeleg. Îi înțeleg insistența, vocea scăzută și tremurătoare, ochii plini de lacrimi.

Trăsăturile domnului Roth se schimbă pe loc, își reia masca de patron. Se îndreaptă:

— Vino, zice. N-avem timp de pierdut. Denise ne-a pregătit o masă bună, ai să vezi.

Nu mă mișc. Cu răbdare, încerc să-i explic:

— Domnule Roth, înțelegeți-mă. Lumea în care m-am retras nu este făcută pentru fiica dumneavoastră. Ar fi urît din partea mea s-o tîrăsc după mine. Merită ceva mult mai bun, un băiat de ispravă și nu o ruină ca mine.

Sînt convins în acest moment că îi doresc binele domnișoarei Roth. Mi-e milă de ea, mi-e milă de tatăl ei, mi-e milă de mine însumi. Dar domnul Roth scutură capul. Nu așa ne-a fost vorba. Sentimentele bune, el nu le cunoaște.

— Am promis Denisei să te aduc.

Nu e loc pentru altceva în capul domnului Roth. A crezut că consimţeam şi acum i se pare că mă eschivez. Asta îl irită. Dar îşi stăpîneşte mînia şi s-ar putea crede, eventual, că dacă vocea îi tremură, e numai din cauza emoţiei.

— Acum o secundă erai hotărît să vii.

Nu-i răspund. Ce să-i spun de altfel ? Nici o vorbă, nici o explicaţie nu poate să-l înduplece. Se scoală. Aşteaptă. Poate pentru că mă simt strivit de umbra corpului masiv care mă domină, sau poate pentru că nu mai am putere să rezist faţă de ceea ce are poruncitor şi definitiv această aşteptare, mă scol şi eu. El e acela care deschide uşa şi o închide în urma noastră. El e acela care-mi porunceşte să mă duc s-o caut pe micuţă...

Văzută din maşina domnului Roth lumea mi se pare inofensivă. Casele, oamenii n-au timp să existe. N-au timp să se precizeze, să capete vreo greutate, să se personifice. Aluneci la suprafaţă. Treci pe alături. Lume liniştitoare, pentru întîia oară de atîta timp o privesc cu plăcere.

În faţa uşii, domnul Roth apasă îndelung, triumfal, un deget gros pe butonul soneriei. Uşa întunecată, masivă, în două canaturi, ameninţătoare în nemişcarea ei se deschide şi domnişoara Roth, surîzătoare şi trandafirie, deghizată în perfectă femeiuşcă de interior cu un frumos şorţ înflorit, domnişoara Roth degajînd un aer de tihnă şi bucurie, domnişoara Roth rotunjită de fericire şi de amabilitate, înconjurată de un cald miros de bucătărie, ne întîmpină.

— Intraţi, vă rog, intraţi.

Domnişoara Roth pune pe capul fetiţei o mînă familiară, şi gestul este atît de natural că ai putea crede că-l face în fiecare zi.

Faţă de masă albă, cristaluri şi porţelanuri fine în sufragerie, masa de zile mari, totul sclipeşte ; sînt chiar şi flori. Eram aşteptat, într-adevăr.

Denise dispare şi domnul Roth ne invită să ne aşezăm. Tronează surîzător, vorbăreţ, biruitor. Vocea lui puternică umple camera mare cu mobile grele şi urîte, se asortează perfect cu cadrul, se răspîndeşte în spaţiul ideal pe care i-l lasă nucul masiv, perdelele de catifea, bronzurile, stucăria şi marmura falsă. Este un decor solid, de o urîţenie liniştitoare. Mă inserez şi eu în el. Mă simt în armonie cu tot ce mă înconjoară. Mă eliberez din strînsoare.

O privire aruncată spre fetiţă mă face să înţeleg că ea îşi joacă bine jocul, stînd foarte dreaptă în scaun.

Cu capul ameţit şi cu corpul îngreuiat de atîta hrană delicioasă, mă scufund în fotoliul în care m-am trîntit. Fumul enormului trabuc, pe care-l duc din cînd în cînd la gură, contribuie în chip delicios să-mi întunece mintea. Denise a luat cu ea pe micuţă. Cuvintele domnului Roth devin tot mai rare, ca şi cînd ele ar trebui să-şi croiască un drum greu prin ceţurile digestiei. Deodată îl văd în picioare lîngă mine. Se apleacă şi îmi pune pe genunchi un album deschis. Degetul său îmi arată o fotografie :

— Asta e Denise, avea cinci ani.

Privesc distrat și îmi spun : „Este posibil oare ca un copil la vîrsta aceasta să fie atît de urît ?“ Pe cartonul îngălbenit, ochii bulbucați par a voi să se desprindă și să fugă de pe fața aceasta lipsită de grație. Cînd Denise intră, îi surîd cu amabilitate, dar surîsul, în realitate, e destinat copilului pirpiriu și urît, care a fost ea, surîsul ipocrit și satisfăcut de tată fericit al unei fetițe atît de frumoase ca Barbara. Și Denise spune :

— Barbara doarme.

Mă gîndesc că este o frază frumoasă, de o delicată atenție și pun mai multă căldură în surîsul meu. Îi sînt recunoscător că spune : „Barbara doarme“, în loc de „Barbara a murit“.

Domnul Roth mă roagă să-l scuz.

— La vîrsta mea, ține el să precizeze, am nevoie de puțin somn după masă.

Denise își trage un scaun lîngă fotoliul meu, se apleacă, întoarce paginile unui album. Îmi prezintă familia. Apreciez liniștea din casa asta, liniștea care mă pătrunde, liniștea întreruptă doar de fîșîitul paginilor albumului cînd le întoarcem cu grijă. Liniștea adîncă și plăcută a digestiilor fericite, în golul confortabil al unei după-amiezi de duminică.

Dar cînd albumul de pe genunchii mei se închide aspectul liniștii mi se pare altul. Liniște fragilă, precară. Mi-e teamă de cele ce poate ascunde ea. Atunci privesc la tînăra fată așezată lîngă mine, cu umilință, cu teamă, o implor din priviri să nu se miște din loc, o implor să tacă, deoarece știu că numai ea singură poate distruge paravanul care mă apără încă.

Îi iau mîna și, din timp în timp, i-o apăs în chip afectuos ca pentru a o încuraja să stea liniștită, mai cu seamă să tacă, să binevoiască să stea astfel, cu ochii plecați în jos, retrasă în ea însăși. Cu inima bătîndu-mi tare, o supraveghez, abia cutezînd să respir. Dacă ghicesc în mușchii ei începutul vreunei mișcări sau pe buzele ei freamătul dinaintea rostirii unui cuvînt, o apăsare a mînii, dar numai în așa măsură încît să nu o îngrijorez, oprește mișcarea, șterge tremurul, succesiune de minuscule agonii care vin să atingă suprafața acestei liniști, acestei nemișcări. La fiecare vorbă ucisă în fașe, la fiecare gest imediat înăbușit în neființă, inima mi se umflă de recunoștință și de simpatie pentru tînăra fată, iar ea, în fața emoției pe care o citește atunci în privirea mea, se tulbură, roșește, apleacă ochii în jos, adorabil de mută.

Apariția subită a domnului Roth, fără haină, cu fața roșie și privirea împăienjenită de somn, ne desparte mîinile, sparge liniștea, dar și tot ce se ascundea în adîncimile ei și mă pîndea este împrăștiat în același timp de vocea lui puternică și liniștitoare. Atunci îi surîd domnului Roth și el își freacă mîinile una de cealaltă și continuă să vorbească. Abia dacă observ că Denise se scoală și părăsește camera.

Reapare, după cîteva minute cu copila. Cu fața încadrată de două enorme funde albastre, micuța ține în brațe o păpușă mare de porțelan. Surîde cu drăgălășenie și eu îi răspund la acest surîs, căci este o fetiță încîntătoare, plăcută la vedere dar nu mai are acum nimic comun cu

Barbara. Într-adevăr, totul este miraculos de ușor la domnul Roth. Cu fața voioasă, el se întoarce spre mine și îmi explică :

— Asta este păpușa pe care i-am dăruit-o Denisei cînd era mică.

Pe loc îmi dau seama cît de înșelătoare era pacea din casa aceasta. Fundele din părul fetiței acum mă sîcîie și întrevăd tot drumul ce-l voi avea de străbătut din nou pentru a o regăsi pe Barbara mea. Domnișoara Roth întoarce spre mine privirea speriată a ochilor ei prea mari, prea umezi, în care văd acum renăscîndu-se dezordinea din mintea mea și toate sentimentele ostile și răzbunătoare pe care mi le trezește. Domnul Roth vorbește mereu, dar vocea asta o aud în fiecare zi la atelier și mă irită.

Mă ridic și mulțumesc pentru buna primire.

— Ce, ai și plecat ? se miră domnul Roth.

Inventez o întîlnire urgentă. Nu are aerul că mă crede, dar puțin îmi pasă. Nu mă stăpînește decît o idee : să ies de aci ca să-i desfac copilei aceste funde ridicole. Trebuie aproape să-i smulg păpușa din mînă ; ea izbucnește în plîns cu suspine.

Asupra mea cad grele două priviri care mă judecă.

Denise consolează copila :

— Ai să mai vii și duminica viitoare, îi zice, și ai să te poți juca cu păpușa cît vei vrea tu.

Pentru prima oară, îmi dau seama de asta, copila înțelege toate cuvintele acestei limbi, străină pentru ea. În curînd va uita propria-i

limbă, dar niciodată nu o va învăța pe aceea a Barbarei.

Așez păpușa pe fotoliul în care stătusem și ea stă acolo, tot atît de pașnică, tot atît de singură, cît am fost și eu timp de atîtea minute prețioase în după amiaza aceasta.

Domnul Roth mă primește la atelier cu o viguroasă strîngere de mînă și bătîndu-mă pe umăr în chip afectuos. Zizi își ridică spre mine un obraz fericit. A și fost pus la curent. Am deodată sentimentul neplăcut că acceptînd ieri invitația domnului Roth m-am angajat definitiv și fără vreo posibilitate de scăpare.

Orele se scurg într-o ambianță de curioasă ușurătate, de rîsete și flecăreli, ca în ajun de vreo sărbătoare, și cu toate că fac un real efort ca să mă pun la același diapazon cu ceilalți doi, rîsul meu trebuie că sună fals și cuvintele mele așijderea, căci surprind ațintită asupra mea privirea lui Zizi plină de îngrijorare.

Către prînz, Denise își face apariția și domnul Roth ne invită pe toți să luăm masa la restaurant.

Plecăm, tînăra fată și cu mine înainte, și timp de un minut sau două nu schimbăm nici o vorbă, dar ochii ei reflectă atît de clar o seninătate de proprietar și certitudinea unui acord între noi, încît de aci înainte cuvintele sînt de prisos. Apoi începe să vorbească despre copilă, cu dragoste, despre fața mea trasă, cu solicitudine, despre reala nevoie pe care o am atît de repaus cît și de o hrană mai bună. Vorbește pe un ton serios,

plin de înțelepciune, cu liniștita siguranță a femeii care a pus mîna pe masculul ales de dînsa. Acum poate să o zvîrle la remiză pe tînăra fată dezinteresată, tulburată de un surîs, leșinînd aproape sub o mîngîiere. Ea vorbește și asta înseamnă : tu ești flămînd, eu pot să te hrănesc, trăiești ca un cîine, eu pot să-ți asigur o existență omenească ; fata ta este o mică pacoste, eu pot să mă ocup de ea, s-o îmbrac, să-i aduc jucării. Datorită mie tu vei avea locul tău în societate și o situație acceptabilă. Prinde din zbor norocul ce-ți pică.

Știu că toate acestea sînt adevărate. Ea îmi dăruiește norocul pe tavă și numai de mine depinde să-l apuc cu amîndouă mîinile.

Cu drăgălășenie se forțează să mă facă să înțeleg toate acestea. Și mîna ei se sprijină cu atîta încredere de brațul meu și fața ei e atît de liniștită și surîsul fără urmă de îngrijorare.

Domnul Roth intră în restaurant cu un pas autoritar, ca un vechi obișnuit ce este, și vocea lui puternică atrage imediat *maître d'hôtel*-ul care ne conduce la masa cea mai bine așezată, într-un colț și puțin mai retrasă. Domnului Roth i se prezintă meniul. El îl examinează mîndru, cu capul puțin dat pe spate, cu sprîncenele imperiale încordate, și, după lungi momente de gîndire, extrage din el numele unui fel de bucate, ne cere aprobarea pe un ton ce nu suferă replica, privește *maître d'hôtel*-ul care aprobă surîzînd și repetă comanda prelungind ultima silabă din numele felului ales, pe care îl scrie în carnetul său, apoi urmează un scurt și misterios

conciliabul pentru alegerea vinurilor și de data aceasta *maître d'hôtel*-ul, cu fața plină de grijă, își impune competența, față de ezitările domnului Roth.

Privesc cu atenție la acest om surîzător, satisfăcut și bun pînă la slăbiciune, omul acesta care ne oferă un dejun, acest om care a hotărît să mă cumpere pentru fiica lui și cuget că ar trebui să mă scol și să-i spun :

— Scumpe domnule Roth, nu poți cumpăra totul, iar eu, eu nu sînt de vînzare.

Dar mai este și mirosul acesta de bucătărie, puternic și savuros. Felurile sînt aduse, puse pe masă, mi se umple farfuria, îmi lasă gura apă, stomacul mi se crispează și îmi dau seama că de mai bine de trei luni m-am hrănit aproape numai cu pîine și cafea.

Mănînc, beau și, ca și ieri după-amiază la domnul Roth, din nou pacea coboară asupra mea. Așadar este atît de simplu ; e de ajuns să bei și să mănînci ! De azi înainte, datorită domnișoarei Roth, lucru acesta îmi va fi posibil.

Ciocnim paharele plini de voioșie.

Chiar și Zizi, mut pînă atunci, izbucnește într-un rîs prelung și fericit.

Denise are obrajii roșii și, cu ochii scoborîți în farfurie, este aproape frumoasă. Sub masă eu îi țin strîns piciorul între picioarele mele. Nu sînt un ingrat.

Mănînc, beau. Copiosul dejun de duminică ar fi trebuit să-mi potolească foamea pentru o săptămînă, dar cînd colo a ațîțat parcă și mai tare pofta mea de mîncare și a creat în mine o imensă

dorință de a mă hrăni bine ; îmi va trebui poate o viață întreagă de soț recunoscător și de ginere respectuos ca să mă satur.

Totuși, după o oră de ospătare, reușesc să privesc cu nepăsare farfuria goală. Și mă pregătesc să-mi joc rolul meu de logodnic ghiftuit.

Domnul Roth nu are să-mi dea de lucru în după amiaza asta, sînt liber să fac ce vreau, liber de exemplu să-i fac curte fiicei sale, căci dorește atît de mult acest lucru, micuța de ea, și el, ca tată, nu-i poate refuza nimic. Zizi îmi strînge în grabă mîna și cei doi oameni dispar.

Denise și cu mine rămînem singuri în fața feței de masă pătată. Privesc petele. Sînt de mai multe feluri : brune, galbene, violacee. Cu degetul urmăresc conturul lor, îndepărtez firimiturile. Denise pune mîna ei peste a mea și mi-o imobilizează.

— Plecăm, zice ea.

Și pătrundem în căldura densă a după-amiezii. Sforțare ca să merg, sforțare ca să pot susține greutatea fetei care și-a trecut brațul pe sub al meu. Să mă întind, să dorm. Poate că ea așteaptă din partea mea vreo propunere. Dar tac și tot ea este aceea care dă ideea :

— Dacă ne-am duce să stăm jos undeva ?

— Bună idee, zic eu cu recunoștință.

Mă bagă într-un scuar și mă duce înspre o bancă goală pe jumătate acoperită de umbra unui pom. Chiar și cînd stăm jos, tot nu-mi lasă brațul. Dar căldura vinului și a hranei m-a făcut binevoitor. Ca să mă depărtez de partea în-

sorită a băncii, mă aplec înspre ea, ceea ce prezintă pentru mine un alt avantaj, acela de a inversa rolurile, de a mă scăpa de greutatea ei, şi de a-mi găsi un sprijin. Mă simt ciudat de muiat, ca şi cînd oasele mele s-ar fi topit şi am impresia că, dacă mi-aş da drumul, m-aş prăbuşi la pămînt ca o mică grămadă fără nici o formă.

Aproape peste tot în scuar se joacă numeroşi copii. O doamnă bătrînă trece încetişor prin faţa noastră şi ne surîde. Tînăra fată răspunde la surîs. Îi iubeşti pe martorii fericirii tale.

Mă feresc să mă uit mai departe. Mai departe se joacă Barbara. În mici fragmente am văzut alergînd picioarele Barbarei, am văzut cum zbura luat de vînt părul ei, am întîlnit privirea ei. Las ochii în jos mai înainte ca toate aceste fragmente din Barbara să se adune la un loc.

Apoi, fără motiv, o văd pe Minna în mijlocul maidanului, ţinînd în mînă pe mica hidrocefală. Domnişoara Roth mă întreabă :

— Aveţi vreun scuar aproape de casă ?

— Nu, zic eu, n-avem scuar în cartier.

— Atunci, Barbara unde se joacă ?

— Avem un maidan chiar sub fereastra noastră.

— Şi sînt cel puţin pomi acolo ?

— Numai arbuşti. Şi lături.

Domnişoara Roth îşi trece mîna liberă peste obrazul meu, încetişor de mai multe ori.

— Asta nu va mai dura mult, scumpul meu, mă asigură ea.

Un avion trece pe deasupra noastră. În curînd nu mai e decît un punct minuscul dar bîzîitul

motorului mi-a intrat în craniu, nu-l mai părăsește, îmi ciopîrțește gîndurile în bucățele mici, capul meu pierde controlul corpului, îmi văd mîinile cum încep să se agite, și le privesc neputincios cum se mișcă într-una. Tînăra fată se trage deoparte, mă privește cu atenție. Atunci, încerc să vînez cuvinte. Mă forțez să le prind și să le arunc înaintea mea, ca să-mi fac un paravan din ele. Dar cuvintele nu ascultă de porunca mea. Și fata mă privește cu ochii ei goi, imenși, îngroziți. Îmi bag mîinile în buzunare. Prea tîrziu, căci tot corpul mi s-a contaminat. Și iată rîsul care se umflă, care se răsucește ca să se elibereze, care-și caută ieșirea. Mă îndoi în două, îmi strîng fălcile, îmi strîng pumnii. Să-l înăbuș, să-l strivesc. Prea tîrziu. Rîsul își va face drum prin carnea mea, îmi va rupe intestinele și va țîșni pînă la urmă o dată cu sîngele. Atunci, mă răstorn pe spate, îmi dau drumul, dinții mi se descleștează și rîsul explodează, și în timp ce rîd, îi urlu :

— Pleacă !

Dar ea rămîne pe loc, cu ochii ieșiți din orbite.

Nu mă mai stăpînesc. Mă las în voia rîsului. Mă apăs cu amîndoi pumnii pe burtă, ca să-l scot din mine mai repede. Mai cu seamă să respir. Să respir adînc. Tehnica obișnuită. Dar aerul îmi lipsește. Mîinile mi se agață una de cealaltă, caută un ajutor. Se despart, decepționate. Se înșfacă din nou. Se despart. Apoi cad de-o parte și de alta, rămînînd astfel nemișcate, desfăcute cît sînt de mari, zăcînd inutile.

Acum, respir îndelung, regulat. Tînăra fată reapare chiar pe locul unde am lăsat-o. Îi spun :

— Nu e nimic. Din cauza oboselii.

Îi vorbesc şi asta o mai linişteşte. Dar teama i se ghiceşte încă în ochii măriţi. Mă cuprinde mînia.

— Nu mă privi astfel, zic eu. Nu sînt un deşeu. Aveam unul din cele mai importante birouri de arhitectură din Polonia.

Pentru ce oare fraza asta stupidă ? De ce acest apel derizoriu la stima şi consideraţia acestei fete care nu-mi este nimic ? De ce să mă umilesc astfel, scoţînd la iveală pe omul care am fost ? Acel om nu mai există, a pierit pentru totdeauna. El nu va mai reveni niciodată ! Jalnică tentativă de a mă împopoţona cu umbra lui.

— Nu trebuie să-ţi fie frică, mai spun. N-am să-ţi fac nici un rău.

— Dar pentru dumneata mă tem eu, zice ea.

— Pentru mine ? mă prefac eu uimit. Şi de ce oare, Dumnezeule mare ? N-ai văzut niciodată un om apucat de o criză de nervi ?

— Eu... eu mă gîndisem... A fost aşa de pe neaşteptate.

Are o voce scăzută de tot, ca şi cînd ar vrea să se justifice.

— Crizele de nervi sînt întotdeauna neaşteptate, o asigur.

— O criză de nervi... e întotdeauna provocată de ceva.

— Pot avea şi eu micile mele motive.

— Ştiu, murmură ea. Dar... gîndeam că poate, de data aceasta, e din pricina mea.

— Nu, nu, zic cu veselie, linişteşte-te. Nu eşti cu nimic amestecată în toate astea, ţi-o jur.

— Ai nevoie de multă odihnă, îmi spune.

Face o mişcare timidă ca să se apropie de mine.

— Nu cumva te sîcîi prea mult ?

O privesc cu interes. Să nu fie oare cu totul idioată ? Îi iau mîna care are o mică tresărire într-a mea şi încep s-o mîngîi.

Şi, deodată, ea izbucneşte într-un plîns cu suspine.

— Haide, haide, zic eu atrăgînd-o spre mine.

Cu capul pe umărul meu, plînge fără stăpînire. Îi mîngîi părul şi în chip maşinal repet :

— Haide, haide, micuţa mea, linişteşte-te.

— Te iubesc prea mult, suspină ea, te iubesc prea mult.

Globul ochilor ei e striat de vinişoare roşii şi nasul îi curge. Doamne, cît e de urîtă ! Îi întind batista mea pe care o spălasem în ajun în chiuveta de la bucătărie.

— Suflă-ţi nasul, zic eu.

Nu schiţează nici un gest ca s-o ia, dar scoate din geanta ei o batistă mică albă brodată cu delicateţe, şi îmi dau seama de culoarea cenuşie a cîrpei pe care o ţin în mînă. Mă gîndesc că aş putea să dispun în curînd, dacă aş vrea, în fiecare zi de cîte o batistă frumoasă şi curată, şi gîndul acesta îmi aduce pe buze un surîs. Tînăra fată se agaţă de el, şi-l însuşeşte, îşi revine datorită lui. De îndată ce o văd îndeajuns de

liniştită încep munca grea de a o face să admită că am obligaţia să mă duc acasă la mine ca să mă ocup de micuţă. Neavînd încotro, se înclină în faţa legitimităţii sentimentelor mele paterne.

Privirea bătrînului mă înhaţă chiar din momentul cînd am dat după colţul străzii, ca şi cînd m-ar fi aşteptat, ceea ce e puţin verosimil deoarece mă întorc azi mult mai devreme decît de obicei. De la distanţă, mi se pare deodată cu mult mai bătrîn, ca doborît dintr-o dată de greutatea celor cîţiva ani ce-i mai are de trăit. Nu surîde, şi îmi explic astfel impresia de mai înainte prin absenţa acestui surîs, care în celelalte seri mă întîmpina plin de prietenie. Astăzi mă hotărăsc : mă voi opri şi îi voi spune : „Ei bine, ce s-a întîmplat, ce nu merge cum trebuie ? N-ai aerul azi de a fi în formă“. Şi cu o răbdare nedezminţită, îl voi asculta povestindu-mi micile lui necazuri.

Dar cînd ajung lîngă dînsul tot el e acela care-mi vorbeşte primul :

— Ai şi aflat ?

Schiţează un gest timid ca să-mi atingă mîneca hainei.

— Nu trebuie să te îngrijorezi. Poate nu e ceva grav.

Mi s-a făcut frică. Aşa deodată. Strada se îngustează. De fiecare parte faţadele se apropie greoaie şi eu stau acolo, nemişcat, aşteptînd ca ele să mă strivească. Reuşesc să murmur :

— Ce s-a întîmplat ?

Bătrînelul mă priveşte cu mirare.

— Nu ştii ? Atunci de ce te-ai întors mai devreme ?

— Ce s-a întîmplat ?

Nu-mi recunosc vocea.

— Ei bine...

Îşi caută cuvintele codindu-se mult.

— Ea a vrut să traverseze strada. Maşina mergea cu viteză prea mare. Merg ca nebunii. Într-o stradă mică aşa cum e asta... şi plină de copii care se joacă în drum. Nici n-am avut timp să strig...

Uşa portăresei este întredeschisă. Stau amîndoi aşezaţi lîngă masă. Cînd mă vede, portăreasa sare în sus. Cu o voce scăzută de tot, îmi spune :

— Nu a traversat strada, niciodată ! O lua imediat după colţ ca să se ducă să se joace pe maidan. Şi o supravegheam de aici de la fereastră. O iubeam foarte mult, micuţa...

Vocea i se frînge şi lacrimi grele i se rostogolesc pe obraji.

— N-aveam cum să vă anunţ, fiindcă nu ştiu adresa unde lucraţi.

— Unde e ?

— La spital. Au luat-o imediat. Şi au spus că să nu ne ducem decît mîine, la ora vizitei.

Cer să mi se spună numele spitalului şi cum să ajung la el, dar sînt prevenit :

— N-au să vă lase să intraţi. Trebuie să aşteptaţi pînă mîine.

Sar în vagon exact în clipa cînd uşile se închideau, şi o secundă le forţez cu coatele desfă-

cute, atît cît e nevoie ca să-mi scot corpul din strînsoarea deschizăturii lor înguste.

Mă sprijin de bară.

O ceață mi se lasă pe ochi. Cu șuierături, cu horcăituri, trag în piept cu putere aerul prea rar, neîndestulător pe care mi-l cer cu disperare plămînii. Mușchii din jurul gurii îmi tresar și îi simt zgîrcindu-se, desenîndu-se ca un inel rigid. Apoi îmi concentrez toată atenția asupra ritmului nebunesc al inimii mele ca și cînd l-aș putea încetini.

La a doua stație deschid în sfîrșit ochii. Vagonul este aproape gol. Mă duc să mă așez pe un scaun.

Alergasem nebunește tot lungul drumului pînă la metrou. Fără să gîndesc, fără să vreau, am alergat, mi-am lăsat picioarele să alerge. Revăd lacrimile Terezei. Ce să însemne oare asta? Povestea asta nu mă privește pe mine. Nimic nu i se mai poate întîmpla Barbarei, nimic nu i se mai poate întîmpla nici Leiei, nici părinților mei, nici micuței mele surioare. Portăreasa nu o știe, dar tu, tu o știi prea bine. De cîte ori n-ai dorit tu să te vezi descotorosit de această copilă? Ei bine, iată că prilejul s-a ivit.

Ar trebui să fiu prea prost ca să mă las mințit de reflexe. Pentru că e înnebunit corpul meu, pentru că picioarele mele aleargă nebunește și mîinile îmi tremură ca acum, nu văd de ce ar lua parte la emoția aceasta și mintea mea.

Pe Barbara noi n-am fi lăsat-o singură niciodată, nici măcar într-o cameră. Tremuram amîndoi cînd o vedeam alergînd, ne temeam să

nu cadă cumva, să nu se rănească. Cea mai mică zgîrietură devenea o dramă — şi chiar şi tăcerea ei ne îngrijora, ca şi cînd ar fi încetat de a mai exşita.

Îmi aduc aminte deodată că n-am avut nici măcar prezenţa de spirit să întreb în ce stare a fost transportată micuţa la spital.

Apoi îmi spun că nu mai am nimic de făcut în oraşul acesta, că sînt liber să plec unde-mi place.

Ar fi trebuit totuşi să mă interesez de starea în care se află. Să fie oare mai uşor de suportat moartea prin accident a unui copil ? În orice caz moartea asta nu mă priveşte. Sînt liber.

Metroul s-a oprit. Numele staţiei mă trezeşte din visare. Mă ridic în grabă.

Din nou alerg. Asta a reînceput încă de pe scara metroului. Am vrut să mă opresc un moment, poate pentru a întreba pe unde s-o apuc, dar am identificat de departe zidurile spitalului, şi din nou am început să fug.

La intrare un om cu halat alb pune jos jurnalul şi mă priveşte cu neîncredere. Încerc să-l înduplec dar clatină din cap.

— Ora vizitelor a trecut, spune. Reveniţi mîine.

Îi explic că accidentul s-a produs în timpul absenţei mele şi că nu voi pleca de acolo pînă nu mi se vor da veşti despre starea în care se află fiica mea. Omul oftează şi ridică receptorul telefonului.

Nu am curajul să urmăresc această convorbire din care tocmai esenţialul îmi va scăpa şi

va trebui să interpretez totul numai după expresiile şi cuvintele neînsemnate ale acestui om indiferent. Ies pe coridor, unde fac doi-trei paşi şi fără voie spionez prin geamuri pe omul care tocmai vorbeşte, cu corpul exagerat de înclinat în partea în care ţine receptorul. Figura lui nu lasă să se vadă prin nimic, în afară de cuta pe care i-o sapă între sprîncene, efortul pe care îl face de a asculta ce i se spune. Apoi se ridică, mă caută din ochi, îmi face semn.

— Fractura craniului, zice el. Dar nu-i nimic grav. Se va face bine repede.

Îi spun mulţumesc şi aştept.

— Reveniţi mîine. La orele unu şi jumătate.

Spun din nou mulţumesc, dar nu mă mişc din loc. Omul mă priveşte cu o expresie plictisită.

— Nu mai insistaţi, zice el. N-au să vă lase să intraţi.

Faţa lui se îmblînzeşte.

— Înţeleg foarte bine, dar n-am ce să vă fac. Ei, oricum, aţi avut noroc, cazul nu-i chiar aşa grav. Au s-o ţină sub observaţie, dar radiografiile sînt bune. Nu vă faceţi inimă rea.

Mă însoţeşte pînă la poartă şi uşurarea de a mă vedea în sfîrşit plecat îl face să fie atunci prietenos cu mine în mod sincer.

Cînd am ajuns în strada Florian se făcuse noapte şi bătrînelul părăsise postul său de observaţie. Urc scara în vîrful picioarelor, încui uşa, mă arunc în pat.

Şi plîng.

Fără zgomot, fără tremurături, mă uşurez de povara aceasta de lacrimi, care, din momentul cînd am părăsit spitalul, mă apasă. Apoi mă ridic, mă dezbrac şi îmi zic: „Plîngi fiindcă ştii că se va face bine".

Îmi aşez cu grijă pantalonii pe speteaza unui scaun şi mă culc. Mîine voi fi departe.

Omul pe care l-am oprit în acest moment chiar, acest om pe care nu-l cunosc, pe care nu l-am văzut niciodată pînă acum, aşteaptă, cu faţa amabilă, cu un surîs pe buze, gata să mă îndrume, să-mi indice ce oră este sau drumul pe care s-o apuc — căci pentru ce alt motiv ai putea opri un trecător pe stradă? — acest om atît de evident serviabil îmi aşteaptă întrebarea şi, deoarece tăcerea mea se prelungeşte, o umbră de mirare trece prin privirea lui, surîsul de pe buzele sale se resoarbe pe nesimţite, trebuie să-i spun ceva, orice, şi atunci îl întreb dacă mai este mult pînă la spital. Surîsul de adineauri reapare pe loc şi omul, liniştit acum, fericit de a-mi face un serviciu, întinde braţul şi-mi spune:

— Dar sînteţi chiar lîngă el. N-aveţi decît să traversaţi strada.

Zidurile spitalului sînt aici, într-adevăr, puţin mai jos. Nu mă gîndesc nici măcar să-i mulţumesc omului, a cărui faţă se întunecă din nou în timp ce se depărtează grabnic.

Rînjesc. Şi cînd te gîndeşti că de două ore credeam că merg la întîmplare, fără vreo ţintă. La fiecare schimbare de direcţie, de fiecare dată cînd coteam la dreapta sau la stînga, credeam

că o fac după bunul meu plac, dar străzile, străzile pe care mergeam, credeam eu, din simplu capriciu, mi-au purtat paşii inevitabil aci.

Mai am o jumătate de oră şi fără să mă grăbesc fac ocolul spitalului. Cînd revin, găsesc vreo douăzeci de persoane care aşteaptă lîngă poartă. Este ora unu şi douăzeci. La unu şi douăzeci şi cinci, portarul scoate lanţul care barează intrarea şi noi pătrundem pe sub bolta de la intrare. La biroul de informaţii mi se indică pavilionul şi sala. Rătăcesc vreo zece minute pînă s-o găsesc.

Din prag, îmi las privirea să treacă de la un pat la altul, cîte opt de fiecare parte ; în jurul lor se îmbulzesc rudele ca nişte pete închise pe fondul atît de alb.

Din fundul sălii o fată se întoarce spre mine, o privire albastră mă prinde, mă face să înaintez şi mă călăuzeşte înspre un pat singuratic.

În momentul cînd mă aplec spre ea, copila se îndreaptă puţin, îmi ia mîna, şi se agaţă de ea. Eu murmur :

— Te doare ?

— Nu, zice ea, dar nu trebuie să mă mişc de loc. Doamna mi-a spus că voi putea să mă întorc curînd acasă.

Palidă, cu buzele decolorate, vulnerabilă şi ca scoasă din pămînt din cauza bolii, am impresia că acum abia o privesc pentru întîia oară.

— Ai să mă iei acasă, nu-i aşa ?

În mijlocul unei piaţete, revăd un alt copil care sare coarda.

— Bineînţeles, zic eu. Unde ai vrea să mergi, Minna?

— La noi acasă. La madam Tereza.

În sală se despachetează portocale, bomboane, biscuiţi.

— Aşteaptă-mă, zic eu.

Dar ea se agaţă de mîneca mea.

— Nu vreau să pleci.

Mă aşez aproape de ea, îi mîngîi părul, îi vorbesc, îi spun tot ce-mi trece prin minte.

— Minna, puişorul meu, am să te iau cu mine curînd, ţi-o promit, n-am să te mai las singură, am să stau cu tine, toată ziua, ţi-o promit, scumpa mea dragă...

Cînd a sunat ora trei, mă aplec asupra ei, o îmbrăţişez şi braţele ei amîndouă vin să se înnoade în jurul gîtului meu. Nu îndrăznesc să mă desfac din strînsoare. Ea mă priveşte în ochi şi repetă:

— Ai să vii şi mîine? Îmi promiţi?

O îmbrăţişez din nou şi surîd, o îmbrăţişez, surîd, nu pot face nimic altceva.

Infirmiera se apropie:

— E ora, domnule, zice ea.

Încetişor desfac braţele copilei.

— Voi veni mîine, negreşit!

Necruţătorii ochi albaştri nu vor să mă lase.

— Ţi-am promis-o. Trebuie să mă crezi.

Mă întorc cu atîta bruscheţe încît răstorn un scaun. Ies aproape fugind.

După un sfert de oră de demersuri, de umblat de colo-colo, sfîrşesc prin a găsi pe internul care s-a ocupat de copil.

— O mică plesnitură, îmi zice el.

Şi ridică din umeri ca şi cînd asta n-ar prezenta cu adevărat nici un interes.

— În principiu, nu sînt de prevăzut complicaţii. În cîteva zile, i se va face o altă radiografie şi o veţi putea lua acasă.

Mă priveşte surîzînd în timp ce eu îi strîng mîna.

— Aţi trecut pe la primire pentru formalităţi ? Nu ? Ei bine, nu uitaţi s-o faceţi imediat.

Către ora şapte, din poarta unde stau, îi văd ieşind pe toţi trei din atelier, domnul Roth, Zizi şi Denise. Schimbă cîteva vorbe între ei înainte de a se despărţi. Trebuie să aştept pînă ce domnul Roth şi Denise s-au depărtat îndeajuns înainte de a o lua la goană pentru a-l ajunge pe Zizi. Speriat el mă priveşte fix :

— Ce s-a întîmplat ? Eram cu toţii îngrijoraţi.

— Micuţa a avut un accident.

Îi povestesc pe scurt întîmplarea.

El îmi ia mîna.

— O grea încercare, Mihail, dar asta va fi ultima.

Ştiu la ce face el aluzie. Surprinde privirea mea, şi, ca ruşinat, îşi retrage mîna, întoarce capul. Acest gest neîndemînatic, de care ar trebui să surîd, deşteaptă în mine în chip ciudat — şi tulburarea mi se măreşte din cauza jenei de a nu putea înţelege cauza — nişte sentimente de sfîşietoare blîndeţe.

Facem cîţiva paşi în tăcere, apoi mă decid :

— Am nevoie de bani. Pentru asta am venit.

— Bine ai făcut, zice el, cu un aer încîntat. Dar n-am mare lucru la mine. Vino.

După cinci minute, ajungem la el acasă.

În lumina slabă pe care o lasă să treacă nişte ferestre înguste, cenuşii — şi nu-ţi poţi închipui aci altă lumină decît aceea a unui veşnic asfinţit — în mirosul de muced al caselor părăsite, printre mobilele acoperite de praf, bibelourile nenumărate, şerveţelele de dantelă îngălbenite şi peisajele pe pereţi ce nu pot fi deosebite între ele în ramele lor cîndva aurite descopăr refugiul existenţei fantomatice a lui Zizi. Trebuie să trăieşti cu tot atîta discreţie cu cîtă trăia omuleţul acesta pentru a trece peste acest praf fără măcar să laşi vreo urmă.

— Nu e prea curat aci, se scuză el cu un gest de neputinţă, dar nu îndrăznesc să mă ating de nimic ; toate bibelourile astea sînt atît de fragile.

Şi foarte repede mă duce cu el în bucătăria meticulos de curată şi de ordonată, o bucătărie de perfectă gospodină, unde mă pofteşte să stau jos, desface proviziile, aprinde gazul, pune apă la încălzit, îmi retează orice obiecţie, îmi spune că înainte de toate trebuie să te hrăneşti şi asta îmi reaminteşte un alt discurs care mi-a fost ţinut în ajun, şi atunci tac şi îl las să facă ce vrea.

— Ce-ar fi dacă ai rămîne aci pînă mîine ? zice el pe cînd îmi serveşte cafeaua.

Eu clatin capul.

— Rămîi, te rog. Vei dormi în camera mamei.

Și atunci îmi dau seama că mi-e teamă să plec, că mi-e teamă că are să mă lase să plec, mi-e teamă să mă aflu singur, în noaptea aceasta, pradă gîndurilor ce îmi dau tîrcoale afară și pe care le îndepărtează prezența prietenoasă a acestui om.

Zizi, surîzînd, se apleacă spre mine.

— Mai vrei puțină cafea ?

Același miros de cafea mă întîmpină și dimineața în timp ce părăsesc cu părere de rău caldul refugiu al unui somn minunat.

Dar în stradă cînd Zizi, cu ochii rugători, îmi dă ideea de a-l însoți pînă la atelier,

— Asta le-ar face atît de mare plăcere, zice el, eu îl părăsesc brusc.

După ce, mai bine de un ceas am mers la întîmplare, găsesc în sfîrșit un magazin cu jucării. Ușa este deschisă de perete și o femeie tînără trece, cu gesturi largi și energice, peste pătratele dușumelei, o pînză groasă înfășurată pe mătură, dar cu înțepeneala și sîrguința uneia care nu are obișnuința de a se deda la o astfel de ocupație, confirmată de coafura ei înaltă, blondă cu torsade savant răsucite și de unghiile îngrijit lăcuite. Stau pe prag șovăind să pun pantofii mei plini de praf pe suprafața strălucitoare udată, așteptînd să fiu poftit s-o fac. Tînăra femeie ridică încet capul, mă privește atent, cu ochi întrebători și stă așa, rezemată de mătura ei, cu corpul ușor aplecat înainte, gata să-și reînceapă munca, atît i se pare de greu de admis că un

client s-ar putea prezenta la ora asta matinală. Îi spun bună ziua și înaintez cu un pas.

Fără să-mi poarte pică pentru că i-am murdărit frumoasele pătrate, îmi surîde drăgălaș, pune jos mătura, face gestul de a-și șterge mîinile pe bluză, îmi arată că e jenată de a fi fost surprinsă cu această ocupație grosolană, mă întreabă ce doresc.

— Aș vrea o păpușă, zic eu. O păpușă mare de porțelan.

— De porțelan? Dar acum nu se mai fac păpuși de porțelan!

Ea îmi surîde din nou, și, cu bunăvoință, îmi explică:

— Erau prea grele, prea fragile. Acum se fac păpuși ușoare și incasabile.

Eu clatin capul.

— Eu caut o păpușă de porțelan.

— O să aveți multă bătaie de cap pînă să găsiți una, mă asigură dînsa.

Surîsul ei mă reține, mă stingherește. Cum să mă retrag într-un mod politicos? Ar trebui poate să cumpăr ceva, dar, dacă o fac, risc să nu mai am cu ce plăti pe urmă păpușa de porțelan, admițînd că aș găsi una, și încep, așa deodată, să urăsc cursa aceasta de simpatie și de comprehensiune în care am căzut, surîsul acesta amabil care mă face să-mi pierd timpul, care îmi dezvăluie cît de dezarmat mă aflu în fața celei mai mici amabilități, stupid, dobitoc, gata să devin blînd și să torc așa cum face pisica la cea mai mică mîngîiere, în timp ce este cu mult mai ușor să ții piept impoliteței unei lumi ostile.

Mormăi un „mulţumesc, domnişoară“ şi-i întorc spatele.

În alte două magazine, mi se explică din nou avantajele păpuşilor uşoare şi incasabile, dar încăpăţînarea mea nu mai întîlneşte decît o răceală dispreţuitoare. Abia cînd pentru a patra oară cer o păpuşă de porţelan şi pentru a patra oară mi se afirmă că articolul acesta nu se mai fabrică, renunţ. Nu mai e mult pînă la douăsprezece şi jumătate.

Accept în sfîrşit să mă uit la păpuşile care mi se arată, căutînd în zadar compromisul unei asemănări cu modelul pe care l-am căutat. Cer să mi se arate cele mai mari păpuşi, cele mai scumpe, şi decepţia mea creşte, pînă cînd mult prea vizibila impacienţă a vînzătoarei şi teama de a ajunge la spital cu mîinile goale, mă fac să aleg în grabă o păpuşă cu cozi grele şi avînd o rochie de mătase bleu. Hotărîrea mă eliberează pe loc de ideea mea fixă şi mă simt deodată fericit în faţa acestei întruchipări din celuloid, care-mi întinde braţele. Dincolo de acest vid albastru înconjurat cu gene dese, alţi ochi mă privesc, în dosul acestui surîs ţeapăn întrevăd un alt surîs, către care acum alerg, pe scări, pe coridoarele metroului, strîngînd sub braţ enorma cutie.

Ajuns la spital rîd de enervare şi de bucurie anticipată, în timp ce neîndemînatic desfac sforile. Cu o faţă impenetrabilă, copila mă observă. Am sosit mult în urma celorlalţi şi ea nu-mi iartă întîrzierea.

Cu o grijă ridicolă scot păpuşa din cutie. O ţin în vîrful degetelor. Aştept.

Copila nu se mişcă. Ochii peste măsură de măriţi, fixitatea privirii ei mă îngrijorează acum, şi degetele mele încep să se crispeze pe mătasea albastră, cînd o bruscă destindere o aruncă înainte, cu braţele întinse după care aşez pe pernă şi păpuşa şi copila.

— Nu te agita, îmi exprim eu îngrijorarea.

O figură extaziată se întoarce spre mine.

— Am voie să-i scot rochia?

Examinez păpuşa, perplex în faţa şirului de mici năsturei, o duzină poate, care închid rochia la spate.

— Nu e prea uşor.

— Pot s-o scot?

Sclav încîntat, pierdut de recunoştinţă mă supun.

— Se poate, zic eu.

— Scoate-o.

Degetele mele, deodată îmi par enorme pe minusculele discuri de sidef pe care ele se forţează să le apuce şi care fără încetare le tot scapă. Mi-e frică să nu rup vreunul, mi-e frică să nu rup ţesătura fragilă, mă simt îngrozitor de stîngaci şi, în acelaşi timp, savurez toate deliciile supunerii.

— Gata!

Triumfător, mă îndrept de mijloc.

— Am desfăcut un nasture, zic eu, cu vaga speranţă că voi fi divin recompensat.

— Scoate rochia.

— Ca să scot rochia, trebuie să desfac toţi nasturii, zic eu, în chip jalnic.

— Atunci, desfă-i.

O privire strălucitoare din cauza curiozităţii pîndeşte fiecare gest al meu şi trebuie să mă stăpînesc ca să nu ridic capul s-o privesc în fiecare clipă. Cu fiecare nasture descheiat, ea rîde, bate din palme şi întreabă :

— Mai sînt încă mulţi ?

Despotă, nu-mi dă răgaz să sărbătoresc împreună cu ea minuscula mea izbîndă, ci mă trimite imediat să continui lucrul. Şi deoarece o îndemnare venită cu întîrziere mă face să le vin de hac ultimilor nasturi, mă prefac acum neîndemînatec, ca să se prelungească fericirea aceasta fragilă, interzisă, smulsă morţii.

Dar după ce i-am scos păpuşii rochia, mă aşteaptă şi chinul dezbrăcării cămăşii şi acela al unor pantalonaşi împodobiţi cu danteluţă înainte de a pune în sfîrşit pe pat, în toată gloria ei, o nuditate de celuloid roz.

— Îmbrac-o la loc, acum.

Privesc la nenumăraţii năsturaşi de sidef. Aerul meu de falsă consternare produce mare bucurie copilei şi descopăr în ea — dar n-am oare totul de învăţat de la această fetiţă pe care ieri abia am văzut-o pentru întîia oară ? — o duioasă şiretenie, pe care nu o bănuiam înainte cînd mă loveam de figura închisă din pricina spaimei, ca şi rîsul acesta fericit care însoţeşte sforţările mele neîndemînatice. Şi la fiecare nasture eu suspin şi ne privim, şi rîdem împreună şi cum aş vrea ca să fie un număr nesfîrşit de

nasturi cu care degetele mele țepene să se chinuiască o viață întreagă.

Sala aceasta de spital este un refugiu într-o lume cruțată de amintiri. Nu s-a întîmplat încă nimic. Războiul, ruinele, fetița care sărea coarda, toate acestea zac în cea mai întunecoasă conștiință, uneori se mișcă ușor, ca o slabă prevestire. Sună ora trei și deodată mi-e frică să plec. Cinci ani mă așteaptă de cealaltă parte a ușii, și cînd voi ieși de aici, eu o știu, totul va reîncepe, și niciodată de aci înainte nu voi mai putea reveni în odaia aceasta luminoasă, să mă așez lîngă copilă și să mă minunez de rîsul ei limpede din această neuitată după-amiază.

În fața porții spitalului domnișoara Roth se plimbă de colo-colo. De îndată ce mă zărește aleargă în întîmpinarea mea.

— Cum îi merge?

— Foarte bine, zic eu, și sincer fericit surîd.

Nu-i decît o fată care mă așteaptă, nimic extraordinar, o fată care se strînge lîngă mine, și după-amiaza e frumoasă în acest început de toamnă în care se îmblînzește și se stinge flacăra verii. Apăs cu recunoștință brațul Denisei sub al meu. Mă întreabă dacă am luat masa și cum îi mărturisesc că nu am avut timp, mă duce înspre stația de taxiuri din apropierea spitalului, indică o adresă și, după zece minute, intrăm într-un restaurant.

Cînd cheamă chelnerița pentru a face plata și scoate o hîrtie din geantă nu protestez. Nu am

impresia că mă priveşte pe mine acest lucru. Dar ea se întoarce spre mine şi zice :

— Tatăl meu i-a vorbit despre dumneata unuia dintre prietenii săi, un arhitect. Consimte să te ia la biroul lui de arhitectură.

Toată nepăsarea mea dispare. Domnişoara Roth se lipeşte de mine.

— Eşti mulţumit ?

Îi spun :

— Da, desigur.

Şi adaug :

— Dar aş putea tot atît de bine să rămîn la tatăl dumitale.

— O astfel de muncă nu e pentru dumneata, zice ea.

Ar trebui să-i iau mîna într-ale mele şi cu emoţie să-i mulţumesc. O rapidă expresie de desperare trece pe faţa tinerei fete.

— Gîndeam că asta îţi va face plăcere.

— Nu ştiu, zic eu. Puişorul meu, mă tem că faci o greşeală ocupîndu-te de mine.

— Tare mult aş vrea să fiu fericită cu dumneata, Mihail. Încearcă numai să mă ajuţi puţin.

— O să mă duc să-l văd pe prietenul tatălui tău.

Îi mîngîi părul. La urma urmei, cu multă precauţie, cu o nesfîrşită răbdare, poate vom putea trăi unul lîngă altul, şi să găsim un limbaj comun, elementar bineînţeles şi limitat la gesturile şi întîmplările unei vieţi de toate zilele, pînă cînd ne vom face amîndoi un mic trecut confortabil, de ce nu ? S-au văzut lucruri cu mult mai extraordinare.

— Cred că ar fi mai bine s-o iau pe micuţă la mine, cînd va ieşi din spital, zice ea.

— Nu, nu vreau să mă despart de ea.

Îmi ia mîna.

— Nu va fi nici o despărţire. Vom petrece toate serile împreună. Şi ne vom căsători repede.

Iată. Totul este deja hotărît. De către alţii, departe de mine. Norocul tău, Mihail. Vezi să nu-l scapi. Ei bine, va trebui să pun la punct cu minuţiozitate o singură zi, o dată pentru totdeauna şi apoi s-o repet în continuare. După ce mă voi fi însurat cu domnişoara Roth nu se va mai întîmpla nimic deosebit. Asta va fi minunat.

Petrecem amîndoi sfîrşitul după-amiezii plimbîndu-ne şi, cînd îi împărtăşesc dorinţa mea de a mă întoarce acasă la mine, îmi spune că are intenţia să mă însoţească. Nu mă opun.

Bătrînelul stă pe scaunul său şi noi ne oprim în faţa lui. El nu ştie cum să facă spre a-mi vorbi în prezenţa fetei ; stînjenit o priveşte.

— Vă prezint pe logodnica mea, zic eu.

— Felicitările mele.

Ceremonios dînsul înclină capul şi îi întinde mîna. O mînă plină de pete, cu unghiile groase, cu degetele deformate de artrită. Domnişoara Roth o priveşte cu jenă şi mi se pare cu o nuanţă de dezgust. Pometii ei se colorează. După o grăbită înclinare a capului, intră în vestibul. Eu iau mîna bătrînului şi o scutur cu vigoare.

— Îţi mulţumesc, zic eu, îţi mulţumesc.

Logodnica mă aşteaptă în penumbră pe primele trepte ale scării.

— Ce idee să mă prezinți acestui bătrîn cerșetor.

Această voce necunoscută mie, aspră, dură, care face să răsune dentalele, mă surprinde.

— Nu-i un cerșetor, zic eu. Este un locatar al imobilului. Ca și mine.

— Haida, de, Mihail... Ai nevoie oare să te dai în spectacol în fața unor oameni de teapa lor ?

— Ce vrei să înțelegi prin cuvîntul „de teapa lor“ ? Adică a acelora care nu-și pot face zilnic o toaletă completă ?

Cu tot drumul nostru lung, cu toată căldura, fiica domnului Roth miroase frumos.

Rîzînd, o strîng lîngă mine.

— Mihail...

Înăbuș protestările ei, o fac să urce scara fără să-i dau drumul, și mai rîd încă pe cînd împing ușa.

Apoi mă depărtez de ea și o observ. Pîndesc pe fața ei apariția acelei umbre de dezgust pe care a arătat-o în fața mîinii bătrînului. Dar de data aceasta, nu lasă să se vadă nimic. Îmi scot haina și mă lungesc pe pat. Tînăra fată se apropie de fereastra cu geamurile pline de praf.

— Acesta e maidanul, face ea. Cît e de trist. Doamne, Mihail, și a trebuit să locuiești aci, cu micuța. Nu-mi închipuiam că era atît...

Se întoarce spre mine cu ochii plini de lacrimi. Îmi închipui cum în fundul inimii ei, sub milă, palpită o desfătare delicată. Ea va fi aceea care mă va scoate de aci.

— Te obișnuiești repede, zic eu.

Vine să se aşeze lîngă mine, pe pătura de culoare îndoielnică.

— În cîteva zile, Mihail, gata. Te voi face să uiţi toate acestea...

O iau în braţe ca să tacă. Ea se întinde supusă. Mîinile mele încep să-i mîngîie corpul, la început distrate, dar în curînd ocupate, nerăbdătoare, scotocitoare, pe măsură ce dorinţa mea creşte.

Domnişoara Roth murmură :

— Nu, nu, te rog.

Cînd îşi dă seama că e prea tîrziu pentru vorbe, deodată, cu amîndouă mîinile, proptite în pieptul meu, mă respinge.

— Nu, Mihail, nu acum. Nu înainte...

Atunci mă las să cad pe pat cît sînt de lung, cu mîinile inerte pe pătură, şi-mi ascult inima înnebunită cum pompează sîngele. Mă gîndesc, atunci, la prima noastră plimbare şi la complezenţa cu care ea primise mîngîierile mele.

— Nu trebuie să fii supărat pe mine, zice ea.

Şi deoarece tac, mă imploră, insistă :

— Nu eşti supărat ? Nu eşti supărat ?

— Nu, zic eu în sfîrşit, nu sînt supărat.

Şi e adevărat. Dar nici n-o mai doresc. Mă ridic.

— Încearcă să mă înţelegi, zice fiica domnului Roth.

Se agaţă de mine, mă imobilizează.

— Haida, de, zic eu, fii înţeleaptă.

Îşi apasă faţa de umărul meu şi cu o voce înăbuşită o aud că-mi spune :

— Poţi să faci cu mine ce vrei, Mihail.

Reuşesc să mă ridic.

— Cred că o ceaşcă de cafea ne va face bine la amîndoi, zic eu.

— Cum vrei tu, murmură ea.

În timp ce pregătesc cafeaua, surprind pe faţa ei un uşor surîs de satisfacţie şi încă o dată îmi spun că este de o prostie înduioşătoare şi totuşi o admir în acelaşi timp că ştie să adapteze atît de bine faptele după dorinţa ei, talent folositor care i-a îngăduit să interpreteze atitudinea mea drept o nouă dovadă de dragoste.

Am însoţit-o pe domnişoara Roth pînă la metrou şi, ca nişte logodnici cuminţi ce sîntem, ne-am despărţit cu manifestări de afecţiune paşnică. Nu e mai bine aşa ? Căsătoria nu va întîrzia să niveleze aceste accidente de sensibilitate la urma urmelor, scuzabile la o tînără fată fără experienţă căreia îi mai rămîne atît de puţin timp pentru a se arăta romantică. În timp ce mă întorc acasă trecînd pe maidan, întrevăd că viaţa cu dînsa, după o punere la punct necesară, ar putea fi posibilă.

Deodată aud plîngînd un copil. În dosul unei tufe de arbuşti, descopăr pe mica hidrocefală. A căzut în mîini şi genunchi şi ridică spre mine o faţă murdară pe care s-au amestecat lacrimile, mucii şi saliva. Dar prin crăpătura îngustă a pleoapelor străbate o privire rea, de o duritate metalică, străină de această durere. O scol în picioare, îi şterg obrazul cu batista. Observ atunci că are genunchii negri de pămînt şi pătaţi de sînge. S-a oprit din plîns şi din gura întredeschisă curge o dîră îngustă de salivă.

Stau la îndoială un moment asupra a ceea ce trebuie să fac, pînă să mă decid s-o iau in braţe şi s-o duc pînă acasă.

— A căzut, spun eu bătrînului, care, ca totdeauna, stă pe scaun în uşă.

— Nu e nimic, face el ridicînd din umeri, o să-i treacă. Ăştia sînt învăţaţi cu aşa ceva.

— Totuşi am să-i spăl genunchii.

Ajuns în camera mea, mă lasă s-o îngrijesc, absentă. Bărbia-i luceşte de salivă. Îi mîngîi părul rar şi lipicios.

— Biet copil, zic eu, sărman copil.

Un foarte încet surîs îi întinde buzele groase. Ochii ei nu mai sînt decît două despicături albicioase. Repet :

— Sărman copil, şi mă agăţ de cuvintele astea în timp ce gîndesc : „De ce n-a murit ea în locul Barbarei ? Nimeni n-ar fi regretat-o, iar părinţii ei ar fi scos un suspin de uşurare".

O ridic în picioare. Ea nu se mişcă. Acum rînjeşte. Un val de ură îmi umflă inima, ca şi cînd Barbara ar fi fost omorîtă în locul ei. Ţip :

— Încetează ! Încetează !

Dar idioata mă priveşte şi rînjeşte. O apuc de mînă şi o tîrăsc în urma mea pe scară. Cum ea coboară prea încet după părerea mea, o ridic în braţe. N-am decît un gînd. Să mă descotorosesc de ea cît mai iute, înainte ca semnificaţia rîsului ei să devină prea limpede pentru mine, înainte ca el să-mi interzică de a mă mai reîntoarce vreodată la spital.

Urcînd din nou, bat la uşa portăresei. Madam Tereza vine să-mi deschidă. Bătrînul, culcat de mult, sforăie.

— În cîteva zile o să iasă din spital, zic eu.

— Sînt foarte mulţumită, face bătrîna femeie cu emoţie. Şi noi o să fim foarte fericiţi s-o avem din nou la noi.

— Nu cred că are să mai revină aci.

— Ah ! înţeleg.

Clatină trist din cap.

— Nu mai aveţi încredere în noi. Ştiţi, am făcut tot ce am putut. Accidentul nu s-a întîmplat din vina noastră...

O întrerup.

— Nu e vorba despre asta, madam Tereza. Am să mă căsătoresc şi logodnica mea doreşte să ţie copila lîngă ea.

Bătrîna femeie îmi strînge mîna.

— Asta e o veste bună. Nici nu era o viaţă pentru dumneavoastră. Vorbeam adeseori, bătrînul şi cu mine. Războiul ne-a lovit şi pe noi. Fiul nostru a murit în paisprezece. Dumneavoastră nu ştiţi ce înseamnă să-ţi pierzi unicul copil...

Mă încui în cameră... Acum, e un lucru pe care-l ştiu, acela că niciodată lumea nu va înceta de a-mi striga numele Barbarei. Trăiesc în moartea Barbarei. Oricît m-aş obosi, orice iluzii mi-aş crea, orice demersuri aş face, oricîte preocupări mi-aş găsi, toate acestea nu sînt decît eforturi deşarte şi agitaţii derizorii pentru a popula vidul provocat de moartea Barbarei.

Este abia ora şapte dimineaţa cînd bat la uşa lui Zizi.

— Am iar nevoie de bani, îi spun eu.

Plec din nou cu cîteva bilete în buzunar, fără îndoială ultimele pe care le mai avea Zizi.

În cutia aceasta pe care o ţin sub braţ se află un căţeluş alb de pluş care latră şi dă din cap cînd întorci arcul pe care îl are ascuns sub bot. Entuziasmul descoperirii şi cumpărării lui începe să se micşoreze. Cum să fac ca să păstrez, pînă la ora vizitei, această mică senzaţie de bucurie dinlăuntrul meu ? O tînără trece pe lîngă mine, mă priveşte, lasă ochii în jos, dar am surprins pe buzele ei umbra unui surîs. Mă răsucesc pe călcîie, o ajung din urmă şi ştiu că mă pîndea — o ghicesc după inperceptibila rigiditate care-i modifică mersul — dar în momentul cînd să o acostez, tot atît de brusc şi tot atît de nejudecat, precum mă întorsesem din drum, renunţ, fug de ea. Căci am întrevăzut ce avea să urmeze : o scenă pe care eu aş fi jucat-o şi, deodată, în mijlocul unei fraze, spărtura prin care năvălesc fantomele.

Încă o dată şi pentru totdeauna exclus din realitate. Director al unei trupe de comedianţi transport cu mine toate decorurile, toate accesoriile. Dar nu eu decid ce piesă se va juca. Se improvizează la orice oră, se aşază decorul cu o viteză vertiginoasă şi imediat comedianţii sînt pe scenă. Fantaşti, anarhici, nemiloşi ei mă cară în această reprezentaţie incoerentă, îmi cer să le dau replica, pînă cînd un cuvînt, o tăcere, o pri-

vire descoperă sub picioarele mele golul şi mă arunc urlînd în prăpastie.

În curînd, din fericire, voi avea de jucat o altă piesă, cu alţi actori, de data aceasta în carne şi oase, într-un decor fix şi din text nu va lipsi nici măcar o virgulă. Dacă voi juca destul de mult timp noul meu personaj poate voi sfîrşi prin a mă identifica pînă la urmă cu el, şi el va gîndi pentru mine, va acţiona pentru mine, iar eu mă voi putea odihni în sfîrşit.

Dispreţ. Privesc cu dispreţ şi dezgust umbra aceasta pe care am chemat-o să trăiască în locul meu. Nu, nu trebuie să procedez astfel. Să încetez de a mai fugi de mine însumi. Să mă accept aşa cum sînt. Să am curajul de a mă accepta. Fără comedie, fără simulacru. Eu. Iubesc pe copila asta şi doresc să existe. Am poftă să dorm, să mănînc, să fac dragoste. Am poftă să fiu oricine. Şi de ce nu eu însumi ? E foarte simplu. Am păcătuit grav din lipsă de simplitate. Prea laş ca să fac efortul de a începe să mănînc din această minge netedă şi dură care este viaţa, m-am refugiat în ficţiune. Pentru că n-am ştiut să-mi apăr soţia şi copilul, pentru că n-am făcut nimic ca să-i răzbun... Dar ce puteam face oare ?

Rînjesc. Haida-de, nu eşti încă pierdut !... Ai încă resurse. Şi te iubeşti destul. Priveşte cu cîtă promptitudine îţi asiguri apărarea, cu ce abilitate ascunzi faptul, singurul fapt real : Ai fugit pentru că ţi-era frică. — Atunci sînt un laş ? — Da, eşti un laş ! — Sînt mulţi laşi care trăiesc. — Bineînţeles, ca şi tine. — Dar ce puteam face eu oare ? Să omor, la ce ar fi servit

asta? — La nimic, dar pentru că încerci să te dezvinovăţeşti, înseamnă că te simţi vinovat. — Plătesc. — Numai de cîteva luni şi ai şi găsit că totul durează prea mult.

Braţul mi-a amorţit pe cutie şi o trec în mîna cealaltă. Deosebesc un zgomot uşor pe care-l face cîinele deplasat prin mişcarea mea. Şi în timp ce merg, mi se pare că-l aud cum se agită în cutie, cum scînceşte, cum latră. Apoi încetează schelălăiturile şi ultimele zvîcnituri.

Toate acestea seamănă atît de bine cu o moarte adevărată, încît am aproape convingerea că duc sub braţul meu cadavrul căţeluşului şi cu inima plină de spaimă mă trezesc lîngă patul copilei. Păpuşa e pe un scaun cu braţele întinse.

Pînă la ora trei am întors arcul căţeluşului fără contenire. Ascultam rîsul copilei şi îmi ziceam: „Ea este copila mea; îi voi dărui o casă şi o femeie care să se ocupe de ea; se va obişnui să alerge foarte iute de îndată ce va auzi seara paşii mei pe scară şi rîsul ei îmi va aparţine".

Astfel mă lăsam să alunec de-a lungul după-amiezii senine şi timpul care se scurgea era pe măsura omului. Dar de abia ieşisem pe poarta spitalului, că l-am şi simţit pe celălalt deasupra capului meu, nemişcat, gata să se abată asupra mea. Afară mă aştepta şi domnişoara Roth.

Ne-am plimbat mult în ultimul timp, şi am văzut nenumărate muzee şi monumente, ceea ce nu gîndisem să fac de la sosirea mea la Paris. Era foarte erudită şi simţea o mare plăcere să-mi fie călăuză. Iar eu mă arătam amabil, ga-

lant, atent cu dînsa, nu uitam niciodată să-i laud rochia cea nouă sau cutare parte a corpului care puteau provoca complimentele mele fără să ceară prea multă imaginație. Aveam de jucat o partidă grea, și trebuia să joc strîns.

Un joc epuizant și seara, de cum ajung la mine acasă, mă prăbușesc. Dar tensiunea în care trăiesc nu va întîrzia să mă părăsească și controlul pe care sînt obligat să-l exercit asupra mea în curînd nu-mi va mai fi necesar.

Lungit pe pat, mă las în voia acestor gînduri reconfortante, cînd cineva bate la ușă.

Domnul Roth intră la mine, cu capul sus, cu vocea puternică, de două ori patron, al atelierului și al viitorului său ginere. Îl las să vorbească, îl ascult politicos, surîd promițîndu-mi hotărît să mă descotorosesc de el mai tîrziu, de îndată ce aceasta va fi posibil. O veselă răutate mă face să reînviez. Nu, hotărît, nimic nu este pierdut încă pentru mine. Păstrez ca rezervă cîteva sentimente omenești de natură să-mi coloreze agreabil existența.

— Așadar, zice domnul Roth, te-ai hotărît să-l vezi pe prietenul meu, arhitectul.

— Mă voi duce, zic eu.

Privirea patronului meu mă cîntărește :

— Nu poți să te prezinți în ținuta asta.

Ridic din umeri.

— Prietenul dumneavoastră cunoaște situația mea.

— Să nu uiți că te prezinți acolo drept viitorul meu ginere.

— Evident, zic eu, asta ar putea fi jenant pentru dumneavoastră.

— Într-adevăr, asta ar putea fi jenant.

— Sînt dezolat.

Cu multă greutate mă stăpînesc să nu vadă cît mă distrez. Dar domnul Roth decretează:

— Ai să te duci chiar mîine să-ți cumperi un costum ca lumea, o cămașă și încălțăminte.

Mă prefac surprins.

— Dar, scumpe domnule Roth...

— Iată adresele.

Și îmi întinde o notiță.

— Vei spune că vii din partea mea.

Îmi promit în gînd să nu mă duc și îmi închipui ce mutră va face domnul Roth cînd îl voi anunța cu blîndețe că articolele ce mi s-au propus nu mi-au convenit. Dar el continuă să-mi dea instrucțiuni.

— Mîine, te vei putea prezenta prietenului meu, la orele două, de exemplu.

— La orele două, îl întrerup eu, sînt la spital.

— Ah ! Da, uitasem. Cum îi mai merge fetiței?

— Foarte bine. Va părăsi spitalul peste cîteva zile.

— Atunci să zicem la orele patru. Am să-i telefonez.

— Știți, zic eu cu nevinovăție, că fiica dumneavoastră are intenția de a lua la dînsa pe fetiță atunci cînd o să iasă din spital ?

— Nu știam, face el cu o voce aspră.

— Ah ! Mă gîndeam că sînteți la curent.

Prin tonul vocii mele mă forțez să-l fac să înțeleagă cît dezaprob eu pe tinerele fete care iau

hotărîri fără să se sfătuiască cu tatăl lor. Dar deja domnul Roth nu mă mai ascultă, nu îmi mai dă nici o atenție. Pare cufundat într-un vis.

— Ce inimă de aur, zice el, ce inimă de aur. Bineînțeles, o va ține pe micuță la ea.

Și din acel moment am ferma convingere că manevrînd pe fiică așa cum trebuie, nu voi fi niciodată plictisit de tată.

— Ești într-adevăr arhitect? mă întreabă deodată domnul Roth, cu un aer bănuitor.

— Bineînțeles, zic eu fără să mă mai formalizez.

— Unde ți-ai făcut studiile?

— La Praga.

— Și vei putea obține o copie după diploma dumitale?

— Cred că se va putea.

— Ei bine, grăbește-te. Cu emigranții, lumea este neîncrezătoare, înțelegi?

Înțeleg foarte bine și îi mulțumesc pentru tot ce binevoiește să facă pentru mine. Ajuns în prag, se întoarce încă o dată.

— Pentru fiica mea aș face orice. Vreau să fie fericită, mă înțelegi, perfect fericită.

Ca și comedianții fără talent de altădată care jucau rolul de tată nobil, el face chiar prea mult. Dar sub înfățișarea aceasta neplăcută și ridicolă, o știu, se află umila, arzătoarea, exclusiva dragoste de tată. Aceeași dragoste atît de primejdioasă pe care eu continui s-o port în mine, așa cum o femeie poartă înăuntrul ei un copil mort.

Nu mai era mult pînă la prînz, cînd m-am văzut ajungînd în sfîrşit acasă la mine. Am aşezat pe pat pachetele. Se află în ele un costum gri, trei cămăşi : două albe şi una bleu deschis, două cravate, şase perechi de ciorapi, o pereche de pantofi, lenjerie de corp, două duzini de batiste. Bineînţeles că am luat tot ce era mai bun şi mai scump. Din partea domnului Roth. Înainte de a ieşi azi dimineaţă, am pus în buzunar fără să-i dau prea mare atenţie notiţa pe care el mi-o lăsase în ajun. Plecam să mă plimb. Şi, bineînţeles, m-am pomenit în faţa magazinului de confecţii a cărui adresă o reţinusem. Ştiam că aşa va fi, de cînd, sculîndu-mă din somn, am aruncat o privire asupra grămezii lamentabile a hainelor mele.

Din partea domnului Roth. Domnul Roth îşi îmbracă ginerele. Erau puşi la curent. Cel care vindea cămăşi era şi el la curent. Şi proprietarul magazinului de încălţăminte. Toţi mă serveau cu adînc respect. M-au felicitat.

— Şi transmiteţi cordiale salutări domnului Roth.

Domnişoara Roth are nevoie să facă în mod legal dragoste şi domnul Roth îşi asumă grija de a-l îmbrăca pe omul pe care dînsa l-a ales. Ce poate fi mai natural.

Mă dezbrac de hainele mele, le arunc pe jos, calc pe ele. Cămaşa bleu deschis e fină şi răcoroasă pe pielea mea. Şi costumul gri n-ar cădea mai bine chiar dacă ar fi fost făcut de comandă.

Nu-mi mai rămîne decît să mă integrez la fel de degajat în lumea asta care mă aşteaptă.

Bag în buzunar o batistă albă. E de mare importanţă pentru ridicarea moralului. o batistă albă. Şi pe stradă o scot fără să am nevoie de ea, fără motiv, numai pentru plăcerea de a o privi. Ascult scîrţîind la picioarele mele banii domnului Roth metamorfozaţi în încălţăminte. Mă simt bine. Exist. Mişc aerul. Corpul meu a încetat de a mai fi o absenţă, un vid în mijlocul celorlalţi. Nimic nu-i mai greu ca asta.

Împing o uşă cu geamuri, înainte de a mă aşeza jos. admir în oglinzile mari. silueta elegantă a tînărului în costum gri care, cu capul uşor înclinat spre umăr, mă priveşte, voios, nepăsător cu un surîs fin pe buze.

— Un şampon şi un tuns, zic eu instalîndu-mă în fotoliu.

În faţa mea tînărul este acum încotoşmănat în alb şi nu i se mai vede frumosul costum gri. Dar nu şi-a pierdut surîsul lui distins. Sînt aplecat pe spate şi închid ochii.

— Manichiură ?

De ce nu ? Şi mă dăruiesc deliciilor apei călduţe, unor mîini energice şi blînde, ca şi gesturilor uşoare din părul meu, scîrţîitului foarfecilor.

Cineva îmi apucă mîna. O măsuţă încărcată de pile, forfecuţe, flacoane, instrumente ale unei minuscule chirurgii, mă desparte de o frumoasă fată brună. O privesc lucrînd, cu interes, apoi atenţia mea oboseşte şi ochii întîrzie asupra cascadei de păr negru aplecat asupra degetelor mele, înainte de a coborî din nou în chip irezistibil spre gîtul ei descoperit de decolteul bluzei a cărei ţesătură se întinde la fiecare respiraţie a tinerei fete, apoi

se lasă în jos uşurel, dar nu urmăreşte pînă la capăt pieptul alb, ci insistă şi descoperă dantela unui sutien.

Unde este ireparabilul? Cine vorbeşte despre imposibilitatea întoarcerii la o viaţă normală? Nu stau eu jos aci, în acest fotoliu, eu, victima, supravieţuitorul, spectrul, pe cînd o fată, ale cărei graţii le cercetez, îmi face unghiile? Mă gîndesc că înainte de război n-am recurs niciodată la serviciile unei manichiuriste. Cataclismele trebuie că subţiază gustul.

— Lac? mă întreabă tînăra fată.

Scutur capul.

— Nu. E foarte bine aşa.

Îmi spun totuşi că nu am atins încă perfecţiunea rafinamentului.

Abia îmi mai rămîne timp să cumpăr o pungă cu bomboane înainte de a mă îndrepta spre spital.

Braţele copilei rămîn nemişcate în timp ce eu mă aplec asupra ei ca s-o îmbrăţişez. Surprins mă ridic. O privire de nepătruns mă goneşte într-un trecut apropiat pe care-l credeam definitiv dispărut.

— Minna, de ce eşti supărată? Ţi-e rău?

Dar mă izbesc de expresia ostilă a acestei fetiţe încăpăţînate. Atunci iau căţeluşul de pluş, îi întorc arcul şi el dă din cap, latră; copila nu binevoieşte să-i acorde nici măcar o privire. Mă simt ridicol. Arunc căţelul pe pat unde el se mai zbate încă vreo cîteva secunde.

Armistiţiul s-a terminat.

Nici nu mai încerc s-o distrez. Tac. Şi ce i-aş putea spune oare? Că acum o iubesc...

— Te iubesc mult, Minna, zic eu.

Fața copilei se însuflețește.

— Atunci de ce vrei să pleci fără mine?

Vocea ei nu mai are nimic copilăros; acuză.

— Să plec? Fără tine? Ai să ieși în curînd din spital și n-am să te mai părăsesc niciodată!

— Te-ai îmbrăcat frumos ca să pleci.

Strîng copila în brațe.

— Prostuță mică, prostuță mică...

Trebuie să mă stăpînesc ca să n-o strîng prea tare, ca să nu-i fac rău.

— Dar, pentru tine m-am gătit... Nu înțelegi? Numai pentru tine. Ca să fiu frumos cînd vin să te văd. Și tu, Minna, vei avea rochițe frumoase, rochii noi de tot, atîtea rochițe cîte vei vrea.

Obrajii copilei sînt umezi de lacrimi sub buzele mele.

— Mi-era așa de frică să nu mă lași singură de tot, zice ea.

Îi șterg fața cu frumoasa mea batistă albă.

Ca în fiecare zi domnișoara Roth mă așteaptă la ieșirea din spital. Astăzi dînsa este foarte emoționată, intimidată de tot. Frumosul meu costum gri își face efectul. O duc cu mine rîzînd și o zăpăcesc cu cuvinte ușoare și duioase. Ea mă privește, mă ascultă, într-o continuă încîntare. Și fericită se strînge lîngă mine. Îmi trec brațul în jurul taliei ei. O încurajez. Mă simt generos.

Mă însoțește pînă la domiciliul prietenului tatălui ei, arhitectul, și îi promit, înainte de a ne despărți, să trec pe la atelier imediat după vizita asta.

În fața ușii, îmi vine pofta copilărească să mă duc să dau o raită singur prin oraș, chiar și numai ca să încerc noua mea ținută și noul meu surîs. Dar domnișoara Roth e aici și mă supraveghează. Atunci, ca s-o pedepsesc, intru în vestibulul imobilului fără să mă mai întorc spre ea.

Omul care mă primește peste o jumătate de oră de așteptare e încă tînăr, părînd, după înfățișare, energic, cu părul tuns ca peria și deși poartă, ca și mine, un costum gri, al său este dintr-o stofă și o croială care pune la locul ei recenta mea eleganță.

— Iertați-mă că v-am făcut să mă așteptați.

Vocea lui pronunță cu claritate cuvintele și este destul de evident că nu-mi cere, decît de formă, să-l scuz.

— Domnul Roth mi-a vorbit despre dumneavoastră. Vă veți căsători cu fiica lui, mi se pare.

După ce cu precizie a spus lucrurilor pe nume, el atacă :

— Aveți diploma la dumneavoastră ?

Eu răspund. Întrebare. Răspuns. Întrebare. Răspuns. Fără timpi morți. Nici o scăpare posibilă. Dacă eu ezit o secundă sau dacă mă pierd în cîteva explicații vagi, imediat el mă încercuiește, mă îngrămădește, mă repune pe acea linie dreaptă pe care a hotărît să mă facă să merg înainte.

După o ultimă întrebare și fără ca măcar să aștepte răspunsul meu, ca și cînd nu i-ar mai fi putut da nici o lămurire în plus, se ridică, se duce la o planșe de desenat pe care e fixat un proiect, mi-l arată cu mîna întorcîndu-se spre mine și mă întreabă :

— Ce părere ai ?

Şi mereu în acelaşi stil, silit să delimiteze spaţiul şi să dea cote, îmi serveşte cîteva explicaţii clare şi rapide.

Mă scol la rîndul meu, şi mă apropii. Proiectul nu este decît o schiţă, dar scot din el tot ce se poate scoate. Comentez, critic, dau sugestii. Omul mă ascultă fără să mă întrerupă şi, cînd am terminat, se întoarce să se aşeze la loc.

— Ştiţi că nu aveţi dreptul să exercitaţi aci profesiunea dumneavoastră ? zice el.

— Ştiu.

— Dar pot să vă angajez în calitate de desenator. Ca să fie limpede, munca dumneavoastră va fi aceea de arhitect. Şi salariul de asemenea. Nu am personal de ajuns. Aţi putea începe chiar de mîine ?

Îi spun că fiica mea este la spital şi că aş dori ca să fiu liber între orele unu şi trei.

— Nu văd nici un inconvenient în aceasta, zice el.

Şi adaugă, pentru că obişnuieşte să facă întotdeauna ceea ce trebuie făcut :

— E ceva grav ?

Îi mulţumesc şi-i răspund că nu este grav. Îmi strînge mîna, mă însoţeşte pînă la uşă.

Ieşind de la el, nu mai am nici o poftă să mai dau o raită prin oraş.

Trei surîsuri sincere mă întîmpină la atelier. Ei sînt deja la curent.

— Ei, exclamă domnul Roth, ce ziceţi de asta ? Ce părere ai, fetiţo ? Nu ştie tăticul tău să aranjeze bine lucrurile ?

Ea se duce şi-l îmbrăţişează. Cu un braţ în jurul umerilor fiicei lui, domnul Roth jubilează. Zizi priveşte tabloul cu înduioşare. Şi eu, de asemenea, privesc, dar nu sînt înduioşat de loc. Gîndesc. Asta este viitoarea mea familie. Dar îmi spun că avînd un ginere şi un soţ de soiul meu, ocaziile nu-i vor lipsi domnului Roth ca să se sufoce de furie, nici fiicei lui de a-şi deschide, mari, ochii bulbucaţi, asupra imperfecţiunilor de pe această lume.

Domnul Roth mă bate pe umăr cu putere.

— Priveşte-l, dar priveşte-l bine. Ce schimbare, hai ?

Am cinat împreună şi în tot timpul serii i-am făcut să se extazieze pe tată şi pe fiică prin vioiciunea şi buna mea dispoziţie. În tot timpul serii am întreţinut în sinea mea o răutate ascunsă, şi era destul de tîrziu cînd i-am părăsit.

În acel labirint de străduţe în care nu mai pusesem piciorul de mai multe săptămîni, în care mă rătăcisem chiar de cum intrasem, prin care mă răsucesc şi pătrund tot mai adînc acum, ca şi cînd aş fugi încă o dată, şi cu siguranţă că aş putea — m-am gîndit la asta — să găsesc aci o explicaţie naturală a comportamentului meu care mi-ar permite să îndepărtez motivul adevărat, dar nu fug, o ştiu, şi nici măcar nu hoinăresc, o ştiu prea bine, în acest labirint de străduţe prost luminate în care trecătorii rari se grăbesc — dar alţii au o înfăţişare dubioasă de cerşetori, şi mă privesc întîlnindu-mă, ca şi cînd şi ei ar şti, şi timp de o secundă intenţia mea nemărturisită se dezvăluie la lumina unei complicităţi dezgustă-

toare — în acest labirint de străduțe se întîlnesc toate gradele de întuneric, negru opac care întunecă ulicioarele și se îngrămădește în fundături și acel negru ușor și transparent din jurul felinarelor, negru care palpită ca un animal prins în cursă, maree de negru care îneacă deodată toată lungimea străzii după strălucirea orbitoare provocată de farurile vreunui automobil, negru ce pîndește în jurul firmei luminoase a hotelului pe care-l recunosc pe loc, și mai departe disting două sau trei fete „din alea“ și mai departe încă, puțin mai retrasă, o regăsesc pe cea din seara aceea, o urmez în hotel, fără un cuvînt.

Ea a băgat în geantă biletul de o mie de franci — căci i-am dat o mie de franci și m-a asigurat că n-am să regret fiindcă o să fiu servit bine pentru banii mei — și-a scos pantofii și ca și data trecută, și-a mișcat cu satisfacție degetele de la picioare, și-a scos rochia și, acum întinsă pe pat în combinezonul negru care scoate în evidență albeața acestei cărni moi, mă observă cu privirea grea și indiferentă, și va vorbi, și atunci eu mă grăbesc să spun.

— Am mai fost o dată. Nu-ți mai amintești ?

— Se prea poate, zice ea.

— Acum vreo...

Ezit, nu mai știu prea bine. cît timp s-a scurs de atunci.

— Mă voi căsători, zic eu.

Femeia ridică o sprînceană.

— Asta este o veste bună. Trebuie să sărbătorim asta, iepurașul meu, nu-i așa ?

Ceața care plutește pe mintea mea se îngroașă.

— Viitorul meu socru mi-a plătit un costum nou, zic eu.

— Ei bine, scoate-l, scoate costumul ăsta nou, face ea cu o voce leneşă. Nu prea eşti atent cu mine.

— Socrul meu e foarte bogat.

Observ o lucire de interes, ceva care seamănă a curiozitate, în privirea acestei femei.

— Şi aşa, zici că eşti un client vechi. Să ştii că e adevărat, pe legea mea, parcă am impresia că te-am mai văzut.

— M-am schimbat, zic eu.

— Nu.

Este pentru prima oară că o văd surîzînd şi pe faţă îi trece fugitiv un aer de tinereţe, o graţie neaşteptată.

— Nu, dacă te-ai fi schimbat, n-ai mai fi revenit.

Îmi scot haina şi o aşez cu grijă pe spătarul unui scaun.

— Dragostea şi biştarii. Îţi conduci bine barca.

Surprins o privesc.

— Dar... nu-mi pasă.

— Nu-ţi pasă de cine? De fată sau de banii babacului?

— Şi de fată şi de bani nu-mi pasă.

Şi repet cu o satisfacţie tîmpită:

— Nu-mi pasă.

— Nu te pot înţelege, iepuraşul meu. De fapt pentru ce te însori?

Cu un pantof în mînă mă întreb acum şi eu, de fapt de ce mă însor? Apoi îmi amintesc.

— Pentru micuță. Pentru fiica mea. Mă însor pentru ca ea să nu mai ducă lipsă de nimic, niciodată.

— Ai o fată ?

Și, la rîndul meu, întreb și eu dacă am o fată. Și mă trezesc zicînd :

— Fiica mea e moartă.

Iată că am făcut și asta. Am ucis-o pe Barbara adineauri în fața unei tîrfe. Și știu de ce. Ceața s-a rupt ; văd, pot să explic. Ceea ce am făcut acum, am făcut-o fiindcă nu mai pot avea nici un fel de încredere în mine însumi. Gîndurile mele, acțiunile ce le întreprind se destramă fără să lase vreo urmă ca și cînd n-ar fi existat niciodată. Îmi trebuie un martor. Acum este cineva martor o dată pentru totdeauna. Cineva căruia să-i fi destăinuit moartea Barbarei. Cineva pentru care de aci înainte Barbara să fie moartă. Dacă mai revin și îi vorbesc de fiica mea, ea îmi va spune : fiica ta e moartă. Ea va împrăștia fantomele cu care îmi place să mă înconjur, va izgoni minciuna, va mătura imaginarul.

Femeia își deschide geanta și ia o țigară. Scoate un val de fum fără să mă părăsească din ochi. Îi citesc neîncrederea în ochi.

— Și atunci acea micuță de care vorbeai ?... Nu e fiica ta ?

— Este fiica surorii mele, zic eu. Am adoptat-o la moartea părinților ei.

Cu băgare de seamă, neîncrezător, omul practic din mine veghează. Cu o nouă minciună el astupă spărtura pe care o făcusem adineauri. Nici o imprudență, nici o complicație. Pot să fiu

liniştit. El va trişa atît cît trebuie ca să mă scoată din încurcătură. Mă supraveghează cu indulgenţă, aşa cum supraveghezi un copil.

Femeia îşi stinge ţigara, îşi înăbuşă un căscat şi cu ochii pe jumătate închişi, deodată revenită la stilul cel mai profesional, îmi spune :

— Hotărăşte-te, iepuraşul meu.

Şi cînd mă întind alături, vocea ei tărăgănată mă sfătuieşte :

— Ştii, poţi să stai mai mult. Asta e ultima vizită ce mai primesc pentru astăzi.

A închis ochii şi am auzit cum respiraţia i se linişteşte. Atunci am stins lumina. Găseam că e mişcător ca o tîrfă să adoarmă astfel lîngă mine, că această femeie plămădită din neîncredere şi împietrită de încercări, îndrăzneşte să-şi uite de toate în patul pe care-l împarte cu un necunoscut. Astfel ziua mi se încheia într-o duioşie neprevăzută, puţin tulbure, puţin echivocă, dar care venea să se aşeze ca un paravan protector între mine şi gîndurile care mă pîndeau.

O masă imensă este deasupra mea. Sînt culcat pe burtă. Patru coloane de lemn întunecat mărginesc refugiul de copil din care eu observ înaintarea armatelor pe cîmpie. Înaintează într-o perfectă ordine pe scîndurile ceruite cu grijă. Îi las să se apropie. Este inamicul, dar admir impecabila lui aşezare, savantele lui manevre. În aripa stîngă, toţi infanteriştii de plumb ; în centru figurinele de lemn vopsit ; în aripa dreaptă cavaleria. Mai înspre spate, în rezervă, se află imaginile păpuşilor pe care le-am lipit pe drep-

tunghiuri de carton și care stau în picioare datorită a cîte două lame mici în prelungirea picioarelor. Trebuie să compensez superioritatea numărului prin efectul de surpriză. Ochesc îndelung cu tunurile mele. Foc ! Primele rînduri se prăbușesc. Încarc din nou, trag. Figurinele sînt la pămînt, cavaleria e împrăștiată. Încarc din nou și mă pregătesc să secer primul rînd de păpuși. Țintesc. Țintesc spre soția mea lipită pe un dreptunghi de carton, spre soția mea ce stă surîzătoare, cu Barbara alături. Urlu : „Dați-vă la o parte ! Trebuie să trag !"

Dar ele nu se mișcă. Soția mea mă privește și continuă să-mi surîdă. Dă-te la o parte ! Nu înțelegi că e război ? ! Și descopăr o ondulație a rîndurilor cu păpuși, o mișcare, ele se pregătesc să vină asupra mea, trebuie să trag ! Și cu toate strigătele mele, soția și fiica mea stau în prima linie, cu fața la tunuri. Păpușile vor păși peste soldații morți. Acu e acu ! Ori eu, ori ele ; care pe care ? Cu ochii închiși, îmi descarc tunurile. Apoi mă tîrăsc pe cîmpul de luptă, dau la o parte figurinele, soldații, scotocesc printre dreptunghiurile de carton răsturnate. Păpușile mă privesc cu ochii lor mari, pe care moartea nu i-a astupat. Le arunc departe de mine și caut, caut încă, mereu și plîng și spun : „E război, nu puteam face altfel..."

Apoi o altă voce urlă la urechea mea.

Fața femeii din pat este acum deasupra mea.

— Ce te-a apucat ? Dar ce te-a apucat ?

Degetele ei s-au înfipt în brațul meu și îl zgîlțîie. Cu o mișcare bruscă mă desfac din strînsoare

și mă rostogolesc jos din pat. Mîinile mele înnebunite caută bîjbîind îmbrăcămintea. Și femeia nu încetează să ragă :

— La urma urmei ce naiba mai faci aici ? N-ai plătit pentru o noapte întreagă ! Iacă așa, dumnealui s-a culcat liniștit. Domnul se crede la dînsul acasă ! Și grăbește-te pînă nu chem pe patron să te zvîrle afară !

Nu reușesc să-mi stăpînesc tremurul mîinilor. Îmi iau haina și pantofii și mă reped pe scară. Jos, un bărbat iese din biroul de primiri dar nu are timp să mă oprească. Continui să alerg pe stradă, cu haina sub braț, cu pantofii în mînă, mă învîrtesc, dînd ocol, mă mai învîrtesc o dată, străzile mă înghit, mă trimit de la una la alta, mă scuipă, mă aruncă afară, și eu fug, fug fără zgomot, ca o umbră.

Durerea unui junghi între coaste mă face să-mi simt iarăși corpul. Mă opresc. Privesc la încălțămintea pe care o țin în mînă și mă așez pe bordura trotuarului.

Luptă cu șireturile. Se răsucesc, se ascund, îmi scapă printre degete. Se prefac supuse și în ultima clipă alunecă într-o parte. Suspin de enervare. Și acum tot corpul îmi tremură, mușchii feței îmi tresar, sudoarea îmi curge pe frunte. Strîng dinții ca să nu urlu. Chiar excesul acesta de dezordine pînă la urmă mă face să-mi dau seama de ridicolul situației. Îmi așez mîinile lipite de genunchi și aștept ca ele să se liniștească. Le privesc cum zvîcnesc, agonizînde. Cîteva tresăriri încă, apoi iată-le imobilizate. Viața străină și ostilă care le însuflețea le părăsește.

Sînt acum din nou ale mele. Respir adînc. Pînza de foc care mă înconjura se rupe, în sfîrşit un suflu de aer răcoros coboară asupra mea.

Viaţa este posibilă. Îmi repet aceste cuvinte, cîteodată ca o timidă rugăciune ce apără de demoni. Viaţa este posibilă, dar trebuie să fii prudent. Important este să umpli în acelaşi fel fiecare zi în aşa chip încît să se unească fără vreo dificultate cu ziua precedentă. Mă agăţ de ea. Aşa cum o moluscă îşi secretează cu răbdare cochilia. Îmi dau seama pînă la ce punct se impune, pentru liniştea mea, să regăsesc gesturile meseriei mele, preocupările ei familiare. Mă simt la adăpost în dosul planşetei mele de desen. Raporturile cu noul meu patron sînt de o liniştitoare simplicitate şi limba pe care o vorbim este o bună şi veche limbă tehnică fără ascunzişuri sau curse.

Minna a ieşit din spital ca să meargă direct la domnul Roth. Seara mîncăm toţi patru, în familie. Data căsătoriei a fost fixată. De cînd ştie că nu mai are de aşteptat mai mult de o lună, domnişoara Roth a devenit o logodnică plăcută, care nu este exigentă şi nici nu se ţine scai de mine. Se mulţumeşte cu o sărutare pe obraz cînd sosesc şi din nou cu alta înainte de a pleca. În fiecare zi părăsind biroul îmi rememorez gesturile pe care le voi avea de făcut şi vorbele pe care va trebui să le spun în acea seară. Apoi, am satisfacţia de a mă purta şi de a vorbi aşa cum am prevăzut. Mi se întîmplă desigur să surprind, în timpul cinei, privirea

copilei ațintită asupra mea și să citesc în ea mirare sau dezacord.

— Mănîncă, îi zic eu ca s-o fac să-și plece ochii în jos. Ai nevoie să te fortifici.

Și domnul Roth, grav, declară :

— A și început să arăte mai bine !

Și îi ciupește obrazul.

Sînt prea atent la tot ce fac, și nu mă las rătăcit de jocul imaginației mele.

Cînd mă scol să plec, mă servesc mereu de aceeași frază : „Trebuie să apuc metroul meu". În definitiv, toată noua mea existență se bazează pe întrebuințarea adjectivului posesiv : metroul meu, biroul meu, copila mea, logodnica mea, patronul meu și, în curînd, apartamentul meu, socrul meu... Îmi dau seama cît de mult îmi lipsea asta mai înainte, de unde și dificultățile mele. Îmi place să gîndesc că ele puteau fi de ordin gramatical.

Toate micile preocupări care compun urzeala zilelor mele le regăsesc în niște vise de o reconfortantă platitudine. Astfel, chiar și nopțile îmi sînt strunite. Dar nu îndrăznesc să cred că transformarea să fie atît de profundă, atît de completă, nu am încredere deplină. Căci orice aș face, mă știu dedublat. Acela care am fost, pînă acum cîtva timp, este atît de obosit încît nu gîndește să se revolte. Stă în umbră. Suportă totul. Poate că este și el complice, poate că și el dorește în chip sincer izbînda celuilalt, a aceluia care am devenit, a aceluia care sînt astăzi. Și cred chiar că-l aud murmurînd cuvinte de încurajare : „Totul merge bine, zice el. Continuă." Dar une-

ori descopăr ironia amenințătoare care se ascunde sub amiciția lui aparentă, observ mînia sa întunecată și mă tem de deșteptarea mea. Astfel în fiecare zi sînt nevoit să elimin un minut sau două de îndoială, de îngrijorare, fisuri minuscule care ar putea, dacă n-aș fi atent, mărindu-se să-mi năruiască întreaga construcție. Asta va trece, o știu.

Chiar și duminica — acest gol al săptămînii, cînd poate interveni orice — chiar și duminica a fost supusă unei reguli. Dimineața duș la baia publică — pînă cînd voi putea lua în curînd la mine acasă dușul zilnic — zece minute pe jos pînă la metrou, o jumătate de oră de călătorie, nouă lalele pentru domnișoara Roth, două ore de prînzit la masa domnului Roth, apoi vine după amiaza cînd ațipesc, sau lecturile vagi, întrerupte de înțeleptele proiecte de viitor pe care le face logodnica mea și pe care o ascult cu o binevoitoare indiferență.

Și iată că ea se scoală, vine să se așeze pe brațul fotoliului meu, se apleacă afectuos spre mine, și eu surprind privirea copilei care ne observă. Domnișoara Roth îmi zărește stinghereala, întoarce capul și poruncește :

— Du-te de te joacă, Barbara, du-te.

Am și încercat să-i explic că nu mai trebuie s-o numim Barbara, că este prea obișnuită cu numele de Minna, dar domnișoara Roth se încăpățînează.

— Barbara e numele ei, și n-ai nici un motiv să-i dai un altul.

După plimbare — itinerariul a și fost întocmit o dată pentru totdeauna — logodnica mea

pregătește cina și am timp, așteptîndu-l, să mă joc cu micuța. Dar prezența domnului Roth ne împiedică de a ne juca cu adevărat. Afară numai dacă jocul nu este pentru mine, cînd mă servesc de acea vorbire falsă, pe care adulții se cred obligați să o întrebuințeze cu copiii iar ea îmi răspunde prin cuvinte neînsemnate și artificiale, pînă într-atît, încît sîcîiala și plictiseala nu întîrzie să se instaleze între noi.

În duminica aceasta regula este violată. De mult i-am promis Minnei că o s-o iau la mine. Și mai ales simt irezistibila nevoie să rup, chiar de n-ar fi decît pentru cîteva ore, necruțătoarea disciplină datorită căreia mă pot salva, pe care mi-am impus-o și în care chiar și trăiesc de mai multe săptămîni. Astăzi îmi iau concediu. Entuziasmul Minnei nu este mai mare decît al meu atunci cînd ieșim din metrou.

Pe cînd traversăm maidanul, copila aproape fugind și trăgîndu-mă de mînă, deodată îmi scapă și se repede spre mica infirmă pe care de abia o zărise stînd ghemuită lîngă o grămadă de gunoi. O ajung din urmă imediat și cu asprime îi poruncesc să vie la mine. Dar Minna se preface că nu aude, Minna stînd și ea jos îi vorbește bietei idioate și nu vrea să știe de mine. O apuc de mînă, ea opune rezistență, se lasă tîrîtă, se poticnește la fiecare pas.

— Nu-mi plac fetițele neascultătoare.

Eu sînt acela care am pronunțat acum aceste cuvinte stupide și copila îmi arată, deodată, fi-

gura duşmănoasă a micuţei străine pe care credeam că a uitat-o.

— Ai să te întorci să te joci pe maidan îndată, spun eu, ca să şterg această vedenie.

Minna încetează a se mai încăpăţîna, fără un cuvînt, fără un surîs.

Dar de îndată ce uşa portăresei se deschide, de îndată ce bătrîna Tereza apare, copila i se aruncă în braţe, îşi recapătă figura ei fericită ; ruşinea şi spaima mi se împrăştie.

După zece minute, urcăm amîndoi scara rîzînd, mînă în mînă, şi ea sare pe loc în timp ce eu caut cheia, şi bîjbîi ca să nimeresc broasca, descui, şi imediat ea se repede în cameră, o înconjoară încîntată, atinge cu religiozitate fiecare din aceste mobile sărăcăcioase, obiectele mizere, întocmai ca cineva care revine acasă după o foarte lungă absenţă. Atunci observ dezordinea, murdăria, praful, scrumul de ţigarete de pe parchet, capetele de ţigare zvîrlite aproape peste tot. Deodată văd cît de respingătoare este camera aceasta. E semn bun. Asta înseamnă că am şi început să apreciez ordinea şi confortul.

Copila zăreşte coarda de sărit strînsă într-un colţ.

— Coarda mea ! exclamă ea. Coarda mea !

Şi cu coarda în mînă se îndreaptă spre uşă.

— Unde te duci ?

Vocea mea sună fals. Mă tem de ceea ce se va întîmpla. Cu desperare încerc să îndepărtez ceasul rău.

— Rămîi cu mine, Minna.

Am certitudinea că totul se va decide în aceste cîteva secunde.

— Rămîi. Ne vom culca aici. Vom dormi în patul nostru. Rămîi cu mine, Minna. Rămîi, cu mine.

Ea scutură din cap. Panglica din păr îi alunecă şi cade jos.

— Vreau să mă duc să mă joc afară.

Încerc să o apuc, s-o reţin în braţele mele, dar ea îmi scapă. Mă priveşte cu un surîs nehotărît în timp ce se retrage spre uşă.

— Mă duc să mă joc cinci minute afară. Mi-ai dat voie!

Atunci renunţ, întorc spatele; o aud deschizînd uşa, coborînd scara, aud micile izbituri surde ale coardei, pe care o tîrăşte în urma ei şi care sare din treaptă în treaptă.

Ultimele zile frumoase de toamnă sînt pe sfîrşite şi o pojghiţă transparentă de gheaţă răceşte aerul de îndată ce soarele apune. Lîngă fereastra deschisă tremur. Apoi zăresc puloverul gros, albastru, pe care domnişoara Roth mi l-a împletit. Copila e cu spatele la mine, ţinînd în fiecare mînă cîte un mîner al coardei. Ea schiţează o săritură neîndemînatică, îşi încurcă picioarele în coardă. O ia din nou de la început. Se poticneşte. Minna este o virtuoasă a săritului cu coarda. Minna ştie să sară şi figurile încrucişate. Această fetiţă neîndemînatică, această începătoare este Barbara mea. Barbara pe care o caut de trei ani cu o înverşunare de maniac, Barbara pe care o evit de cîteva săptămîni. Dar iată că acum, în aerul întunecat, coarda desenează cercuri tot mai mari, mai repezi, cu o siguranţă din ce în ce mai mare. Minna, mica germană care a luat locul Barbarei, face acum figurile încrucişate.

Nu-mi dau seama cînd am plecat de la fereastră. Şi cu toate acestea mă aflu lîngă ea. Îi smulg coarda din mînă.

— N-ai voie să sări. La spital mi s-a spus că tu nu mai ai voie să sări coarda. Doar nu vrei să te îmbolnăveşti din nou ?

Îi prind mîna :

— Vino. E tîrziu, trebuie să plecăm.

Copila mă priveşte.

— Ai spus că o să ne culcăm aci.

— Nu, nu astăzi. Mai tîrziu.

Ca şi cînd aş fi putut să-i explic vreodată graba mea de a mă întîlni cu domnul Roth şi cu fiica lui ca să-i azvîrl între Barbara şi mine.

Cel din umbră rînjeşte. „Vezi, zice el, vezi, e de ajuns să ai cîteva ore de libertate. N-ai auzit niciodată vorbindu-se despre alcoolicii care se cred vindecaţi şi care-şi spun că un păhărel nu le poate face rău ?"

Dar nu înţeleg decît un lucru : firul, pe care eu mă înverşunam să înfăşor cu răbdare zilele, s-a rupt !

— Ce se întîmplă, Mihail ? Nu cumva eşti bolnav ?

Logodnica mea mă priveşte îngrijorată.

— Eu ! ? exclam cu o surpriză abia prefăcută... Te asigur că mă simt foarte bine.

— Pari absent.

— Nu fi îngrijorată. Poate sînt puţin obosit.

Şi promit că am să mă supraveghez, că am să am grijă de mine.

Dar întrebarea domnişoarei Roth mă tulbură. Vine tocmai cînd începeam să mă conving că totul reintrase în normal. Făcusem cu siguranţă un pas greşit. Mă arătasem încrezut şi suferisem pe dată consecinţele. Dar chiar a doua zi reîncepusem lucrul, şi aveam tot dreptul să cred că duminica aceea nenorocită nu va întîrzia să mi se şteargă din minte. Aerul acesta absent, pe care logodnica mea găseşte că îl am, indică din partea mea o relaxare, o slăbiciune. Îmi promit serios să-mi dublez vigilenţa.

Exact în clipa cînd domnişoara Roth pune pe masă desertul, o foarte apetisantă cremă de ciocolată, tatăl ei se întoarce spre mine şi îmi spune :

— Nu mai sînt decît opt zile.

Nu înţeleg pe loc despre ce este vorba. Dar roşeaţa care înflăcărează figura logodnicei mele, şi pe care în acest moment nu o poţi califica altfel decît drept virginală, nu îmi lasă nici o îndoială : Mă căsătoresc peste o săptămînă !

Constatarea aceasta mă izbeşte cu stupoare. Bineînţeles că nu mă gîndisem pînă acum cu adevărat la această căsătorie şi nu acceptasem ideea asta decît pentru că ea se ascundea într-un viitor îndeajuns de îndepărtat ca eu să nu mă simt direct în cauză. Nu mai sînt decît opt zile ?!

Minna are obrazul mînjit cu cremă de ciocolată. Văd o fetiţă fericită într-un cămin paşnic. În jurul acestei mese se află trei fiinţe pe care eu le-am înşelat, le-am hrănit cu minciuni, trei fiinţe care se pregătesc să formeze o familie ce nu va exista niciodată ! Am făcut-o numai ca

să pot continua să duc această falsă existenţă atît de confortabilă. Şi la urma urmei ce? Doar mi se datoreşte măcar atît! La rîndul meu încep să mănînc din crema de ciocolată. Este delicioasă şi o spun. Logodnica mea roşeşte din nou, într-un chip mai puţin vizibil decît adineaori, este adevărat. Această tînără persoană cu mîini atît de dibace de ce n-ar fi ea în stare să-mi clădească o viaţă nouă, populată de mici fericiri culinare şi de alte mulţumiri?

Logodnica mea îşi şterge cu delicateţe buzele cu şerveţelul, apoi dispare. Deodată mă aflu singur pe scaunul meu, în întuneric. Fetiţa începe să plîngă şi repetă :

— Mi-e frică, mi-e frică...

Bîjbîind, mă îndrept spre dînsa.

— Nu te mişca, zice domnişoara Roth, mă duc să caut o lumînare.

O aud cum se scoală. Domnul Roth se supără ca şi cînd acest scurtcircuit ar fi o ofensă ce i se aduce lui personal. Am făcut înconjurul mesei şi mîinile mele întîlnesc moliciunea mătăsoasă a părului copilei. O ridic în braţe şi mă aşez pe locul ei.

Domnişoara Roth, ţinînd o lumînare în mînă, apare în pragul camerei şi pe măsură ce înaintează, umbrele alunecă pe mobile şi pe pereţi şi par să le care cu ele într-o fugă tăcută.

— Trebuie să o culcăm pe micuţă, zice ea.

Am îngenuncheat lîngă pat şi am luat mîna copilei într-a mea. Domnişoara Roth a protestat, a spus că nu e cuminte ce fac ; am promis că nu

voi sta decît un minut sau două. Mica flăcăruie liniştitoare s-a retras şi noaptea a învăluit camera.

Strîng mîna copilei şi murmur :

— Dormi, să nu-ţi fie frică, nu te părăsesc.

— Mihail.

Soţia mea mă strigă în şoaptă.

— Mihail, fugi, ei au şi pătruns în casă !...

Eu strîng şi mai tare mîna fiicei mele. Leia mă trage de braţ.

— Fugi, sări pe fereastră. E singura ta şansă de scăpare.

Şi ea mă împinge spre fereastră în timp ce eu repet :

— Nu vreau să vă las singure !

Cu mîinile agăţate de bara de sprijin, încerc să întorc spatele fundalului întunecos de străzi care mă cheamă, vreau să-i spun Leiei hotărîrea mea de a rămîne pe loc, orice s-ar întîmpla, dar o altă voce urlă în mine : „Sări, e singura ta şansă, dar sări o dată !" Şi Leia mă imploră şi ea :

— Sări, sări iute.

Ea mă împinge şi o mai ajută cineva, cineva mă trage, mă face să încalec bara de sprijin. O secundă stau suspendat în vid, cu figura Leiei deasupra mea, ca şi cînd ar fi fost despărţită de corp, apoi ajung pînă la mine înăbuşite loviturile de pumni şi de picioare care zguduie uşa de la intrare. Îmi desfac mîinile.

— Mai iute, mai iute !

Vocea urlă în timp ce eu fug de-a lungul străzii, printre împrejmuirile grădinilor cu care se termină oraşul, apoi printre două rînduri de platani, pînă ce ies în cîmpie, şi în dreapta mea

la cincizeci de paşi găsesc un desiş de arbori mici, deşi, mă arunc sub frunzişul lor şi stau acolo cu faţa în pămîntul umed.

Vîntul îmi aduce sunetul înăbuşit a două împuşcături. Mă ridic în genunchi. Trei, patru, alte detunături. Apoi linişte. Aproape îmi vine să leşin de uşurare. Primele două împuşcături n-au însemnat deci nimic. Trag, poate, numai ca să intimideze. Da, asta e, doar ca să intimideze. Mă întind pe pămînt. Deasupra mea, o adiere înceată clatină cîteva stele între ramurile arbuştilor. Nimic ireparabil nu se poate întîmpla într-o astfel de noapte. Chiar de mîine, voi face tot ce va fi necesar, ca să ne procurăm buletine de identitate false şi vom pleca cît mai departe de aici. Vom găsi un refugiu. Am destui bani ca să putem trăi luni şi luni de zile, ani de linişte.

Acum e o altă linişte. O altfel de noapte. Nu mai e vînt de loc. Frunzele abia se mişcă. Şi tufişurile mi se par deodată populate de prezenţe duşmănoase. Ceva pare că umblă în jurul meu, se strecoară, se apropie, mă ţinteşte la pămînt. Apoi un val de aer duce cu el acest minut de teroare şi împrăştie ameninţătoarele prevestiri. Încet mă ridic şi ies pe furiş în drum.

Mă forţez să-mi ocup gîndurile cu alte amănunte. Micuţa va adormi cu greu de acum înainte. Tare trebuie să-i fi fost frică : Va trebui s-o luăm cu noi în pat. Leia n-a consimţit niciodată să facă acest lucru ; nu vrea s-o înveţe cu năravul acesta. Dar azi va trebui să cedeze. Cîteodată e prea severă cu copilul. Printre cele două şiruri de platani, eu mai pot încă să-mi stăpînesc gîndurile. Dar în spaţiul deschis al

grădinilor și al vilelor, zboară și cedează locul inevitabilei frici. Colo în zidul galben disting pata întunecoasă a ferestrei prin care am fugit.

Ușa apartamentului este deschisă de perete. Toată liniștea nopții pare că se scurge prin ea. În sufragerie ridic un scaun și îmi zic: „Le-au luat cu ei!“ Mai am încă destule relații, mîine vor fi libere. Și pătrund în dormitor.

Dar ele sînt amîndouă aici, culcate pe parchet, una lîngă cealaltă. Îmi ridic soția și o așez pe pat. Ea continuă să privească tavanul, cu gura deschisă și strîmbată, răsucită, rea. Apoi iau copila în brațe și mă duc să mă așez jos. Mai e călduță încă.

O femeie cu ochii imenși apare. Ea înaintează spre mine; în spatele ei, o umbră înlănțuită de ziduri încearcă cu desperare să fugă. Ochii înspăimîntători ai femeii se apropie de fața mea:

— Nu e cuminte ce faci, zice ea cu blîndețe.

Îmi ia copila. Eu nu opun rezistență. Știu în sfîrșit că nu mai e nimic de făcut. Femeia și umbra se apleacă deasupra patului copilei.

— Vino, îmi șoptește vocea și, supus, mă ridic.

În camera de alături găsesc pe domnul Roth. Logodnica mea pune lumînarea pe masă.

M-am hotărît să-i cer bani domnului Roth. Astăzi chiar. Sînt foarte calm. Falsa mea liniște din ultimul timp, prin contrast, îmi apare acum în toată derizoria ei neverosimilitate. O consider drept o cinstită tentativă de adaptare. Ea a dat greș, bineînțeles, și nu putea să reușească în nici un fel, dar trebuia s-o fac pentru

a împrăştia orice echivoc. Trebuia să întăresc, prin eşecul suferit, ceea ce ştiam deja, fără să îndrăznesc să mi-o mărturisesc: că mi-e cu neputinţă să învăţ din nou regulile, după care am trăit mai de mult. Este o boală fără leac, sînt rău conformat. După cinci ani de gestaţie, războiul m-a născut a doua oară, dar el a plămădit un monstru.

Domnul Roth mă priveşte cu un aer bănuitor.

— Dar la ce-ţi trebuiesc? Nu înţeleg! Nu ai nici o cheltuială de făcut. Şi peste cîteva zile ai să-ţi primeşti salariul. Ce nevoie ai de bani?

Schiţez un surîs stînjenit.

— Aş dori să-i fac un cadou Denisei, pe care să i-l dau în ziua căsătoriei. Am să vă restitui banii de îndată ce-mi voi primi salariul pe toată luna.

Domnul Roth îmi strînge, cu emoţie, braţul. Are ochii umezi de înduioşare.

— Ai dreptate, zice el. E frumos că te-ai gîndit la asta, Mihail.

Scoate din buzunar o verigă cu chei şi se îndreaptă spre biroul său. Cînd se întoarce, ţine în mînă un pachet gros cu bilete de bancă.

— Dar n-am nevoie de atît de mult, zic eu.

— Ia-i, băiatul meu, ia-i. Doar n-ai de gînd să-i oferi fiicei mele un inel de cîţiva franci. Şi du-te la *Weber*, să-i spui că vii din partea mea.

El scrie în grabă, pe loc, o adresă pe o pagină a carnetului său.

Am cinci zile înaintea mea. Datorită intervenţiei domnului Roth, patronul meu mi le-a acor-

dat drept concediu şi în plus o săptămînă pentru luna de miere.

Primele mele două zile de libertate le petrec fugind de la un birou la altul. Repet istorioara mea. Ea este perfect pusă la punct şi mişcătoare cît pofteşti. Partea întîia : deportarea soţiei şi copilului meu, copilul regăsit în Germania, sosirea noastră în Franţa, singura ţară în care vreau să trăiesc. Partea a doua : am aflat din sursă sigură că mama fetiţei trăieşte şi e disperată. Cer deci autorizaţia de a mă duce urgent la Berlin, cu copilul, pentru a mă convinge, dar n-am nici un motiv ca să mă îndoiesc că prima mea soţie trăieşte cu adevărat. Şi, ca să accentuez caracterul de urgenţă al acestei călătorii, şi nevoia pentru mine de a limpezi lucrurile în cel mai scurt timp, vorbesc despre foarte apropiata mea căsătorie.

Toţi se arată înţelegători ; mi se promit vizele.

Serile mele la domnul Roth nu-mi mai cer nici un efort. Începînd din clipa cînd m-am retras din joc, eu îl pot nesocoti. Privesc personajele, cum se agită pe scenă şi ştiu că în curînd se va lăsa cortina. Uneori, mă surprind avînd pentru ei sentimente triste şi duioase, ca la reprezentarea unei piese al cărei deznodămînt nefericit îl cunoşti. Această stare de spirit mă îndeamnă să înmulţesc cuvintele amabile, gesturile afectuoase.

În cea de-a cincea zi, în ajunul zilei căsătoriei, obţinusem toate vizele, în sfîrşit. Fusesem sigur că le voi avea la timp. De cînd am încetat de a dori să mă integrez într-o lume care nu

mai este a mea, lucrurile se întîmplă aşa cum trebuie să se întîmple.

Ne înţelesesem că după cină voi lua cu mine pe micuţă în strada Florian şi că pentru zilele următoare ea va fi dată în grija bătrînei Tereza. Această cină, din cauza unei legitime emoţii, a fost tăcută şi ne-am despărţit cu strîngeri de mînă mai călduroase decît de obicei şi cu sărutări mai duioase.

Din patul în care am culcat-o la cîteva minute după sosirea noastră, ea observă pregătirile mele. Bag sandvişuri, biscuiţi, portocale, ciocolată şi o sticlă de apă minerală în geanta de călătorie cumpărată azi de dimineaţă. Nu uit să adaug un cuţit şi două şerveţele.

Pe urmă mă forţez, în genunchi, să ridic placa metalică ce închide vatra şemineului. Este o placă veche mîncată de rugină şi ea s-a lipit probabil de şănţuleţele laterale căci nu reuşesc s-o fac să alunece. Introduc lama unui cuţit în spaţiul dintre placă şi parchet şi apăs pe mîner ; lama se rupe. Inima îmi bate foarte tare ; strîng dinţii ca să mă stăpînesc. E primul obstacol pe care-l întîlnesc. Mă ridic. Genunchii mă dor tare.

— Dormi, zic eu. copilei care stă încă pe marginea patului.

Ascultătoare, ea se întinde în pat.

Prezenţa în mine a acelei furii pe care n-o pot stăpîni decît cu multă greutate îmi dovedeşte că poziţia mea actuală este încă prea puţin sigură. Şi, deodată, îmi amintesc de acea veche şurubelniţă pe care o găsisem în sertarul de la masă. Mai este şi acum tot acolo. Liniştit, hotă-

răsc să aștept ca micuța să adoarmă și îmi prepar o cafea.

Cu șurubelnița am reușit să dau la o parte placa. Am ridicat-o numai atît cît trebuia ca să-mi pot introduce mîna în deschizătură și să scot micul pachet pe care îl ascunsesem în vatra șemineului, cu patru luni mai înainte. Desfac jurnalul vechi, îngălbenit, dau la o parte cîrpa care-l acoperă : mîna mea se strînge de la sine pe revolver, îi recunoaște contactul, forma, greutatea. Scot încărcătorul, fac să joace mecanismul trăgaciului pe care-l unsesem cu grijă. Acest lung somn în întunericul vetrei l-a lăsat neatins. Un obiect perfect, cu funcționare perfectă ; aproape autonom, el îmi călăuzește degetele în jurul mînerului său, îmi așază degetul arătător de-a lungul țevii, pe cel mijlociu pe trăgaci, îmi ridică brațul...

Aplecat deasupra copilului, mă dau îndărăt brusc, la vederea revolverului care se interpune între dulcea carne albă și buzele mele.

— Scoală-te.

Copila mă privește ca și cînd nu m-ar recunoaște. Încet iese la suprafață din adîncurile somnului. Ochii i se îndreaptă înspre fereastra întunecată.

— Dar e încă noapte afară, zice ea.

— Nu, se luminează de ziuă. Privește.

Sting lumina și fereastra se conturează în penumbra din care camera iese, puțin cîte puțin. Dar copilul, din joacă, se bagă mai adînc sub pătură.

— Grăbește-te. Avem de făcut o călătorie lungă.
Un cap zburlit apare.
— Ca să mergem departe ?
— Foarte departe.
— Nu vreau. Vreau să stau aici cu tine.
Capul dispare din nou.

Îmi trebuiesc zece minute de explicații pline de răbdare, de rugăminți, de promisiuni, înainte ca ea să consimtă să se scoale. Timpul trece, portăreasa e matinală și acuși va ieși bătrînelul ca să se instaleze în fața ușii. Luăm amîndoi o gustare în mare grabă și, înainte de a ieși, mai arunc o ultimă privire înspre patul desfăcut — spre masa acoperită de firimituri și de cele două cești lăsate pe jumătate pline — asupra acestui loc pe care nu-l voi mai revedea niciodată. Minna, cu păpușa ei mare în brațe coboară deja scara. Am observat mînerele coardei care îi atîrnă de-a lungul piciorului.

Prin geam privirea ei se încăpățînează să urmărească pe peretele subteranului cavalcada monotonă a cablurilor pe care le luminează, la intervale regulate, becurile electrice ; ochii copilei, în trecere, le smulge o scurtă lucire în timp ce ele parcurg întreaga lungime a orbitei înainte de a se întoarce, printr-o mișcare bruscă la punctul lor de plecare. Îmi trece prin minte că timpul în care mi se pare că trăiesc a trecut. Eu trebuie să fiu pe cale de a evoca amintiri, evenimente care au și avut loc și al căror mers inevitabil îl urmăresc cu privirea, așa cum copila se atașază de mișcarea, aparentă, a cablu-

rilor pe pereţii subteranului. Dar ghicesc capcana care se ascunde în gîndurile mele, cunosc ocolişurile care mă vor aduce pe furiş pînă la inevitabila concluzie: nimic nu s-a sfîrşit, alegerea mai stă încă în puterea ta şi o poţi face încă. În aceeaşi clipă hotărăsc să-mi izolez gîndirea de faptele mele. Să fac vid în jurul ei. Să mă prefac că nu înţeleg nimic. Îmi concentrez toată atenţia asupra copilului, asupra mişcărilor ochilor ei. Şi braţele mele s-au întins ca s-o îmbrăţişeze, s-o strîngă la piept, şi cuvintele au şi urcat spre buzele mele: „Minna, te iubesc, te iubesc mult..." Dar şi copilul este tot o capcană. Şi spun:

— Descheie-ţi haina. Are să-ţi fie frig cînd vom ieşi afară.

Să o ţin la distanţă. Să nu am încredere nici în ea, nici în surîsul, nici în braţele ei puse în jurul gîtului meu.

O tînără femeie s-a urcat în clipa aceasta, se aşază lîngă copilă, îi surîde, îmi aruncă o privire. Ea va fi aceea care îmi va reţine privirile pînă la gară.

La gară mă interesez de ora plecării trenului nostru. Trei ceasuri de aşteptare! O ştiam, desigur, dar decepţia mea este realmente sinceră. Aşteptarea mi se pare primejdioasă. Din mulţimea asta, dintr-un moment într-altul poate să răsară domnul Roth şi fiica sa, căutîndu-mă, strigîndu-mă, năvălind asupra mea. Poate că domnişoara Roth va fi îmbrăcată cu frumoasa ei rochie albă de mireasă. O mireasă plînsă. Go-

nesc vedenia acelor ochi enormi umflați de lacrimi și bag de seamă că stăm înfipți în mijlocul holului gării, eu ținînd păpușa sub braț, și că sîntem împinși, că ni se aruncă priviri furioase, că se bombăne la adresa noastră cuvinte răuvoitoare. Și mă întreb de ce oare voi fi venit eu aci să joc comedia plecării cu trei ore mai devreme? Mă îndrept spre ieșire dar agitația străzii mă sperie tot atîta cît și cea a gării și intru în prima cafenea.

Zvîrcolirile lumii exterioare și tulburarea din mintea mea se liniștesc în chip miraculos în această sală pe jumătate goală, în care lumina funingoasă a acestei dimineți de noiembrie slăbește la reflexele gălbui ale lămpilor, în timp ce copilul bea cu mici înghițituri repezi ciocolata ei prea caldă. Cu o recunoscătoare umilință accept acest nesperat, regesc dar, al acestui moment de liniște. Mîngîi mîinile copilei, surîd la chelner. O pisică mare tigrată sare pe masă, ne privește și toarce.

— Pis, pis, face micuța încîntată.

Își întinde mîna, dar nu îndrăznește s-o mîngîie. Îi iau mîna și încetișor îi călăuzesc degetele în blana deasă, de-a lungul spatelui pisicii care se arcuiește și se oferă mîngîierilor noastre.

Respir încet. Asta n-o să dureze mult. Asta nu poate dura. E prea fragilă. Încetinește-ți respirația, încă, încă. Ca să se eternizeze acest minut binecuvîntat de care tu te-ai agățat, acest mic minut, care a și început să tremure ca ultima vibrare a unui sunet pe cale să dispară, din care nu mai rămîne decît un abia simțit frea-

măt al aerului drept mărturie că a existat, că nu mai este. Privirea ta se oprește asupra pendulei, și unghiul ascuțit al celor două limbi, deodată îți străpunge inima. Iată-te din nou țintuit de roata timpului.

Pisica se ridică speriată. Cu ochii fioși, cu mușchii întinși, supraveghează forțele dușmănoase care ne înconjoară. Apoi sare de pe masă jos și dispare.

Fetița se scoală după ea, se aventurează printre mesele goale, schițează o săritură într-un picior, se oprește, nehotărîtă, cu un aer absent, revine să se așeze. Se plictisește.

Nu avem oare noi amîndoi un trecut, gîndesc deodată, o existență comună, recentă e adevărat, dar care este chiar pe punctul de a se curma? Ne mai rămîn doar cîteva ore ca să confecționăm, eu și Minna, ultimele imagini, și destul timp pînă la plecarea trenului ca să ne comparăm amintirile. Îți amintești, Minna?... Și ne reamintim împreună. În curînd, copila e aceea care conduce jocul, ea este aceea care îmi reamintește atîtea bogății uitate de biata mea memorie de adult. Și ea mă duce cu ele mereu tot mai departe, prea departe, căci la capătul lor se află acea piațetă cu singurul ei pom, cu cele patru bănci verzi ale ei, și cu fetița speriată care privește pe omul care vine spre ea cu revolverul în mînă.

Dar tocmai cînd încercam cu disperare să o rețin, ea se oprește de la sine, exact în momentul cînd se închide în urma noastră ușa de la cămăruța care dă spre maidan. Ca și cînd viața

pentru ea, numai de aci ar fi început. Să fie posibil oare ca să fi uitat tot ceea ce a trăit mai înainte? Şi brutalitatea mea, şi frica pe care o avea pe atunci de mine? Sau să nu fie decît tăcerea ivită dintr-un surprinzător instinct? Sau, poate, îi este pur şi simplu milă de mine?

Plecînd îi las ospătarului un bacşiş enorm, ca şi cînd aş vrea să plătesc pentru acest trecut revăzut şi corectat la care eu nu am dreptul.

— Spune mulţumesc domnului.

Mă port ca un demn tată de familie. Şi copilul zice mulţumesc domnului aşezat în faţa noastră şi care i-a oferit o bomboană. Surîd cu bunăvoinţă tovarăşilor mei de călătorie. Mai îmi rămîne încă cea mai mare parte a acestei zile şi toată noaptea ca să mă joc de-a tatăl plin de atenţii.

— Ce încîntătoare fetiţă, zice omul cu bomboanele.

Îi ofer o ţigară în chip de mulţumire.

— Tot ce a mai rămas curat şi frumos, în lumea aceasta, sînt copiii, face el cu convingere.

Îl întreb politicos dacă are copii.

— Am o fetiţă, la fel ca şi dumneavoastră. Puţin mai mare decît a dumneavoastră. În epoca noastră nenorocită, ca să creşti copii, dumneavoastră trebuie să ştiţi, domnule, nu e o treabă uşoară. În sfîrşit războiul s-a terminat şi avem norocul că ne-au scăpat teferi. Nu e aşa, domnule?

Dau din cap şi îmi privesc mîinile. Ele nu-mi tremură. Îmi încerc vocea. Este vocea sigură a unui tată care şi-a salvat copilul. Omul şi cu mine ne privim surîzînd.

Noi doi am avut mult noroc. La rîndul său, îmi oferă și dînsul o țigară, apoi începe să-mi vorbească despre fiica lui în timp ce sub cerul coborît se răreau ultimele case ale suburbiilor. Din timp în timp plasez și eu cîte un cuvînt drept dovadă a atenției mele. În această țesătură de amintiri scrobite, de comentarii sentențioase, de observații asupra educației, repede erijate în reguli, de aprecieri asupra fiicei lui care se voiesc a fi obiective, dar în care critica introduce invariabil lauda, eu pîndesc spărtura, căci și eu am de spus atîtea lucruri, atît de multe încît sfîrșesc prin a mă enerva de flecăreala lui, eu am de spus lucruri de o extremă importanță și el își pierde timpul cu mărunțișuri. Să tacă, să tacă odată, ca să mă lase și pe mine să-i povestesc despre Barbara, despre primul surîs al Barbarei, prima ei furie, prima ei păpușă și cuvintele Barbarei și șireteniile Barbarei...

Omul își stinge țigara. Eu profit de tăcerea survenită și o instalez în ea pe Barbara. Dovezile de interes pe care i le servisem cu cîteva minute înainte, mi le servește și el mie acum, dar mi se pare, cu o sinceritate pe care eu mă simțisem incapabil să i-o manifest. Și totuși, cu toată înțelegerea ce mi-o arată, cu toată admirația pe care el pare să o resimtă față de personalitatea excepțională a Barbarei, omul îmi taie vorba și o aduce din nou pe fiica lui. Am răbdare un minut sau două și îi întrerup povestirea la rîndul meu. De data aceasta eu vorbesc mai tare și mai iute pentru a-i reteza orice tentativă de a mă întrerupe. Rîdem amîndoi de ștrengăriile Bar-

barei. Îmi place rîsul omului acesta. Dar de frică să nu-mi vorbească iar despre fiica lui, mă grăbesc, iată alte zece dovezi despre comicăriile Barbarei, nu sînt oare remarcabile astfel de manifestări ale umorului la o copilă de vîrsta aceasta ?

Observ că omul a încetat de a-mi mai arăta vreun interes. Priveşte într-una cu ostentaţie pe fereastră. N-am respectat ordinea cronologică a poveştii Barbarei şi fără îndoială el a pierdut şirul. Sînt stupid. O arăt pe Barbara pe cînd învăţa să înoate, şi, după un minut, ea este în leagăn. Aşa ceva poate descumpăni chiar şi cel mai atent auditoriu. Dar iată povestea singurei bătăi la şezut pe care a primit-o Barbara o singură dată şi felul extraordinar în care ea a reacţionat. Sînt convins că voi reaţîţa interesul acestui om şi într-adevăr, el se întoarce spre mine, se apleacă...

— Nu crezi că eşti un tată prea exagerat ? zice el.

Înţeleg că va trebui să tac.

Toată noaptea, sub lumina opacă, albastră a veiozei am ţinut ochii deschişi. Copila dormea cu capul pe genunchii mei şi eram tot timpul atent la mîna pe care i-o pusesem sub cap.

Numai mîna mea trăia din blînda respiraţie a copilului. A fost o noapte lungă şi minunată. În zori, mi-am simţit corpul sfărîmat de oboseală, dar asta nu mai avea nici o importanţă. Aproape ajunsesem.

De îndată ce pun piciorul pe peron vocile mă încercuiesc. Agresiune a vorbelor. Vorbe care pălmuiesc, care taie, sfărîmă, strivesc. Mă înghit. Mă scotocesc. Mă îmbrîncesc. De-a lungul peronului cuvintele disciplinare se rostogolesc. *Schnell !* Şi eu grăbesc pasul. Mă îndoi sub biciul vorbelor. Teamă. Supunere. Difuzorul tună deasupra capului meu. Ascult, înaintez cu paşi mici, pe furiş. Să te apere nimicnicia ta.

Îndrăznesc în sfîrşit să ridic ochii la feţele ce întîlnesc şi ura mă apucă din nou. O ură liniştită, pură şi rece, ca o lamă.

Mă îndrept. Oboseala unei nopţi fără somn îşi slăbeşte strînsoarea ei de la ceafă pînă la rinichi, se împrăştie şi mă simt deodată minunat de uşor şi suplu, cu tot corpul fremătînd de o veselă nerăbdare. Iau copilul în braţe ca să merg mai repede. Copilul parcă-i un fulg. Sacul de voiaj parcă-i un fulg. Singurul lucru care ar putea să-l facă mai greu se află acum în buzunarul pardesiului meu. Înaintez spre oraş şi oraşul îşi deschide străzile în faţa mea ! Înaintez înspre ruinele mele.

Cînd ţinta mea e atît de aproape de ce trebuie oare ca pasul meu să se încetinească ? De ce această ezitare ? Această slăbiciune a întregii mele fiinţe ? Nu-mi mai recunosc ruinele. Ce a devenit oare sublima confuzie a pietrei ? Debandada lor pe şosea ? Intestine care se răspîndeau prin răni căscate. Strada a şi fost curăţată de moloz. Dărîmăturile au fost înlăturate. Totul este curat, neted, în ordine, aproape locuibil, chiar şi mirosul, acel delectant miros de cîrpe

arse a dispărut. Ici au fost puse una peste alta cărămizi, abia ciobite pe la colţuri, abia înnegrite, toate gata de a fi întrebuinţate din nou, de a fi ridicate în ziduri noi, în ziduri despărţitoare, şi acum chiar va fi drişcuit cimentul, iar mîine vor fi perdele la ferestre. Şi noi perechi vor procrea alţi copii, care vor deschide uşile de curînd vopsite şi se vor repezi pe stradă cîntînd. Ici, lucrătorii au şi început lucrul. Curăţă locul. Recuperează tot ce mai poate fi de folos. Fac loc fericirii de mîine. Vor construi case mai frumoase, mai luminoase, mai confortabile.

Mă opresc, privesc copila. Caut în ochii ei apartenenţa la acest oraş duşman, la acest popor care şi-a îngropat morţii deasupra mormintelor cu cadavre, în care şi-au aruncat victimele. Dar ochii ei nu văd nimic din tot ce o înconjoară, ochii ei se întorc spre mine şi mă întreabă :

— Mai e mult ?

Desfac braţele ei strînse în jurul gîtului meu şi o pun jos. Vigoarea mea nu era decît o iluzie. Dar oboseala de data aceasta îmi vine în ajutor. Îmi goleşte creierul şi în încîlceala de străzi, printre faţadele găurite care nu trimit ecoul loviturilor de tîrnăcop, eu scap puţin cîte puţin de orice alte gînduri de prisos în ramificaţiile cărora se pierdea scopul urmărit. Şi deodată îmi dau seama că aceste ocolişuri, această căutare nesigură de la o stradă la alta, nu sînt efectul dezorientării, al necunoaşterii drumului. De aceste ocolişuri, copila, pe care din nou am luat-o în braţe, pe care o strîng prea tare la pieptul meu, copila, deodată înspăimîntată, care

se vaită şi plînge şi îmi reproşează că o doare — numai copila este de vină, ea este de vină! Am înmulţit paşii mei cu tot atîtea minciuni, ca s-o mai ţin cîteva minute încă lîngă mine. Căci ştiu unde se află piaţeta, am ştiut-o dintotdeauna şi totuşi nu încetez de a tot schimba direcţia în care merg, ca s-o evit.

— Nu mai plînge, îi zic eu, am ajuns.

Şi este adevărat, la capătul acestei străzi, pe care eram gata, încă o dată, să mă prefac că nu o recunosc, prin faţa căreia mă pregăteam să trec întorcînd capul, ştiind că se afla aci, la capătul acestei străzi în care trebuie să fac eforturi ca să intru, se deschide piaţeta cu un singur pom, acum despuiat de frunze, şi cele patru bănci vopsite în verde.

Sîntem singuri în mijlocul piaţetei, sub cerul ce pare apropiat şi greoi, aşa cum tot singuri eram, într-o seară de iunie, acum patru luni.

Aşez cu grijă copila jos şi îi pun păpuşa cea mare în braţe.

— Priveşte, Minna, ai ajuns. Aci locuieşti tu. Aci locuieşte mama ta.

Cu gravitate, ea dă din cap, cu ochii aţintiţi într-ai mei.

— Ai să te reîntorci acasă la tine, în casa ta.

— Vreau să vii şi tu cu mine.

— Am să vin mai tîrziu. Acum fugi, pleacă.

Întorc spatele şi mă las să cad pe o bancă. Efortul a fost prea mare. Mă agăţ cu amîndouă mîinile de spătarul băncii, ca să nu mă răzgîndesc, strîng dinţii ca să nu las să-mi scape ţipătul care creşte în mine.

Şi iată că ea, copila, reapare deodată în fața ochilor mei. Ca şi cînd ar fi fost mereu acolo. Şi eu îmi regăsesc mîinile ca s-o iau în brațe. Şi îmi regăsesc vocea, ca să bîlbîi :

— Minna... Te-ai întors la mine... Minna... Minna...

Copila gîfîie puțin şi îmi dau seama că trebuie să fi fugit.

— Vreau coarda, zice ea.

Nu înțeleg în prima clipă.

— M-am întors ca să-mi iau coarda.

Dau drumul copilei. Cu păpuşa cea mare în brațe, ea mă priveşte, supraveghează căutările mele, aşteaptă. Găsesc coarda într-unul din buzunarele pardesiului. Cu un gest brusc smuceşte coarda şi pleacă alergînd.

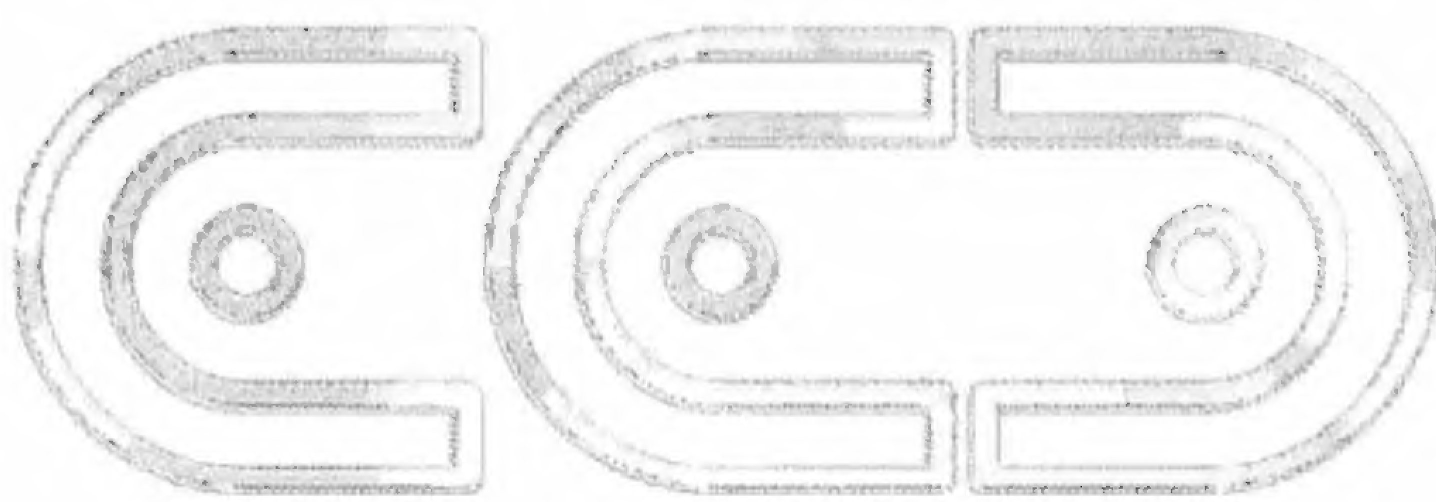
Îmi spun că nu mai am nici un minut de pierdut şi mă scol. Las lîngă bancă sacul de călătorie. Nu mai am nevoie de el.

Un om înaintează în întîmpinarea mea. Observ cărarea impecabilă care îi desparte părul cînd venind lîngă mine înclină capul cu un salut țeapăn în stil aproape milităresc, şi sînt chiar surprins puțin, că nu-i aud călcîiele sunînd.

— Scuzați-mă, domnule, zice el, ați putea să-mi spuneți ce oră este ?

Mîna mea zvîcneşte afară din buzunarul pardesiului şi omul dispare cu o ciudată încetineală, ca şi cînd timpul însuşi şi-ar fi micşorat pasul, înainte de a se opri definitiv.

Scanare și prelucrare digitală

de

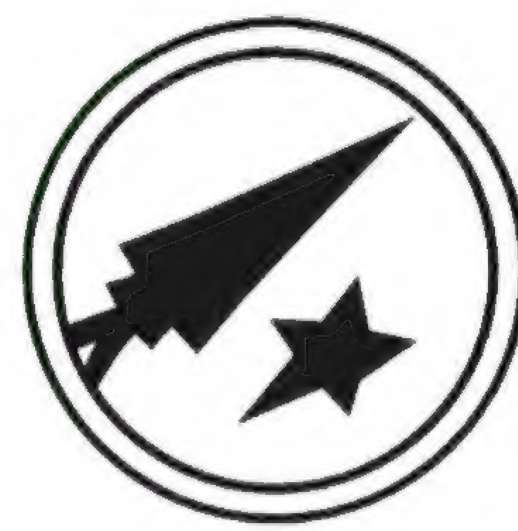

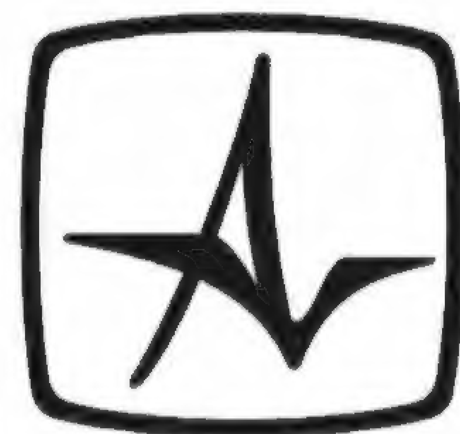
Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2023

